

SEKTOROVÝ OPERAČNÝ PROGRAM

**POLNOHOSPODÁRSTVO
A ROZVOJ VIDIEKA**

2004 - 2006

SLOVENSKO

30. jún 2006

OBSAH	strana
<i>ANALYTICKÁ ČASŤ</i>	
1. Úvod	4
1.1 Operačný program	4
1.2 Zemepisné vymedzenie	4
1.3 Štruktúra programu	5
2. Príprava SOP	6
3. Opis súčasnej situácie	8
3.1 Opis základných politík	8
3.1.1 Oblasť poľnohospodárstva a potravinárstva	8
3.1.2 Oblasť lesného hospodárstva	16
3.1.3 Oblasť rozvoja vidieka	17
3.1.4 Oblasť pozemkových úprav	17
3.2 Opis súčasnej situácie v jednotlivých oblastiach	17
3.2.1 Poľnohospodárstvo	17
3.2.2 Potravinársky priemysel	24
3.2.3 Súčasná podporná politika v agrosektore	26
3.2.4 Rybné hospodárstvo	28
3.2.5 Lesné hospodárstvo	28
3.2.6 Sociálno-demografická situácia vidieka	30
3.2.7 Pozemkové úpravy	36
3.2.8 Diverzifikačné činnosti	37
3.2.9 Vzdelávanie v pôdohospodárstve	38
3.2.10 Životné prostredie a pôdohospodárstvo	39
3.3. Predvstupové programy	57
3.3.1 Phare	57
3.3.1.1 Fond rozvoja vidieka	58
3.3.2 SAPARD	58
4. Analýza SWOT	59
<i>STRATEGICKÁ ČASŤ</i>	
5. Stratégia a ciele programu	62
5.1 Princípy programu	63
5.2 Vykonávanie programu	63
5.3 Ciele	63
6. Priority a opatrenia programu	64
6.1 Súhrnný opis a zameranie priorít a jednotlivých opatrení	65
6.2 Kvantifikované ciele priorít programu	67
7. Priority a opatrenia programu	68
7.1 Opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov	68
7.2 Opatrenie 1.2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov	71
7.3 Opatrenie 2.1. Udržateľné hospodárenie v lesoch a rozvoj lesníctva	73
7.4 Opatrenie 2.2. Rybné hospodárstvo (FIFG)	76
7.5 Opatrenie 2.3. Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí	79
7.6 Opatrenie 2.4. Vzdelávanie	83
7.7 Opatrenie 2.5. Technická pomoc	85
8. Finančný plán	87
9. Zodpovedné orgány	89
10. Finančné riadenie	90
11. Monitorovanie programu	100
12. Monitorovací výbor	101
13. Hodnotenie ex-ante a ex-post	101

14.	Súladi s politikami Európskeho spoločenstva	102
15.	Väzba na ďalšie plány	102
16.	Štátna pomoc	104
17.	Pripomienky hodnotenia ex-ante a sociálnych partnerov	105
18.	Zoznam skratiek	111

Prílohy:	112
-----------------	------------

Príloha 1 – Predvstupové programy	113
-----------------------------------	-----

Príloha 2 – Minimálne normy v oblasti životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat	120
---	-----

1. ÚVOD

1.1 OPERAČNÝ PROGRAM

Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (SOP P-RV) predstavuje rozpracovanie jednej z prioritných osí Národného rozvojového plánu Slovenskej republiky na obdobie rokov 2004-2006.

Operačný program je vypracovaný v zmysle tejto základnej legislatívy:

- nariadenie Rady (ES) č.1260/1999 ustanovujúce všeobecné podmienky štrukturálnych fondov;
- nariadenie Rady (ES) č.438/2001 ustanovujúce podrobné pravidlá implementácie nariadenia Rady (ES) č.1260/1999 pokiaľ ide o systémy riadenia a kontroly pre pomoc poskytovanú v rámci štrukturálnych fondov;
- nariadenie Komisie (ES) č.1685/2000 ustanovujúce podrobné pravidlá pre implementáciu nariadenia Rady (ES) č.1260/1999 s ohľadom na oprávnenosť výdavkov pre činnosti spolufinancované štrukturálnymi fondmi.

SOP P-RV je ďalej rozpracovaný v súlade s:

- nariadením Rady (ES) č.1257/1999 o financovaní rozvoja vidieka z EAGGF;
- nariadením Rady (ES) č.1263/1999 o finančnom nástroji pre usmerňovanie rybolovu (FIFG);
- nariadením Komisie (ES) č.445/2002 ustanovujúcim podrobné pravidlá uplatňovania nariadenia Rady (ES) č.1257/1999 o financovaní rozvoja vidieka z EAGGF;
- nariadením Komisie (EC) č 963/2003, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie komisie (ES) č. 445/2002 ustanovujúce podrobné pravidlá uplatňovania nariadenia Rady č. 1257/1999 financovaní rozvoja vidieka z EAGGF;
- Zmluvou o pristúpení k Európskej únii 2003;
- nariadením Komisie č.1159/2000 o opatreniach v oblasti informovanosti a publicity pomoci zo štrukturálnych fondov, ktoré majú vykonať členské štáty.

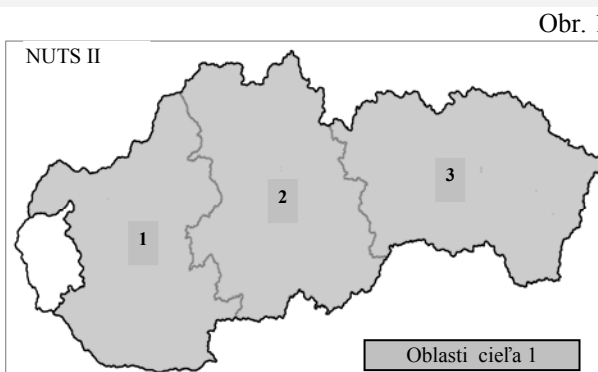
Pozn. SOP P-RV zohľadňuje i novonavrhané nariadenie Rady (ES), ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady č.1257/1999 o financovaní rozvoja vidieka z EAGGF a zrušuje nariadenie (ES) č.2826/2000)

1.2 ZEMEPISNÉ VYMEDZENIE

Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka SR sa v súlade s Národným rozvojovým plánom SR zemepisne vzťahuje na oblasti spadajúce pod Cieľ 1 (územie SR okrem Bratislavského kraja).

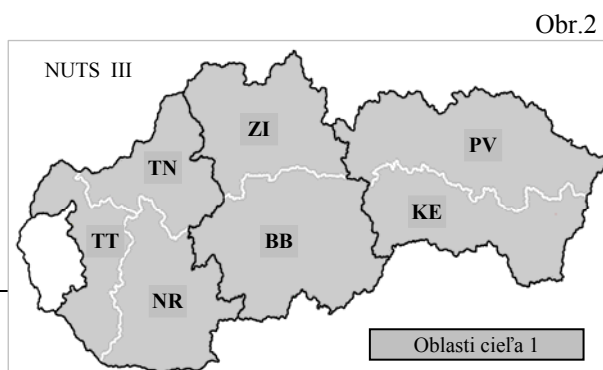
Na obrázku 1 sú znázornené oblasti Cieľa 1, do ktorých na úrovni NUTS II patria:

1. Západné Slovensko
2. Stredné Slovensko
3. Východné Slovensko

Na obrázku 2 sú znázornené oblasti Cieľa 1, do ktorých na úrovni NUTS III patria:

Trnavský kraj (TT), Nitriansky kraj (NR), Trenčiansky kraj (TN), Žilinský kraj (ZI), Banskobystrický kraj (BB), Košický kraj (KE), Prešovský kraj (PV).

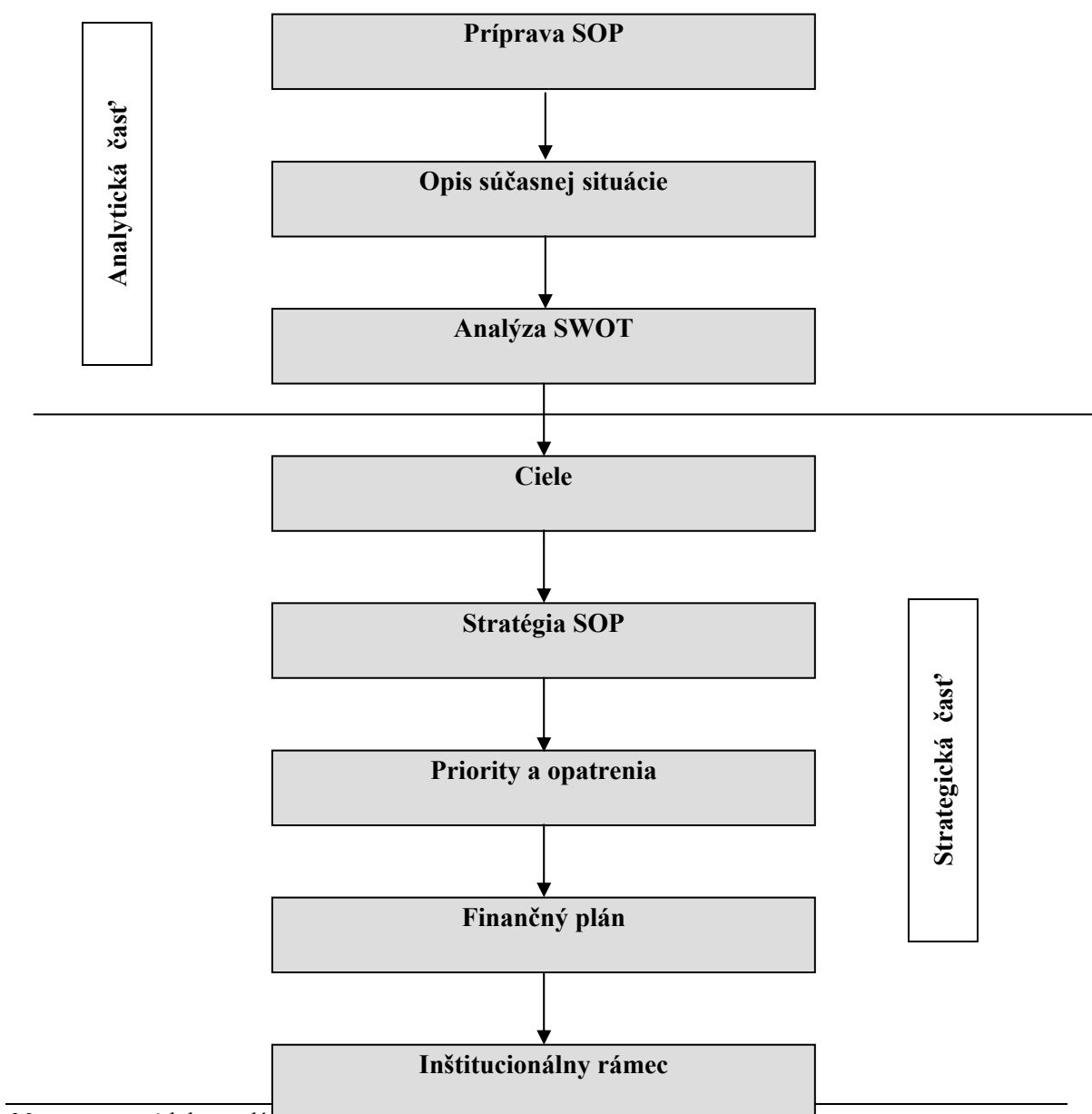
1.3 ŠTRUKTÚRA PROGRAMU

SOP P-RV obsahuje súbor kapitol. Pred uvedením opisu súčasnej situácie v relevantných oblastiach, na ktoré je oblasť podpory zameraná, sa nachádza opis procesu prípravy SOP. Opis súčasnej situácie uvádza prehľad súčasných národných politík v príslušných oblastiach s ich prioritami a opatreniami. Doterajšie predvstupové nástroje sú vyhodnotené z hľadiska ich dopadu, ako aj využitia existujúcich kapacít a inštitúcií.

Celkové posúdenie súčasnej situácie je premietnuté do SWOT analýzy, z ktorej vyúsťuje do opisu stratégie programu a návrhu cieľov, priorít a opatrení. Súlad medzi jednotlivými opatreniami a finančné tabuľky uvádzajú podiel a spôsob financovania jednotlivých opatrení v príslušnom členení na prostriedky usmerňovacej sekcie EAGGF+FIFG, národné zdroje a podiel súkromného sektoru.

V závere je obsiahnutý opis kompetentných orgánov a inštitucionálny rámec pre vykonávanie programu. Do prepracovanej verzie programu boli zapracované odporúčania a návrhy hodnotenia ex-ante. Najdôležitejšie pripomienky a odporúčania hodnotenia ex-ante sú uvedené v poslednej časti programu spolu s pripomienkami sociálnych partnerov.

Dole uvedený diagram odráža štruktúru programu. Program sa rozdeľuje na dve hlavné časti: na analytickú časť a na strategickú časť.

2. PRÍPRAVA SEKTOROVÉHO OPERAČNÉHO PROGRAMU

Ako súčasť prípravy SOP sa uskutočnilo niekoľko činností zameraných na zabezpečenie koordinácie SOP s ostatnými programami financovanými z EÚ a na zber a zahrnutie potrebných informácií a údajov do programu. Dole uvedený text opisuje najdôležitejšie činnosti, ktoré sa v tomto kontexte vykonali:

Na národnej úrovni:

Prípravný výbor pre štrukturálne fondy

Pre koordináciu a vypracovanie Národného rozvojového plánu SR a jednotlivých sektorových operačných programov bol v gestorstve Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR zriadený Prípravný výbor pre štrukturálne fondy. Členmi tohto výboru sú zástupcovia jednotlivých ministerstiev, ktorí zabezpečovali vypracovanie programových dokumentov, MF SR a sociálnych partnerov. Úlohou výboru je koordinovanie postupov, časového harmonogramu a konzistentnosť vypracovania plánu a programov.

Na regionálnej úrovni:

Regionálna anketa pre prípravu SOP

MP SR ako riadiaci orgán pre vypracovanie SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka oslovilo formou ankety v apríli roku 2002 regionálne zložky na predloženie vlastných návrhov pre priority a opatrenia do pripravovaného programu. Anketa bola riadená prostredníctvom 36 regionálnych odborov Ministerstva pôdohospodárstva SR, ktoré oslovili regionálne hospodárske, samosprávne a neziskové organizácie. Výsledky ankety boli vyhodnotené a do návrhu SOP zahrnuté.

Na rezortnej úrovni:

Pracovná skupina pre prípravu SOP

V rámci prípravy SOP bola na MP SR zriadená pracovná skupina pre prípravu SOP, ktorú tvoria zástupcovia 7 samosprávnych krajov, dotknutých ministerstiev (MH SR, MŽP SR, MVRR SR, MF SR), sociálnych partnerov (Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, Vidiecky parlament), tretieho sektora, rezortných inštitúcií a príslušných sekcií MP SR. Členovia skupiny boli informovaní o navrhovaných prioritách a opatreniach zo strany regionálnych zložiek a na stretnutí 3.10.2002 s predloženým rámcovým návrhom SOP vyjadrili súhlas. Na základe pripomienok zo strany VIPA a tretieho sektora bola do návrhu opatrení zaradená realizácia pilotných činností pre iniciatívu Leader +. Partneri z SPPK, ako aj ostatní sociálni partneri niekoľkokrát rokovali s riadiacim orgánom ohľadom opatrení v SOP. SPPK predložila stanovisko, aby sa podpora poskytovala predovšetkým na stroje a technológie pre poľnohospodárov a spracovateľské podniky. Ich stanovisko sa akceptovalo.

Návrhy SOP boli pravidelne konzultované so sociálno-ekonomickými partnermi, ako aj so subjektmi mimo pracovnej skupiny a ich pripomienky a návrhy na zmenu boli do SOP zahrnuté za predpokladu, že to umožňovala príslušná legislatíva.

Porada vedenia Ministerstva pôdohospodárstva SR

Návrh SOP bol predmetom rokovania 3 porád vedenia ministerstva:

- október 2002 - rámcový návrh SOP
- november 2002- návrh SOP (I. verzia)
- február 2003 – návrh SOP (II. verzia spolu s finančnou alokáciou)

Informovanie verejnosti:

Rámcový návrh SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka bol v októbri 2002 publikovaný v denníku s celoštátnou pôsobnosťou (Roľnícke noviny) a vystavený na internetovej stránke ministerstva. Pripomienky verejnosti boli zapracované do návrhu SOP. Po uverejnení návrhu SOP na internetovej stránke Ministerstva pôdohospodárstva SR sa k nemu vyjadrovali aj subjekty, ktoré neboli členmi

pracovnej skupiny, ako je napr. Slovenské združenie včelárov, Slovenské združenie mlynárov, Združenie poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR, Zväz hydinárov Slovenska, Mlyny a pekárne Krupina. Riadiaci orgán tiež s týmito subjektmi o ich návrhoch rokoval. Týmto činnosťami sa v priebehu vypracovania základného programového dokumentu, ktorý stanovuje Rámec podpory spoločenstva pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v období rokov 2004-2006, dodržali zásady partnerstva.

Kontinuita s predvstupovým programom

Európska únia pripravila pre asociované krajiny predvstupové nástroje na inštitucionálnu prípravu do obdobia vstupu. Sektor poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka má možnosť prípravy prostredníctvom programu SAPARD. Program SAPARD bol pripravovaný s tým zámerom, aby sa skúsenosti z programovania a z tvorby inštitúcií využili v období po vstupe do EÚ.

V oblasti programovania.

V Pláne rozvoja vidieka a poľnohospodárstva SR pre program SAPARD boli schválené tieto priority a opatrenia:

Priorita č.1 : Zlepšenie poľnohospodárskeho výrobného sektoru vrátane potravinárskeho priemyslu

Opatrenie č.1: Investície do poľnohospodárskych podnikov

Opatrenie č.2: Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych a rybných výrobkov

Opatrenie č.3: Podpora zakladania odbytových organizácií výrobcov

Priorita č.2 : Trvalo udržateľný rozvoj vidieka

Opatrenie č.4: Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore

Opatrenie č.5: Lesné hospodárstvo

Opatrenie č.6: Poľnohospodárske výrobné postupy smerujúce k ochrane životného prostredia a krajiny

Opatrenie č.7: Pozemkové úpravy

Priorita č.3 : Rozvoj ľudských aktivít

Opatrenie č.8: Rozvoj ľudských zdrojov

Opatrenie č.9 : Technická pomoc

Navrhovaný SOP nadväzuje na opatrenia programu SAPARD č.1, 2, 4, 5, 7, 8, 9.

** Podrobnosti o využívaní predvstupových programov sú uvedené v prílohe 1.*

V oblasti inštitucionálneho zabezpečenia:

Akreditovaná Agentúra SAPARD tvorí základ novovybudovanej Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA). Predpokladá sa plné využitie siedmich regionálnych pracovísk a centrálného pracoviska v Bratislave. Agentúra má kvalifikovaný personál, ktorý má dostatočné skúsenosti na výkon činností pri vykonávaní SOP. Toto potvrdila aj EK v navrhovanej pozícii.

Riadiaci orgán programu SAPARD má skúsenosti s programovaním, riadením programu, koordináciou hodnotenia a výkonom činností sekretariátu monitorovacieho výboru. Riadiaci orgán zabezpečoval aj úlohy súvisiace s pôsobnosťou vo výbore STAR Európskej komisie. Riadiaci orgán programu SAPARD bol poverený riadením SOP.

3. OPIS SÚČASNEJ SITUÁCIE

3.1. OPIS ZÁKLADNÝCH POLITÍK

3.1.1 Oblasť poľnohospodárstva a potravinárstva:

V roku 2000 bola prijatá Koncepcia agrárnej a potravinovej politiky do roku 2005.

Ciele a priority agrárnej a potravinovej politiky SR:

Strednodobým cieľom agrárnej politiky je posilnenie efektívnosti a konkurencieschopnosti agro-potravinárskeho sektora tak, aby sa dosiahlo primerané využitie domácich výrobných faktorov, ako aj výhod medzinárodného obchodu s rešpektovaním environmentálnych a sociálnych funkcií poľnohospodárstva.

K tomu je potrebné :

- urýchlenie reštrukturalizácie podnikateľskej sféry poľnohospodárstva a potravinárskej výroby,
- posilnenie marketingovej a finančnej infraštruktúry agro-potravinárskeho sektora,
- podpora modernizácie a technologickej inovácie v poľnohospodárskej prvovýrobe a v priemysle spracovania potravín,
- vytvorenie a implementácia inštitucionálnej základne na realizáciu trhovej intervencie, priamych podpôr a dozoru nad potravinovým trhom, kompatibilnej s *acquis communautaire* v oblasti spoločnej organizácie trhu a regulácie vnútorného trhu a sfunkčnenie týchto organizácií tak, aby mohli po získaní plného členstva v EÚ prevziať úlohy, ktoré z neho vyplývajú.

Piliere agrárnej a potravinovej politiky, programy a nástroje:

Pilier I. Trhové režimy na rozhodujúce komodity.

Program 1 – Organizovanie trhu vybraných komodít.

Program 2 – Zlepšenie podmienok agrárneho zahraničného obchodu.

Pilier II. Podpora hospodárenia v horších výrobných podmienkach.

Program 1 – Podpora znevýhodnených oblastí.

Program 2 – Chov oviec a kôz.

Pilier III. Modernizácia a diverzifikácia v poľnohospodárstve.

Program 1 – Modernizácia a diverzifikácia v poľnohospodárstve.

Program 2 – Modernizácia a reštrukturalizácia v potravinárstve.

Program 3 – Podpora realizácie vlastníckych práv.

Program 4 – Podpora urýchlenia reštrukturalizácie podnikateľských subjektov.

Pilier IV. Všeobecné služby a príprava na vstup do EÚ.

Program 1 – Všeobecné služby pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo.

Program 2 – Rozvoj ľudských zdrojov v poľnohospodárstve a potravinárstve.

Program 3 – Príprava na vstup do EÚ.

Pilier V. Environmentálne opatrenia.

Program 1 – Agroenvironmentálny program.

Program 2 – Environmentálne investície.

Implementácia poľnohospodárskej a potravinovej politiky sa v r. 2001 obdobne ako v minulom roku zabezpečovala prostredníctvom MP SR, Štátneho fondu trhovej regulácie v poľnohospodárstve, Štátneho fondu pôdohospodárstva a potravinárstva, Štátneho fondu ochrany a zveľaďovania poľnohospodárskeho pôdneho fondu a ďalších inštitúcií v rámci rezortu i mimo neho.

Realizáciu poľnohospodárskej a potravinovej politiky zabezpečuje MP SR hlavne formou priamych podpôr, dotácií do poľnohospodárstva a prípravou na vstup do EÚ. Výnos MP SR č. 3809/2/2000-100 z 18. decembra 2000 o podpore podnikania v poľnohospodárstve a jeho novela č. 2367/2/2001-100 zo 4. septembra 2001 vyhlásili obdobie od r. 2001 vyhlásili nasledovné rozvojové programy agrárnej a potravinovej politiky:

- Trhové režimy – v rámci ktorých sa poskytovali kompenzačné platby v rastlinnej a živočíšnej výrobe,
- Všeobecné služby pre poľnohospodárov – s podporou udržiavania a zlepšovania genetického potenciálu rastlinnej a živočíšnej výroby,
- Ekologické poľnohospodárstvo – v rámci ktorého sa podporovali: ekologická forma hospodárenia na pôde podnikateľovi zapísanému v systéme ekologického hospodárenia, zatravnenie a obnova TTP (trvalých trávnych porastov),
- Modernizácia a podpora štrukturálnych zmien – podnikateľské sféry s uplatnením podpory prístupnosti prevádzkového kapitálu, zmiernenia rizikovosti poľnohospodárskej výroby..

Súčasnú politiku národného hospodárstva sa týkajú oblasti:

- rozvoja vidieka, poľnohospodárstva a potravinárstva,
- lesného a vodného hospodárstva,
- usporiadania pozemkového vlastníctva.

Štátny podporný fond pôdohospodárstva a potravinárstva

Jeho úlohou bolo napomáhať rozvoju poľnohospodárstva a potravinárstva nízko úročenými pôžičkami a poskytovaním úverových záruk.

Poľnohospodárske podniky mohli žiadať o podporu prostredníctvom:

- a) Pôžičiek: - max. do výšky 70 % nákladov,
 - spravidla do výšky 20 mil. Sk,
 - za úrokovú sadzbu 5-8 % p. a.,
 - doba splatnosti 1-10 rokov
- b) Záruk na úvery od peňažných ústavov
- c) Úhrady časti úrokov z úverov poskytnutých peňažnými ústavmi
- d) Kombináciou záruk a pôžičiek a úhrady časti úrokov z úverov

V r. 2001 boli zo ŠPFPP poskytnuté poľnohospodárom, potravinárskym a podnikom služieb nízko úročené pôžičky (930 mil. Sk) a bonifikácia úrokov z komerčných úverov (51 mil. Sk), čím sa čiastočne zabezpečil prísun peňazí do podnikov na podporu kapitálových vstupov. Okrem toho bol uplatnený nový program na podporu zamestnanosti vo vybraných regiónoch, ktorý bol finančne limitovaný výškou 100 mil. Sk.

Tab.: Vývoj použitia prostriedkov zo ŠPFPP do poľnohospodárstva, služieb a potravinárstva (v mil. Sk)

Rok	Pôžičky	Úhrada úrokov	Spolu
2000	861,9	54,0	905,9
2001	930,0	51,0	981,0
Index 2001/2000	108,1	94,4	108,3

Prameň: ŠPFPP

Vypracoval: VÚEPP

ŠPF PP bol zrušený zákonom č. 553/2001 Z.z. o zrušení niektorých štátnych fondov, o niektorých opatreniach súvisiacich s ich zrušením.

Štátny fond trhovej regulácie SR

Rozhodnutím Rady ŠFTR boli v r. 2001 regulované nástrojmi na usmerňovanie trhu tieto poľnohospodárske a potravinárske komodity: jatočné býky, hovädzie a bravčové mäso, cukrová repa, cukor a izoglukóza, pšenica potravinárska a krmne obilie, slad, zemiaky, paradajkový pretlak, mrazený hrášok a lahôdková kukurica.

Regulácia trhu s týmito výrobkami bola zabezpečená množstevnými kvótami, minimálnymi a garantovanými cenami, dovozom krmných obilnín do zásob a ich následným predajom, cenovou intervenciou predaja dovezeného obilia a exportnými dotáciami.

Tab.: Zdroje ŠFTR SR na reguláciu trhu v r. 2001 v mil. Sk

Ukazovateľ	Rozpočet	Skutočnosť
Počiatkový stav k 1. 1	1 884,4	1 884,4
Transfery zo ŠR (z FNM)	300,0	300,0
Tržby z predaja zásob	1 783,3	1 643,5
Prijaté úvery	1 889,1	1 831,7
Prijaté úroky	36,2	47,1
Splátky pôžičiek	1 022,1	1 024,6
Ostatné príjmy	72,0	154,1
Príjmy spolu	5 102,7	5 001,0
Zdroje celkom	6 987,1	6 885,4

Prameň: ŠFTR v poľnohospodárstve

Vypracoval: VÚEPP

Zákomom č. 491/2001 Z.z. o organizovaní trhu s vybranými poľnohospodárskymi výrobkami bol ŠFTR transformovaný na Intervenčnú poľnohospodársku agentúru s účinnosťou od 1. 1. 2002.

Štátny fond ochrany a zveľadenia poľnohospodárskeho pôdneho fondu

Jeho účelom bolo zabezpečenie finančných prostriedkov na podporu realizácie opatrení na ochranu, zachovanie a obnovu prirodzených vlastností poľnohospodárskej pôdy a celkové zveľadenie poľnohospodárskeho fondu (s najväčším dôrazom na podporu obnovy závlahových systémov – 115,4 mil. SKK, budovanie ochranných a zveľadňovacích stavieb – 147,3 mil. SKK, opravy a údržby melioračných zariadení – 120 mil. SKK a podporu zúrodnenia pôdy prevzatej od úpadkových subjektov – 19,5 mil. SKK).

V r. 2001 vytvorilo najmä rovnomernejšie inkaso odvodov za odňatie pôdy (ktoré tvorilo 115,3 % očakávaného rozpočtovaného ročného objemu) zdroje fondu, ktoré boli použité predovšetkým na úhradu záväzkov fondu voči žiadateľom a na podporu realizácie opatrení na základe žiadostí poľnohospodárskych subjektov (ktorá sa medzročne znížila takmer o 13 %).

Tab.: Poskytnuté prostriedky zo ŠFOZ PPF do poľnohospodárstva (v mil. Sk)

Druh výdavkov	2000	2001	Index 2001/2000
Investičné výdavky celkom	266,8	275,3	103,19
Neinvestičné výdavky celkom	617,3	496,2	80,38
Spolu	884,1	771,5	87,26

Prameň: Ročný výkaz o tvorbe a použití ŠFOZ PPF, MP SR
 Vypracoval: VÚEPP

ŠFOZ PPF bol s účinnosťou od 1. 1. 2002 zrušený zákonom č. 553/2001 Z.z. a v zmysle vládou schváleného návrhu transformácie štátnych fondov spolu so zdrojmi fondu zaradený do kapitoly MP SR, čím nebude dotknutá časová a objemová kontinuita jeho vykonávaných aktivít.

Tab.: Celková podpora agropotravinárstva z prostriedkov štátnych fondov

Štátne fondy	2000	2001	Index 2001/2000
Zdroje z fondov	3 251,5	4 929,6	151,61
ŠFTR	1 451,5	3 177,1	218,88
ŠPFPP	915,9	981,0	107,11
ŠFOZ PPF	884,1	771,5	87,26

Prameň: ŠFTR, ŠPFPP, ŠFOZ PPF a vlastné prepočty
 Vypracoval: VÚEPP

Vlastníctvo pozemkov, pozemkové úpravy sú riešené zákonom SNR č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov. Do konca r. 2001 vyčlenili správne orgány 265 617 ha p. p. do užívania vlastníkom, z toho pôvodných pozemkov 37 082 ha a do náhradného užívania 229 535 ha. V r. 2001 poskytol Slovenský pozemkový fond reštitučné náhrady v celkovej sume 218 252 tis. Sk formou bezodplatného prevodu nehnuteľného majetku, cenných papierov a finančnej hotovosti.

Podpora hospodárenia v znevýhodnených oblastiach

V r. 2001 sa podpora uplatňovala prostredníctvom:

- podpory obhospodarovania TTP, a to dotáciami na udržanie kvality pôdy v krajine pasením a kosením (2 296 mil. Sk),
- podpory obhospodarovania ornej pôdy – dotácia na kompenzáciu nižšej dôchodkovosti v dôsledku znevýhodnených výrobných podmienok obhospodarovanej ornej pôdy (912 mil. Sk),
- dotácie na kompenzáciu nižších výnosov v dôsledku znevýhodnených výrobných podmienok pri pestovaní špeciálnych trvalých kultúr (46 mil. Sk).

Celková suma podpory hospodárenia v znevýhodnených oblastiach činila v r. 2000 3 364 mil. Sk a v r. 2001 254 mil. Sk.

Environmentálne platby

Opatrenia ekologického charakteru boli podporované z viacerých zdrojov. Rozhodujúcou mierou sa na ich podpore podieľali štátne fondy. ŠFOZ PPF poskytol na zúrodnenie pôdneho fondu v rámci neinvestičných výdavkov v r. 2000 617,3 mil. Sk a v r. 2001 372,8 mil. Sk.

Taktiež sa zo ŠFOZ PPF financovali aj ochranné a zveľaďovacie investície. Ďalej sa poskytovali environmentálne platby z dotácií.

Tab.: Podpora environmentálnych opatrení (v mil. Sk)

Ekologické opatrenia	2000	2001	Index 2001/2000
<i>Environmentálne platby z dotácií</i>	95	149	156,84
- podpora zatrávnenia pozemku	71,4	129	180,67
- ekologické poľnohospodárstvo	0,6	14	2 333,33
- podpora výroby bionafty	23	6	26,09
- podpora zakladania porastov palivovej biomasy	-	-	-
<i>Zúrodňovacie opatrenia zo ŠFOZ PPF</i>	617	373	60,45
Environmentálne platby spolu	712	582	81,74
<i>Ochranné a zveľaďovacie investície zo ŠFOZ PPF</i>	108	147	136,11
Nenávratná podpora ekologických opatrení spolu	820	669	81,59
<i>Pôžičky zo ŠFOZ PPF na investície</i>	5	8	160,00
Podpora environmentálnych opatrení spolu	825	678	82,18

Prameň: MP SR

Vypracoval: VÚEPP

Podpora vstupov do poľnohospodárstva

Podporné opatrenia boli zamerané hlavne na obstarávanie kapitálových vstupov. Hlavným zdrojom ich obstarania boli dotácie zo ŠR. Okrem nich sa poskytovali prostriedky zo štátnych fondov. Celková podpora zahŕňala aj prevádzkové vstupy. Na podporu prevádzkových vstupov sa vyčlenilo v r. 2000 348 mil. Sk a v r. 2001 375 mil. Sk.

Tab.: Podpora kapitálových vstupov v mil. Sk

Druh podpory	2000	2001	Index 2001/2000
Kapitálové vstupy z dotácií ŠR	1 204	1 734,5	144,06
Výdaje na obstaranie investícií zo ŠF spolu	213	166	77,93
Nenávratná podpora kapitálových vstupov spolu	1 417	1 900,5	134,12
Pôžičky zo ŠPFPP	862	930	107,89
Zdroje na podporu kapitálových vstupov spolu	2 279	2 830,5	124,20

Prameň: MP SR

Vypracoval: VÚEPP

Podpora všeobecných služieb

Opatrenia na podporu všeobecných služieb sa financovali z viacerých zdrojov: priamo z rozpočtu MP SR, dotácií ŠR, prostriedkov PHARE a ďalších zahraničných vzdelávacích programov. Najväčším objemom prostriedkov sa podieľalo MP SR, tieto boli zamerané na podporu:

- vedy, výskumu a poradenstva v rezorte pôdohospodárstva,
- poľnohospodárskeho školstva na prípravu žiakov na robotnícke povolanie,
- inšpekčných služieb,
- infraštruktúry zahrňujúcej pozemkové úpravy,
- marketingu a propagácie.

Na podporu všeobecných služieb išlo v r. 2000 z rozpočtových zdrojov 1 493 mil. Sk a v r. 2001 1 308 mil. Sk.

Opatrenia na rozvoj vidieka

V súlade s nariadením Rady ES č. 1268/1999 z 21. júna 1999 o podpore spoločenstva na predvstupové opatrenia pre rozvoj poľnohospodárstva a vidieka boli splnené tri základné podmienky pre program SAPARD – vypracovanie Plánu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka, podpis viacročnej a ročnej finančnej dohody medzi Komisiou Európskych spoločenstiev a SR a akreditácia Agentúry SAPARD.

Z dotácií ŠR bol podporovaný rozvoj agroturistiky, vidieka a diverzifikácie ekonomických aktivít, hlavne na obstaranie kapitálových vstupov (výrobné vstupy).

V rámci pilotného projektu rozvoja vidieka bol dotovaný Fond rozvoja vidieka sumou 24 mil. Sk z rozpočtu a rovnakou čiastkou zo zdrojov EÚ.

Okrem toho Štátny podporný fond pôdohospodárstva a potravinárstva poskytol v r. 2001 pôžičky na podporu investícií smerujúcich k zvýšeniu zamestnanosti vo vybraných regiónoch, vo výške 48 mil. Sk.

Tab.: Podpora rozvoja vidieka (mil. Sk)

Opatrenia na rozvoj vidieka	2000	2001	Index 2001/2000
Podpora rozvoja vidieka spolu	56	97	173,21
- Fond rozvoja vidieka	21	24	114,29
- Dotácie zo ŠR	35	73	208,57

Prameň: MP SR

Vypracoval: VÚEPP

Zhodnotenie podporných opatrení poľnohospodárskej a potravinovej politiky

Realizácia poľnohospodárskej a potravinovej politiky sa v r. 2001 podporovala z viacerých zdrojov. Rozhodujúci podiel na financovaní celej škály podporných opatrení mali dotácie zo ŠR, pre ktoré sa sprísnil podmienky pre ich priznanie a vyplácanie so zámerom zefektívniť systém dotačnej podpory prijatých rozvojových programov v rámci poľnohospodárskej a potravinovej politiky. Výdaje ŠR na podporu podnikateľských subjektov v poľnohospodárstve a potravinárstve sa medziročne znížili z 11 277 mil. Sk na 9 091 mil. Sk, t.j. o 2 180 mil. Sk. V štruktúre dotácií pre podnikateľské subjekty prináležalo v r. 2001 významné miesto podpore podnikateľom hospodáriacim na pôde v horských a iných znevýhodnených oblastiach, ktorou sa im kompenzovali tieto znevýhodnené podmienky (3 578 mil. Sk).

Z dotácií na podporu podnikania v celkovej výške 5 402 mil. Sk najvyšší podiel mala podpora uplatňovaná v rámci trhových režimov (49,8 %) a podpora modernizácie a štrukturálnych zmien (38,6 %). Nasledovala dotačná podpora všeobecných služieb vrátane udržiavania genetického potenciálu rastlinnej a živočíšnej výroby (8,8 %) a podpora ekologického poľnohospodárstva (2,8 %).

Zvýšenie kapitálových výdavkov zo štátneho rozpočtu umožnilo v podstatnej miere podporiť realizáciu programu modernizácie, čo sa následne prejavilo vo výraznejšom medziročnom zvýšení obstarávania investícií v podnikovej sfére.

Užitočnosť a efektívnosť dotácií

Podporu vo forme štátnych dotácií možno poskytnúť len pri dodržaní osobitného predpisu.

Žiadateľ (právnická alebo fyzická osoba) z tohto dôvodu pre poskytnutie podpôr musí preukázať svoju ekonomickú životaschopnosť splnením minimálne dvoch zo štyroch stanovených kritérií pre hodnotenie bonity podnikov. Splnenie je potrebné preukázať za posledné 3 roky, t.j. od r. 2000.

Hodnotenie subjektov žiadajúcich o podporu sa vykonáva podľa nasledovných ukazovateľov:

1. Rentabilita tržieb
2. Podiel pridanej hodnoty na výrobe
3. Využitie majetku
4. Celková zadlženosť aktív.

Dotácie poskytnuté MP SR boli využité do nasledovných oblastí poľnohospodárstva:

- na zvýšenie a udržanie zamestnanosti;

⇒ Podpora hospodárenia v znevýhodnených oblastiach:

- na udržanie kvality pôdy v krajine pasiením a kosením;

- na kompenzáciu nižšej dôchodkovosti v dôsledku znevýhodnených výrobných podmienok obhospodarovanej ornej pôdy;
 - na kompenzáciu nižších výnosov v dôsledku znevýhodnených výrobných podmienok pri pestovaní špeciálnych trvalých kultúr;
- ⇒ Podpora vstupov do poľnohospodárstva:
- na nákup novej techniky pre rastlinnú a živočíšnu výrobu a poľnohospodárske služby;
 - na nákup závlahovej techniky;
 - na rekonštrukciu a výsadbu vinohradov, ovocných sádov, chmeľníc, plantáží drobného ovocia, špargle a liečivých rastlín vrátane sadív, rekonštrukciu skleníkov a nevyužitých budov na pestovanie húb;
 - na modernizáciu a nákup nových technológií;
 - na racionalizáciu energetického hospodárstva;
 - na rekonštrukciu a modernizáciu výrobných kapacít a technológií v rastlinnej a živočíšnej výrobe;
 - na rekonštrukciu a modernizáciu technológií a investičných činností v poľnohospodárstve súvisiacich s plnením kritérií hygienických noriem EÚ a kvality potravín;
 - na špeciálnu techniku na zber veľkoplošne pestovaných rajčín;
 - na kontajnery na zvoz špeciálneho rizikového odpadu pre kafilárske zariadenia;
 - na podporu všeobecných služieb.

Tab.: Regionálne rozlišovanie národnej pomoci – dotácie do regiónov SR v r. 2001

Regióny SR	Dotácie v mil. Sk	Dotácie v %
RO MP SR Banská Bystrica	241 068 555	3,19
RO MP SR Bardejov	153 842 357	2,03
RO MP SR Bratislava	486 286 553	6,43
RO MP SR Čadca	138 852 487	1,83
RO MP SR Dolný Kubín	306 808 148	4,05
RO MP SR Dunajská Streda	240 362 440	3,18
RO MP SR Galanta	154 108 754	2,04
RO MP SR Humenné	231 110 017	3,05
RO MP SR Komárno	222 576 894	2,94
RO MP SR Košice	214 845 543	2,84
RO MP SR Levice	205 964 474	2,72
RO MP SR Liptovský Mikuláš	279 752 621	3,70
RO MP SR Lučenec	223 480 103	2,95
RO MP SR Martin	146 394 514	1,93
RO MP SR Michalovce	294 023 704	3,89
RO MP SR Nitra	288 335 858	3,81
RO MP SR Nové Zámky	207 486 243	2,74
RO MP SR Poprad	287 013 778	3,79
RO MP SR Považská Bystrica	151 826 203	2,01
RO MP SR Prešov	198 176 251	2,62
RO MP SR Prievidza	184 450 648	2,44
RO MP SR Rimavská Sobota	298 906 250	3,95
RO MP SR Rožňava	135 695 336	1,79
RO MP SR Senica	128 927 985	1,70
RO MP SR Spišská Nová Ves	128 226 396	1,69
RO MP SR Stará Ľubovňa	124 064 599	1,64

RO MP SR Svidník	142 093 751	1,88
RO MP SR Topoľčany	108 532 858	1,43
RO MP SR Trebišov	233 104 251	3,08
RO MP SR Trenčín	309 973 866	4,10
RO MP SR Trnava	280 556 700	3,71
RO MP SR Veľký Krtíš	164 411 790	2,17
RO MP SR Vranov n/Topľou	108 949 110	1,44
RO MP SR Žiar n/Hronom	123 523 012	1,63
RO MP SR Žilina	125 208 866	1,65
RO MP SR Zvolen	298 365 705	3,94
SPOLU	7 567 306 705	100,00

Zdroj: MP SR

V rokoch 2001 – 2002 došlo k postupnému znižovaniu dotácií, výraznejšie v lepších prírodných podmienkach. Bolo to ovplyvnené minimálnym znížením dotácií na podporu hospodárenia v znevýhodnených oblastiach (ktoré predstavovali vyše 50 % podiel z celkových dotácií) a prudším poklesom ostatných dotácií zameraných na podporu realizácie rozvojových programov.

Vzhľadom na to, že rok 2000 bol výnimočný, čo sa týka klimatických podmienok a objemu poskytnutej dotačnej podpory, podrobnejšia analýza pôsobenia dotácií v diferencovaných podmienkach hospodárenia za r. 2001 – 2002 vyzerá nasledovne:

Tab.: Vývoj dotácií v horších a lepších prírodných podmienkach v Sk/ha p. p. a ich vplyv na vybrané podnikové ukazovatele

Ukazovateľ	HPP			LPP		
	2001	2002	Index 02/01	2001	2002	Index 02/01
v Sk/ha p. p.						
Dotácie spolu	4 560	4 060	89,21	3 670	3 089	84,69
- do prevádzky	3 899	3 573	91,36	2 825	2 424	85,79
- podp. znevýhod. obl.	2 287	2 273	99,39			
- na obstaranie investícií	661	487	73,68	845	665	78,58
Hosp. výsledok	32	30	94,34	1 113	668	60,05
- bez dotácií do prev.	-3 867	-3 543	108,23	-1 712	-1 756	97,49
Výnosy spolu	27 445	27 606	100,59	47 461	49 560	104,42
- bez dotácií do prevádzky	23 546	24 033	102,07	47 136	47 136	105,60
v % resp. na 100 Sk			Rozd. 02-01			
Nákladová rentabilita	0,17	0,11	-0,06	2,40	3,59	1,19
- bez dotácií do prevádzky	-14,11	-12,85	1,31	-3,69	-3,59	0,10
Účinnosť neinvest. dotácií	412,98	485,03	72,05	1211,46	1511,46	300,0
Podiel dotácií na výnosoch	14,21	12,94	-1,27	5,95	4,89	-1,06
Inv. dot./obstaranie HIM	15,28	11,43	-3,98	14,06	8,82	-5,24
Dotácie spolu/vlastné zdroje	19,39	17,07	-2,32	9,83	7,87	-1,96

Zdroj: VÚ EPP

3.1.2 Oblasť lesného hospodárstva:

V roku 2000 bola tiež prijatá Koncepcia lesníckej politiky do roku 2005.

Programové ciele lesníckej politiky do roku 2005 možno konkretizovať nasledovne:

- riešenie zásadných problémov správy a užívania lesov na Slovensku v záujme zabezpečenia trvalých úžitkov pre ich vlastníkov a plnenia verejnoprospešných funkcií,
- zmiernovanie a odstraňovanie dôsledkov pôsobenia významných antropogénnych škodlivých činiteľov, najmä imisií z domácich a zahraničných zdrojov na lesy,
- optimálne využívanie produkčných schopností lesov – osobitne ťažbových možností so zámerom vytvoriť dostatok finančných zdrojov na krytie nákladov v pestovnej činnosti, ale aj pre obnovu a správu hmotného a nehmotného investičného majetku, zlepšiť hmotné a sociálne podmienky zamestnancov pracujúcich v lesnom hospodárstve,
- vytváranie dodatočných dôchodkových zdrojov formou doplnkovej činnosti v lesnom hospodárstve a spoplatnením verejnoprospešných služieb, udržať zamestnanosť a zabezpečiť stabilitu a rozvoj vidieka v regiónoch s významným zastúpením lesov,
- posilňovanie dozoru nad hospodárením v lesoch a zvýšiť podľa finančných možností úroveň ich obhospodarovania a ochrany, prehodnotenie a racionalizácia činnosti v hospodárskej úprave lesov, poradenstve, vede a výskume a inštitucionálne dobudovanie lesníctva,
- rozvinutie medzinárodných vzťahov a kompatibilita v základných otázkach lesníctva s krajinami Európskej únie.

Piliere usporiadania vlastníctva, správy lesného pôdneho fondu, obhospodarovania a ochrany lesov:

Pilier I. – Usporiadanie vlastníctva, správy a náhrada za využívanie lesných pozemkov.

- Program 1 – Vlastníctvo, správa lesných pozemkov, nutný nájom a úhrada nákladov za obmedzovanie vlastníckych vzťahov. Doriešenie správy lesných ciest.
- Program 2 – Združovanie vlastníkov neštátnych lesov, právne usporiadanie pozemkových spoločenstiev a obhospodarovanie nedostatočne obhospodarovaných lesov vlastníkov neštátnych lesov.
- Program 3 – Stabilizácia štátneho podniku Lesy SR Banská Bystrica. Inštitucionálne vybavenie lesníctva.

Pilier II. – Obhospodarovanie a ochrana lesov.

- Program 1 – Obnova a výchova lesných porastov.
- Program 2 – Zalesňovanie poľnohospodársky nevyužitelných pôd.
- Program 3 – Ťažba a ťažbovo-výrobné technológie, prístupňovanie lesných porastov.
- Program 4 – Netradičné využívanie lesných produktov, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka.
- Program 5 – Monitoring zdravotného stavu lesov a ich ochrana, ozdravné opatrenia v lesoch poškodených imisiami.

Pilier III. – Zvýšenie efektívnosti v lesnom hospodárstve, stabilizácia sociálnej politiky.

- Program 1 – Znižovanie nákladov a zvyšovanie tržieb – úhrada verejnoprospešných služieb.
- Program 2 – Drevo – surovina 21. storočia, spoločná koncepcia lesníckej a drevárskej politiky.

Pilier IV. – Harmonizácia lesníckej legislatívy, inštitucionálne usporiadanie.

3.1.3 Oblasť rozvoja vidieka

V roku 1998 bola prijatá Koncepcia rozvoja vidieka v Slovenskej republike.

Základný cieľ koncepcie:

Zabezpečiť primeranú životnú úroveň a zlepšenie kvality života vidieckeho obyvateľstva, dostatok pracovných príležitostí a primeraných príjmov prostredníctvom rozvoja ekonomických aktivít v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, vodného hospodárstva, spracovateľského priemyslu, tradičných remesiel, služieb a turistiky, vytváranie vhodnej sociálnej klímy, ochrany a tvorby zdravého životného prostredia.

Koncepcia má 4 základné oblasti rozvoja vidieka:

1. Ekonomika a zamestnanosť
2. Ochrana a tvorba životného prostredia
3. Rozvoj ľudských zdrojov
4. Rozvoj vedecko-výskumnej základne

3.1.4 Oblasť pozemkových úprav

V roku 1993 bola prijatá Koncepcia usporiadania pozemkového vlastníctva v Slovenskej republike.

Koncepcia má nasledovne oblasti:

- Obnova a aktualizácia evidencie pozemkového vlastníctva
- Využívanie pozemkového vlastníctva
- Rekonštrukcia pozemkového vlastníctva - Legislatívne opatrenia
- Pozemkové úpravy

3.2. OPIS SÚČASNEJ SITUÁCIE V JEDNOTLIVÝCH OBLASTIACH

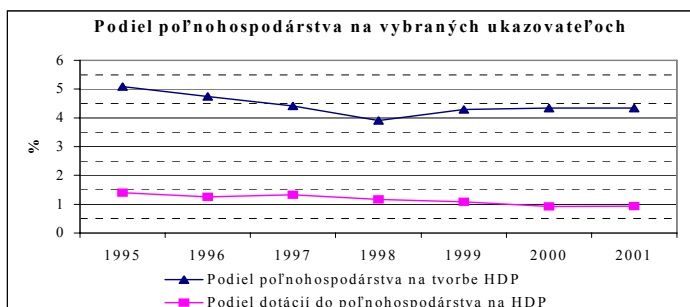
Slovenská republika sa nachádza v strede Európy medzi zemepisnými súradnicami 47°44' a 49°37' severnej šírky a medzi 16°50' a 22°34' východnej dĺžky. Hraničí s 5 krajinami: Českou republikou, Poľskom, Maďarskom, Rakúskom a Ukrajinou. Celková dĺžka hraníc činí 1672 km, z čoho spoločné hranice s Maďarskom predstavujú 668,6 km, s Poľskom 547,1 km, Českou republikou 251,8 km, Rakúskom 106,0 km a Ukrajinou 98,5 km.

Slovensko má 5, 379 miliónov obyvateľov. Rozprestiera sa na ploche 4 903 347 ha, z čoho poľnohospodárska pôda predstavuje 2 439 408 ha (49,9%), lesná pôda 2 001 130 ha (40,7%), vodné plochy 92 931 ha (1,9%), zastavané plochy 222 475 ha (4,4%) a ostatné oblasti 146 403 ha (3,1%). Priemerná hustota osídlenia činí 109,9 obyvateľov/km².

3.2.1 Poľnohospodárstvo

Význam poľnohospodárstva v ekonomike vykazuje trvalý pokles z hľadiska podielu na HDP ako aj v zamestnanosti. V rokoch 1989-1990 podiel poľnohospodárstva v HDP klesol na 8% a v zamestnanosti na 12% pričom nasledoval ďalší dlhodobý pokles a v roku 2001 predstavoval 4,89% na HDP a 7% na zamestnanosti.

Prameň: ŠÚ SR

Produkčná výkonnosť poľnohospodárstva

Hrubá poľnohospodárska produkcia v cenách roku 1995 (mil. Sk)

	1997	1998	1999	2000	2001
HPP	62 052	57 884	51 412	45 068	48 578
z toho: Hrubá rastlinná produkcia	27 117	28 479	24 389	17 793	20 929
Hrubá živočíšna produkcia	34 935	29 405	27 023	27 275	27 649

Prameň: VUEPP Bratislava

Tabuľka: Poľnohospodárstvo v národnom hospodárstve

	1990	1992	1997	1999	2000	2001
HDP – (stále ceny roku 1995) (mld. Sk)	599,2	478,5	615,9	653,3	667,7	689,8
Podiel agropotravinárskeho sektora na HDP (%)	7,37	6,22	5,13	4,88	4,93	4,89
Hrubá poľnohosp. výroba (stále ceny r. 1995) (mld. Sk)	79,1	56,3	56,0	51,4	45,1	49,56
– hrubá rastlinná výroba	34,9	26,6	23,3	24,4	17,8	22,19
-- hrubá živočíšna výroba	44,1	29,7	32,7	27,0	27,3	27,37

Zdroj: Štatistický úrad SR

V rastlinnej výrobe dochádzalo k zmenám v štruktúre plodín. Na ornej pôde sa zvýšilo zastúpenie obilnín, olejní a zeleniny, klesli plochy jednoročných a viacročných krmovín, zemiakov, kukurice a strukovín. V celkovej štruktúre poľnohospodárskej pôdy stúpili plochy trvalých trávnych porastov a znížil sa podiel chmeľníc, viníc a sádov.

Hlavné pestované komodity: obilniny, olejiny, zelenina. Podiel kŕmnych plodín, zemiakov, kukurice a strukovín sa znižuje.

Tabuľka: Plocha a výroba hlavných plodín na poľnohospodárskej pôde

Plocha (tis. ha):	1990	1998	1999	2000	2001
Obilniny	776	860	733,2	812,4	825,6
Olejiny	71	140	225,8	173,9	180,7
Cukrová repa	51	35	34,5	31,7	31,5
Zemiaky	55	29	26,8	27,0	26,2
Výroba (tis. t):					
Obilniny	3 617	3 488	2 829	2 201	3 212
Olejiny	141	236	378	260	372
Cukrová repa	1 581	1 331	1 405	961	1 287
Zemiaky	779	412	385	419	323

Prameň: Definitívne údaje o úrode plodín SR.

V živočíšnej výrobe pretrvávajú nedostatky vo výžive, kŕmnej technike a ošetrovaní zvierat, čo spôsobuje nevyužívanie ich úžitkových a reprodukčných schopností. V chove hovädzieho dobytku je pre obdobie rokov 1990 – 1998 charakteristický trvalý pokles počtov chovaných zvierat, sprevádzaný zmenou plemennej štruktúry zvyšovaním podielu mliečnych úžitkových typov v chovoch, vzostupom mliečnej úžitkovosti zvierat, pri znižovaní počtu dojníc. Najvýraznejšou technologickou zmenou v živočíšnej výrobe sa stáva prechod na voľné ustajnenie zvierat. V chove ošípaných produkcia po počiatočnom prudkom poklese stagnuje a nepokrýva ani domácu spotrebu. Vývoj v chove hydiny má pozitívny trend.

Rentabilita rastlinnej výroby sa oproti r. 1990 zvýšila (s dotáciami i bez nich), kým v živočíšnej výrobe prevládala v celom období stratovosť, ktorá bola obzvlášť hlboká v rokoch 1991 – 1993.

V roku 2001 dosiahli subjekty poľnohospodárskej výroby po 1. krát od roku 1990 zisk vo výške 605 mil. Sk (stredné a veľké podniky 544 mil. Sk, malé podniky 61 mil. Sk). Zlepšenie HV zaznamenali obidve právne formy hospodárenia – družstvá a obchodné spoločnosti, ale najmä poľnohospodárske

družstvá, ktoré ho zvýšili o 1008 mil. Sk na úroveň 246 mil. Sk. Obchodné spoločnosti vytvorili vyšší zisk (374 mil. Sk), ktorý bol tiež vyšší než v predchádzajúcom roku.

Malé obchodné spoločnosti vykazujú nižší zisk (1014 Sk/ha) ako veľké družstvá (1583 Sk/ha), ale v ukazovateľoch rentability sú úspešnejšie, vzhľadom na vysoké rozdiely vo výške využívaného kapitálu a nákladov.

Majetok podnikov a zadlženosť kapitálu v roku 2001 podľa veľkostných skupín:

	Majetok celkom v Sk na 1 ha			Celková zadlženosť kapitálu v %		
	Podniky celkom	Družstvá	Obchodné spoločnosti	Podniky celkom	Družstvá	Obchodné spoločnosti
malé podniky spolu	27 858	32 851	23 962	50,25	35,28	66,27
stredné podniky spolu	49 768	52 357	41 739	31,13	24,36	53,46
veľké podniky spolu	62 722	66 482	48 069	22,74	18,24	37,27

Zdroj: www.mpsr.sk

Podľa veľkostnej skupiny sú najviac zadlžené malé a stredné podniky. Konkurenčná schopnosť však nezávisí od veľkosti fariem, ale od ich efektívneho zhodnotenia vložených prostriedkov, produktivity práce, intenzity práce, hospodárnosti podniku, makro a mikroekonomických podmienok, stupňa využitia technológií, vysokej kvality, dostatočného využívania výrobných kapacít.

V roku 2001 72% z 1459 právnických osôb (poľnohospodárske družstvá, obchodné spoločnosti), ktoré obhospodarujú 90% poľnohospodárskej pôdy, bolo ziskových napriek problémom spojeným s reštrukturalizáciou agrosektoru (privatizácia, nižšia produktivita práce, nižšia rentabilita, zadlženosť). Tieto podniky obhospodarovali pôdu s priemernou výmerou 1241 ha poľnohospodárskej pôdy.

Zdroj: Zelená správa 2002.

V roku 2001 bolo 5861 fyzických osôb (súkromne hospodáriaci roľníci), ktorých priemerná výmera poľnohospodárskej pôdy predstavovala 39,2 ha. Pre porovnanie priemerná výmera poľnohospodárskej pôdy v Českej republike činí 29 ha.

Percento ziskových a stratových právnických a fyzických osôb je približne rovnaké (cca. 70% ziskových a 30% stratových). Pokiaľ sa jedná o celkovú, prvotnú a druhotnú platobnú neschopnosť, neexistujú výrazné percentuálne rozdiely. Odlišnosti je možné pozorovať len vo finančných objemoch, čo je spojené s odlišným objemom výroby vyplývajúcim z veľkosti podniku a objemu pôžičiek.

Kým v celej ekonomike SR výrazne prevládajú podniky do 10 zamestnancov (80%), v poľnohospodárstve je ich podiel približne polovičný (42 %), pričom významnejšie sú podniky od 10 – 250 zamestnancov (spolu 56%). Tieto rozdiely môžu naznačovať nedostatočnú reštrukturalizáciu veľkých poľnohospodárskych podnikov predchádzajúcej éry a zároveň malý podiel skutočne nových podnikov, ktoré nevznikli transformáciou či privatizáciou. Je zložitá predpovedať trendy v tejto oblasti, pretože mnoho závisí od konkurencieschopnosti našich podnikov po vstupe do EÚ. Niektoré podniky možno zbankrotujú a niektoré sa zlúčia a vytvoria veľké celky. Ďalšia možnosť je tvorba malých rodinných fariem špecializujúcich sa na národné produkty alebo iné atraktívne komodity.

Pokiaľ sa jedná o nepoľnohospodárske príjmy poľnohospodárskych subjektov, tie v roku 2001 predstavovali 2% z celkových príjmov. Z tohto hľadiska je diverzifikácia žiaduca.

Zdroj: Zelená správa 2002.

Budovy a stavby

Rozhodujúca časť kapitálu investovaného v poľnohospodárstve je koncentrovaná do objektov živočíšnej výroby. Počet objektov na ustajnenie hospodárskych zvierat má trvalo klesajúcu tendenciu, najmä u hovädzieho dobytku.

Došlo k poklesu skladovacích a spracovateľských kapacít, ktorý bol sprevádzaný rastom počtu vyhovujúcich objektov skladov obilnín a klimatizovaných skladov ovocia a zeleniny a objektov na skladovanie zemiakov. Výrazný pokles zaznamenal počet manipulačných skladov na primárnu

pozberovú úpravu ovocia a zeleniny a objektov úzko spojených s produkciou ŽV, ako napr. silážnych žľabov. Neuspokojivá je situácia v stave a kapacite technologických zariadení na uskladňovanie exkrementov hospodárskych zvierat.

Stroje a zariadenia

Tendencie vývoja technickej základne poľnohospodárstva sú výrazne poznamenané zastarávaním celkového stavu technického parku v dôsledku veľmi pomalého tempa jeho obnovy. Novou technikou v porovnaní s ostatnými plodinami je momentálne najlepšie vybavený zber cukrovej repy.

Vývoj podnikateľskej štruktúry

V transformačnom procese sa rozšírili uplatnené právne formy podnikania, uskutočnila sa transformácia vlastníctva družstiev a privatizácia štátnych majetkov. Priemerná koncentrácia podnikov sa znížila. Reštrukturalizáciu podnikovej sféry ovplyvnilo stratové hospodárenie odvetvia v rokoch 1991 – 2000. Novozaložené subjekty uprednostnili v podmienkach vysokej rizikovosti poľnohospodárskej výroby najmä právne formy s nižšou mierou osobnej zodpovednosti za záväzky podniku.

Farmy neregistrovaných fyzických osôb – predstavujú domácnosti s poľnohospodárskou výrobou, ktoré splnili minimálne limity pre zaradenie do Agrocenzusu.

Registrované fyzické osoby – podnikajú zvyčajne v právnej forme samostatne hospodáriaci roľník (SHR), alebo farmár, iné právne formy majú zanedbateľný význam (živnostníci a osoby so slobodným povoláním). Počet SHR (farmárov) má klesajúci trend pri súbežnom raste plochy obrábanej poľnohospodárskej pôdy. SHR – celkom hospodária rentabilne a časť subjektov zvyšuje podnikovú koncentráciu. Zanikajú najmä menšie hospodárstva, ktoré začali hospodáriť bez reálnych predpokladov pre úspešné hospodárenie.

Družstvá – v poľnohospodárstve sa nezmenil celkový počet právnických osôb, lebo nárast počtu obchodných spoločností (56) vyrovnal pokles družstiev (-36) a ostatných organizácií (-20). Úbytok družstiev bol oveľa miernejší ako v r. 2000. Transformácia vlastníctva v družstvách mala vplyv aj na priemerný počet vlastníkov v obchodných spoločnostiach, nakoľko niektoré obchodné spoločnosti vznikli z družstiev zmenou právnej formy podnikania. Avšak väčšina družstiev a nečinných podnikov (74,6%) je v konkurze alebo likvidácii.

Poľnohospodárske služby – okrem zvýšenia počtu právnických osôb sa zvýšil aj počet fyzických osôb (63). Najviac subjektov pribudlo v poľnohospodárskych a biologických službách (o 17,9%) a v rámci tejto skupiny v službách pre rastlinnú a živočíšnu výrobu. V poľnohospodárskych a technických a obchodných službách sa počet zvýšil o 4%.

Všetky novozaložené subjekty pôsobia vo veľkoobchode s obilninami a oziminami, s výnimkou jedného podniku, o ktorý sa zvýšil počet strojových a traktorových staníc a opravárenských organizácií.

V poľnohospodárskych a biologických službách pôsobia právnické osoby najmä v službách pre rastlinnú výrobu (98 podnikov), vo výrobe krmív (55) a v službách pre živočíšnu výrobu (28). V dôsledku nedostatku počtu strojových traktorových staníc a opravárenských organizácií (18, z toho 8 právnických osôb) prvovýrobcovia využívajú služby iných poľnohospodárskych podnikov z okolia, prípadne kooperujú s podnikmi z viacerých okresov.

Štruktúra podnikateľských subjektov v poľnohospodárstve, službách a v potravinárstve je v neustálom pohybe. Po zmenách v deväťdesiatych rokoch si aj v súčasnosti družstevné podniky zachovali dominantné postavenie v poľnohospodárstve, hoci ich podiel na celkovej výmere poľnohospodárskej pôdy klesol. Pokračovalo zvyšovanie počtu obchodných spoločností, najmä spoločností s ručením obmedzeným v dôsledku privatizácie štátnych majetkov a poklesu poľnohospodárskych družstiev. Tým vzrástla aj výmera pôdy v ich obhospodarovaní. V potravinárskom priemysle a v službách prevažujú obchodné spoločnosti.

Počet právnických osôb v jednotlivých odvetviach (r.2001)

Právna forma	Poľnohospodárstvo	Poľnohospodárske služby	Potravinárstvo
Štátne podniky	4	2	1
Družstvá	703	18	5
Obchodné spoločnosti spolu	756	1027	632
- verejné obchodné spoločnosti	2	20	6
- spol. s ručením obmedzeným	639	839	456
- akciové spoločnosti	115	168	170
- ostatné	45	54	2
Fyzické osoby	5681	309	3210
Spolu	7189	1410	3850

Prameň: VÚEPP Bratislava

Tabuľka: Ukazovatele podnikov na poľnohospodárskej pôde podľa právnych foriem

Právna forma	Počet podnikov na p. p.	Poľnohospodárska pôda (ha)	Priemerná výmera (ha)	Podiel p. p. SR (%)
Štátne podniky	1	924	924	0,04
Poľnohospodárske družstvá	695	1 126 238	1 620	46,17
Obchodné spoločnosti spolu	707	727 894	1 030	29,84
- verejné obchodné spoločnosti	3	699	233	0,03
- spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.)	616	553 500	899	22,69
- akciové spoločnosti (a.s.)	88	173 695	1 974	7,12
Právnické osoby spolu	1 403	1 855 056	1 322	76,05
Fyzické osoby	5 292	191 988	36	7,87
Iná p. p.	x	392 364	x	16,08
SPOLU	6 724	2 439 408		100,00

Pramene: Prieskum VÚEPP u RO MP SR k 31.12.2001 – právnické osoby.

Štruktúrny cenový súhrn SR 2001, predbežné výsledky – fyzické osoby.

Podľa uvedeného prieskumu počet právnických osôb na poľnohospodárskej pôde medziročne vzrástol o 17 podnikov, pri poklese počtu družstiev (4,3) a náraste obchodných spoločností (57 s.r.o., 3 a.s.).

Poľnohospodárska pôda právnických osôb je nižšia o 31 tis. ha, lebo obchodné spoločnosti prevzali len 7,9 tis. ha z uvoľnenej pôdy družstiev (-39 tis. ha).

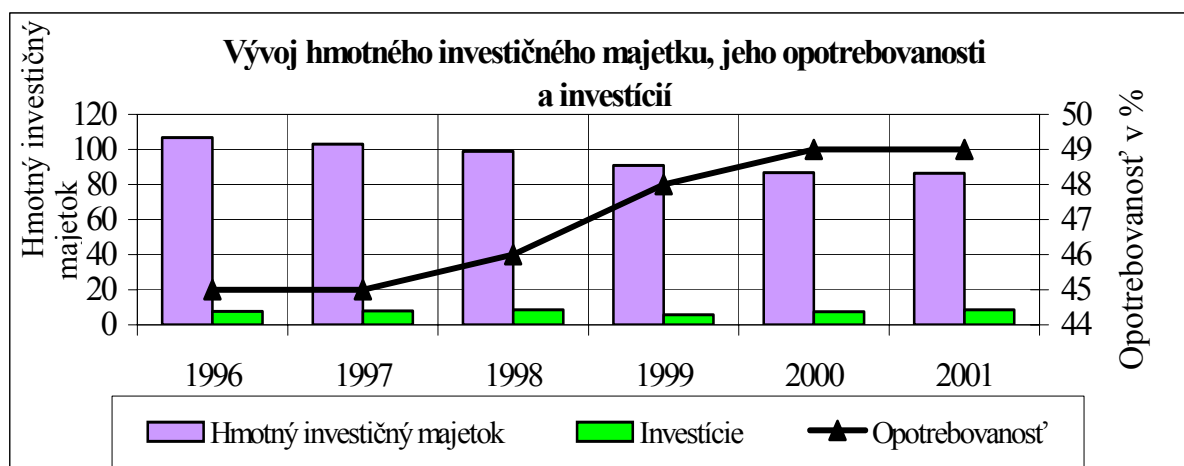
Priemerná podniková veľkosť klesla o 39 ha, pritom v s.r.o. došlo k medziročnému poklesu o 90 ha a v družstvách a a.s. k nárastu o 41 ha, resp. o 12 ha.

Hlavné výrobné faktory

Výmera pôdy podľa krajov (rok 2000)

Kraj/Región	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy	Spolu
Bratislavský	96019	75490	5623	14012	14108	205 252
Trnavský	294 532	65207	14436	26381	14292	414848
Trenčiansky	187 131	220 472	6293	22454	13844	450 194
Nitriansky	469 864	96095	15702	34372	18302	634 335
Žilinský	248 862	374 248	12788	24435	18514	678 847
Banskobystrický	419833	461 904	7927	32487	23377	945 528
Prešovský	387 168	440 800	14179	30610	26530	899 287
Košický	338 822	265 872	16261	33676	20658	675 289
SR	2 442 231	2 000 088	93209	218427	149 625	4 903 580

Prameň: Štatistická ročenka o pôdnom fonde SR, Úrad geodézie, kartografie a katastra SR

Kapitálová vybavenosť

Hodnota **majetku v poľnohospodárstve a poľnohospodárskych službách** má stále klesajúci trend aj keď v období rokov 2000 – 2001 medziročne klesla len minimálne (o 0,6%). Prispela k tomu zvýšená investičná aktivita o 15,1% najmä v kategórii strojov, zariadení a dopravných prostriedkov. Pod vplyvom zvýšenia investícií sa zastavil rast opotrebovanosti majetku v poľnohospodárstve a jeho službách. Úroveň opotrebovanosti je naďalej vysoká.

Ľudské zdrojePočet zamestnancov

Trend poklesu počtu zamestnancov v poľnohospodárstve pokračoval aj v roku 2001 i keď miernejším tempom ako v predchádzajúcom roku. Podľa výberového zisťovania pracovných síl ŠÚ SR (VZPS) pracovalo v poľnohospodárstve 106,4 tis. osôb.

Pojem „ľudia pracujúci v poľnohospodárstve“ zahŕňa pracujúcich, to znamená všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré v sledovanom období vykonávajú aspoň jednu hodinu prácu za mzdu, plat alebo prácu za účelom dosiahnutia zisku vrátane osôb pracujúcich v zahraničí. Môže ísť o prácu na plný alebo skrátený úväzok, dočasnú, príležitostnú alebo sezónnu prácu. Medzi pracujúcich sú zahrnutí aj vypomáhajúci členovia domáчих podnikateľov, ktorí za svoju činnosť nepoberajú žiadnu mzdu, ani odmenu, profesionálni príslušníci ozbrojených zložiek, ako aj osoby v civilnej službe. Za pracujúcich sa považujú tiež osoby, ktoré majú prácu, ale dočasne nepracujú pre chorobu, dovolenku, riadnu materskú dovolenku, školenie, zlé počasie, v dôsledku štrajku a výluky s výnimkou osôb na dlhodobom neplatenom voľne a osôb na ďalšej materskej dovolenke.

V organizáciách s 20 a viac zamestnancami pracovalo v rastlinnej a živočíšnej výrobe 73 484 fyzických osôb (priemerný evidenčný počet), resp. 72 811 prepočítaných zamestnancov.

Tab.: Podiel počtu zamestnancov v podnikoch podľa právnych foriem

Právna forma	Počet zamestnancov v r. 2000	Podiel v %	Počet zamestnancov v r. 2001	Podiel v %
Poľnohospodárske družstvá	55 773	70,4	51 167	69,6
Štátne majetky	222	0,3	123	0,2
Obchodné spoločnosti	21 663	27,3	20 815	28,3
Príspevkové organizácie	1 563	2,0	1 378	1,9
Spolu	79 221	100,0	73 483	100,0

Prameň: Štvrťročný štatistický výkaz o práci (práca 2-04), CD MP SR, r. 2000, 2001, organizácie nad 20 zamestnancov, VÚEPP (Zelená správa 2002)

Počty ľudí pracujúcich v jednotlivých sektoroch

- v lesníctve:	22 000
- v potravinárskom priemysle: podniky s 20 a viac ľuďmi	45 926 (r. 2000)
	45 170 (r. 2001)
- v rybárstve:	
stáli zamestnanci	267
sezónni zamestnanci	64
rodinní príslušníci bez zamestnaneckého pomeru	29
osoby pracujúce na dohodu	353

Tab.: Počet zamestnancov

Ukazovateľ	Muži	Ženy	Počet odpracovaných hodín
Stáli zamestnanci vo FO spolu	217	50	433 018
V tom vedúci	41	3	75 889
Zamestnanci spolu	176	47	357 129
⇒ v tom v administratíve	38	21	86 024
- z toho s ročným fondom pracovnej doby 30-90%	23	13	49 724
- z toho s ročným fondom pracovnej doby do 30%	2		580
⇒ v prevádzke	138	26	271 105
- z toho s ročným fondom pracovnej doby 30-90%	39	7	58 653
- z toho s ročným fondom pracovnej doby do 30%	2		692
Sezónni zamestnanci	50	14	13 515
Rodinní príslušníci bez zamestnaneckého pomeru	23	6	9 800
Osoby pracujúce na dohodu	311	42	30 339

Prameň: Zelená správa

Počet osôb v sektore poľnohospodárstva sa naďalej znižoval v dôsledku spomalenia dynamiky hospodárskeho rastu. Likvidácia pracovných miest v dôsledku transformačných a reštrukturalizačných procesov nebola kompenzovaná vytváraním nových pracovných miest. Vo vidieckych regiónoch je situácia výrazne horšia ako v urbanizovaných.

Vývoj zamestnanosti v poľnohospodárstve

	1993	2000	2001	2002
Zamestnanosť v poľnohospodárstve	180 762	79 384	73 484	67 629

Zdroj: Zelená správa, MP SR 2001, VÚEPP

Zamestnanosť v poľnohospodárstve, vrátane lesníctva poklesla vo vidieckych regiónoch v porovnaní s rokom 1997 o 1/3. Dochádza k zvyšovaniu využívania sezónnej práce.

Štruktúra zamestnancov

Zmeny v štruktúre pracujúcich z hľadiska vzdelania sa prejavili najmä vzrastom podielu vyučených pracujúcich, vysokoškolsky vzdelaných, najmä žien a pracovníkov s vyšším odborným vzdelaním, najmä mužov a naopak poklesom podielu pracovníkov so základným vzdelaním, ktorý bol výraznejší ako pokles podielu pracovníkov so stredným vzdelaním.

Medziročné zmeny zamestnancov, z hľadiska vekového zloženia charakterizuje pokles počtu zamestnancov, hlavne vo veku medzi 35-49 rokov, čo sa prejavilo aj v najväčšom znížení podielu tejto vekovej skupiny na celkovej zamestnanosti. Napriek tomu v tomto vekovom rozpätí, hlavne od 45-49 rokov, pracovalo aj naďalej najviac osôb. Priaznivo sa vyvíjal podiel najmladších zamestnancov a zamestnancov vo veku 30-34 rokov.

Porovnanie úrovne nominálnej priemernej mesačnej mzdy

Odvetvie	Priemerná mzda rok 2001 (Sk)	Prírastok oproti roku 2000 (%)	Absolútne zvýšenie mesačne (Sk)	Rozdiel medzi príslušným odvetvím a priemerom v NH (Sk)
Poľnohospodárstvo, RV a ŽV	9 842	108,4	766	-3 089
Výroba potravín	12 566	110,4	1 185	-365
Priemyselná výroba	13 524	110,0	1 233	593
z toho: spracovanie dreva a výrobkov z dreva	10 076	103,7	362	-2 855
Stavebníctvo	13 266	110,2	1 229	335
Doprava	14 515	109,8	1 299	1 584
Peňažníctvo a poisťovníctvo	24 852	110,1	2 287	11 921
Spolu odvetvia ekonomickej činnosti	12 931	109,0	1 067	x

Prameň: Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy 2000, 2001 ŠÚ SR

3.2.2 Potravinársky priemysel

Postavenie potravinárstva v národnom hospodárstve

Potravinársky priemysel v Slovenskej republike prešiel zložitým obdobím svojej existencie, v ktorom sa prejavili dôsledky transformačných sociálno-ekonomických procesov, medzinárodných obchodných a politických premien marketingového prostredia, zmeny a úpravy vlastníckych vzťahov. Vo všetkých výrobných podnikoch prebehla privatizácia, t. č. sa podniky nachádzajú v súkromnom sektore.

Celkový príspevok potravinárstva k tvorbe HDP bol na začiatku transformácie cca 6,2% a ku koncu roka 1997 poklesol na 4,0% a v súčasnosti je 2,35 %. Súvislosti treba vidieť v pretrvávajúcej kapacitnej poddimenzovanosti sektora, nízkej konkurencieschopnosti, technologickom zaostávaní, malej adaptabilite a odolnosti voči meniacim sa obchodným podmienkam, nízkej vertikálnej integrácii, nízkej úrovni vstupu zahraničného kapitálu a tým tiež v obmedzených možnostiach zaradiť sa do obchodných sietí.

Vývoj ekonomiky potravinárskeho priemyslu

Hospodárenie subjektov potravinárskeho priemyslu bolo v rokoch 1990 – 1993 ovplyvňované cenovými zmenami, zavedením dane z pridanej hodnoty, devalváciou slovenskej koruny, privatizačným procesom, prílevom potravín z Českej republiky, či dovozom lacných prebytkov zo zahraničia.

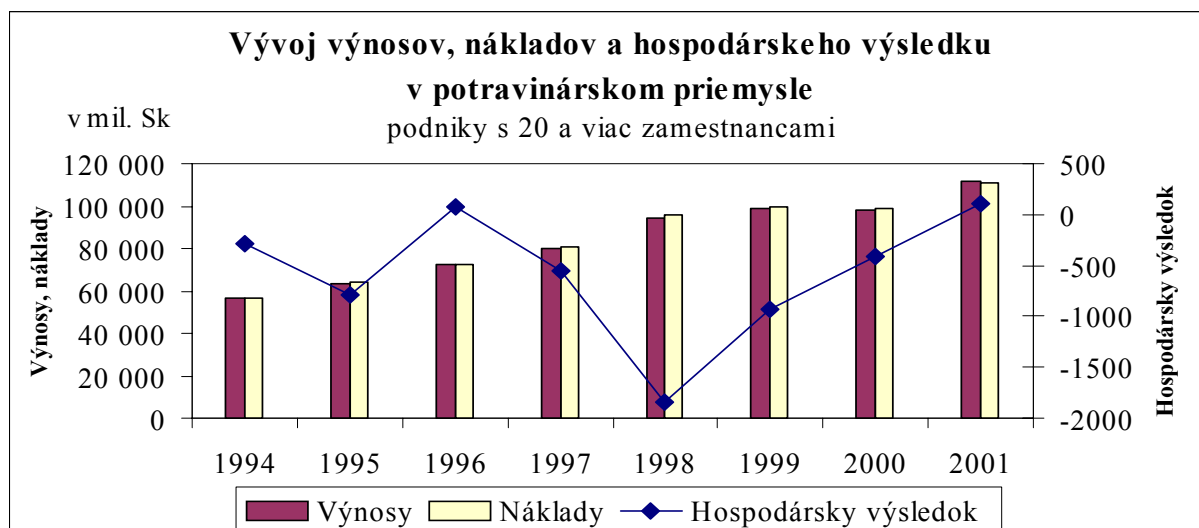
V dôsledku rastu cien zaznamenáva v r. 1991 potravinársky priemysel výrazne ziskové hospodárenie, avšak po r. 1996 dosahuje už len stratu. Finančná situácia podnikov bola odrazom vplyvu makroekonomických podmienok, čo sa prejavilo v stagnačno-klesajúcej hodnote hmotného a nehmotného investičného majetku s jeho neustále sa zvyšujúcou opotrebovanosťou, ako aj nárastom hodnoty obežných aktív – pohľadávok, zásob dôsledkom cenových opatrení, stagnácie odbytu, znižujúcej sa spotreby potravín. Ďalej to bol vysoký nárast cudzích zdrojov, z toho najmä záväzkov a bankových úverov (ich vysoká cena, t. j. úroky).

To všetko malo negatívny dopad na úroveň finančných nákladov a tvorbu hospodárskeho výsledku a v konečnom dôsledku viedlo k platobnej neschopnosti potravinárskeho priemyslu. Od roku 1998 keď bol dosiahnutý najhorší hospodársky výsledok sa situácia postupne zlepšuje.

Subjekty podnikajúce v *potravinárskom priemysle* (bez výroby kŕmnych zmesí, balenia kávy a čaju a spracovania tabaku) v roku 2001 vytvorili po dlhom období stratovosti *zisk vo výške 113 mil. Sk*. Najvýraznejšie *zlepšenie* hospodárskeho výsledku zaznamenali podniky priemyslu mäsového (o 429 mil. Sk), pivovarnícko-sladovníckeho (o 314 mil. Sk), mraziarensko-rybného (o 185 mil. Sk), liehovarníckeho (o 118 mil. Sk), vinárskeho (o 107 mil. Sk), cukrovinkársko-pečivárenského (o 95 mil. Sk). Hospodárenie výrazne *zhoršili* podniky priemyslu cukrovarníckeho (o -492 mil. Sk)

a hydínarskeho (o -207 mil. Sk). Škrobárenský priemysel bol jediným odborom, v ktorom boli všetky podniky ziskové.

Hodnota *majetku v potravinárstve* sa v období rokov 2000-2001 zvýšila len o 2 %, napriek tomu, že sa investovalo o 16 % viac ako pred rokom. Investície smerovali predovšetkým do budov a dopravných prostriedkov. *Využitie spracovateľských kapacít* sa v niektorých výrobných odboroch potravinárskeho priemyslu zlepšilo. Naďalej sú veľké rozdiely vo využití kapacít podľa skupín výrobkov

Prameň: VUEPP Bratislava

V roku 2001 mal potravinársky priemysel SR prebytok spracovateľských kapacít. Ich využitie bolo podobne ako v predchádzajúcich rokoch v jednotlivých komoditách diferencované. Najvyššie využitie kapacít sa dosiahlo vo výrobe droždia (247,8%).

Ďalšie využitie výrobných kapacít bolo nasledovné:

- V intervale 90,1-100,0 %: výroba sladů, minerálnych vôd a sódií, výrobkov z hydiny, rastlinných tukov a olejov, spracovaných olejnatých semien, v spracovaní cukrovej repy,
- V intervale 80,1-90,0 %: výroba nealkoholických sladených nápojov, mäsových výrobkov, prírodných a ostatných syrov, piva, mrazených zeleninových výrobkov, jatočnej hydiny, tavených syrov, trvanlivého pečiva,
- V intervale 70,1-80,0: výroba sušeného mlieka, cestovín, nečokoládových cukrovín,
- V intervale 60,1-70,0: výroba jatočných ošúpaných na zabíjanie, čokoládových cukrovín a čokolády, pšeničného pečiva, zomelku pšenice, kyslo-mliečnych výrobkov, mäsových konzerv, octu,
- V intervale 50,1-60,0 %: výroba konzumného baleného mlieka.

Pod 50%: výroba kvasenej kapusty, chleba, sterilizovanej zeleniny, jatočného hovädzieho dobytku, rafinovaného liehu, liehovín a destilátov, hotových konzervovaných jedál, sterilizovaných kompótov, vína, masla, zomelku raže, surového liehu, mrazených ovocných výrobkov.

Najvýraznejšie sa medziročne zvýšilo využitie kapacít vo výrobe droždia (o 209,1 perc. bodu), nealkoholických sladených nápojov (40,5 bodu), minerálnych vôd a sódií (33,2 bodu), sterilizovaných kompótov (21,5 bodu), mrazených zeleninových výrobkov (o 27,9 bodu, sušeného mlieka (o 23,0 bodu), v spracovaní cukrovej repy (16,6 bodu), vo výrobe sterilizovanej zeleniny (o 11,4 bodu) a pokleslo využitie najmä vo výrobe surového liehu (36,0 bodu, výrobkov z hydiny (o 36,0 bodu, mäsových konzerv (30,4 bodu), nečokoládových cukrovín (27,3 bodu, rafinovaného liehu (o 18,1 bodu), cestovín (13,1 bodu, konzumného baleného mlieka (11,9 bodu, mäsových výrobkov (10,1 bodu).

3.2.3 Súčasná podporná politika v agrosektore

Podporná politika

Výdaje štátneho rozpočtu prostredníctvom Ministerstva pôdohospodárstva sa medziročne znížili o 2 242 mil. Sk z toho dotácie na podporu podnikateľských subjektov v poľnohospodárstve a potravinárstve o 2 186 mil. Sk. Celkové výdavky na zabezpečenie koncepcie poľnohospodárskej a potravinovej politiky (t.j. vrátane nenávratných výdajov fondov, daňových úľav a zahraničných zdrojov) sa znížili o 1 875 mil.

Použité zdroje v agropotravinárstve (v mil. Sk)

ZDROJE	2000	2001	Index 2001/2000
Ministerstvo pôdohospodárstva	12 540	10 298	82,12
– dotácie	11 277	9 091	80,61
– všeobecné služby (kapitola rozpočtu priamo)	1 263	1 207	95,57
Štátne fondy	3 252	4 930 ²⁾	151,60
– dotácie z rozpočtu pre ŠFTR	694	-	-
– nenávratné prostriedky zo štátnych fondov	1 095	2 083	190,23
– pôžičky zo štátnych fondov (ŠFTR, ŠPFPP)	1 463	2 847	194,60
Ostatné inštitúcie	1 709	1 782	104,27
– MF SR (daňové úľavy) ¹⁾	1 494	1 564	104,68
– zahraničné zdroje (PHARE a vzdelávacie programy)	215	218	101,39
Zdroje spolu	17 501	17 010	97,19
Zdroje bez návratných pôžičiek z fondov	16 038	14 163	88,31

Prameň: MP SR, ŠFTR, ŠPFPP, ŠFOZPPF a vlastné prepočty

¹⁾ na spotrebnej dani z motorovej nafty (vratka)

²⁾ vrátane intervencie cenových rozdielov dovezeného obilia

Celková podpora pre rybárstvo:

rok 2001	2, 040 mil. Sk
rok 2002	2,632 mil. Sk
rok 2003	limit 3 mil. Sk

Celková podpora pre lesníctvo:

rok 2001	396 mil. Sk
----------	-------------

Podpora rozvoja vidieka spolu:

rok 2001	7 576,0 mil. Sk
----------	-----------------

V tom:

- ekologické poľnohospodárstvo 149,8 mil. Sk
- podpora v znevýhodnených oblastiach 3 254 mil. Sk
- podpora environmentálneho opatrenia spolu 678 mil. Sk
- podpora kapitálových vstupov 2 830,5 mil. Sk + 80 mil. Sk
- modernizácia a reštrukturalizácia potravinárskych podnikov zo ŠPFPP (bonif. úrokov) + 113 mil. Sk pôžičky
- lesné hospodárstvo 396 mil. Sk
- pozemkové úpravy 48 mil. Sk

Medziročné zníženie výdavkov štátneho rozpočtu na podporu poľnohospodárstva a potravinárstva súvisí s tým, že oproti roku 2000, kedy boli do poľnohospodárstva vložené štátne prostriedky na elimináciu vplyvu extrémne suchého počasia, rezort poľnohospodárstva dostal v roku 2001 iba bežný objem finančných prostriedkov. Tento bol však o 2 599 mil. Sk nižší, ako sa predpokladalo pre rok 2001 v koncepcii poľnohospodárstva a potravinárstva SR do roku 2005.

Celková podpora poľnohospodárstva a potravinárstva (vrátane podpory zo štátnych fondov) mala nasledovnú štruktúru a tendenciu vývoja:

Podpora rozvoja programov zo štátneho rozpočtu a štátnych fondov (v mil. Sk)

	2000	2001	Index 2001/2000
Hospodárenie na pôde v znevýhodnených oblastiach	3 364	3 254	96,7
Podpora obstarania kapitálových vstupov	2 279	2 830	124,2
Dotácie na prevádzkové vstupy	348	375	107,8
Podpora environmentálnych opatrení	825	678	82,2
Podpora všeobecných služieb	1 492	1 308	87,7
Podpora rozvoja vidieka	56	97	173,2
Zúrodňovacie opatrenia	617	373	60,4

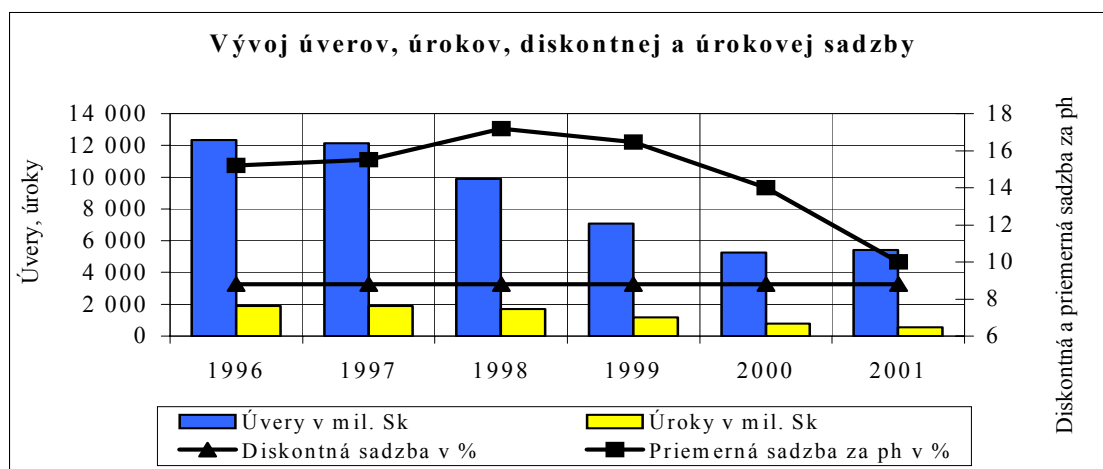
Prameň: MP SR

Opatrenia v oblasti daní, úverov a poistenia

Realizované opatrenia v oblasti *daní* v poľnohospodárstve (nižšia daňová sadzba dane z príjmov, odpočet straty, vrátenie pomernej časti motorovej nafty), ostali v platnosti aj pre rok 2001. Medziročné zvýšenie daňovej úľavy vyplývalo z nárastu mernej spotreby motorovej nafty a zvýšenie odvedených daní do štátneho rozpočtu poľnohospodárskymi podnikmi (9,9 %) zo zlepšenia hospodárskeho výsledku. Fyzické osoby, vykonávajúce poľnohospodársku činnosť (SHR), si mohli uplatniť osobitný spôsob zdaňovania príjmov *formou paušálnej dane*.

Od 1.7. 2001 nadobudol účinnosť zákon č.239/2001 Z.z. o *spotrebnej dani z minerálnych olejov* s výnimkou niektorých paragrafov, ktoré pre poľnohospodárov platia od roku 2002. Jedná sa o nové poňatie zákona, v ktorom sa deklaruje režim tzv. „daňového skladu“ v súvislosti so zdaňovaním minerálnych olejov.

Zvýšilo sa čerpanie *úverov* a objem úverovej istiny stúpol o 5,2 %. Nové úvery, poskytnuté v roku 2001 (3 mld. Sk) boli takmer dvakrát vyššie ako rok predtým.

Prameň: Štatistický výkaz Poľ P3-04, Prod 3-04

Poučenie z dôsledkov katastrofálneho sucha v roku 2000 a uplatňovaný systém dotačnej podpory prispeli k zvýšeniu záujmu podnikateľských subjektov o poistnú ochranu, čo sa odrazilo vo zvýšení objemu *poistných platieb*, prijatých komerčnými poisťovňami.

3.2.4 Rybné hospodárstvo

Na Slovensku sa ročne vyprodukuje približne 650 – 700 ton lososovitých rýb (ustálená produkcia zabezpečujúca sebestačnosť Slovenska v tomto druhu rýb) a 500 ton nížinných druhov rýb (produkcia z plochy 2000 ha rybníkov pokrýva asi 40% celkovej spotreby SR, zvyšok musí byť dovážaný).

Chovné zariadenia lososovitých druhov rýb sú úžitkovými parametrami porovnateľné so zahraničím, majú však vysokú mieru opotrebovania a nízku úroveň mechanizácie. Príčiny nízkej produkcie nížinných druhov rýb je všeobecne, malá veľkosť rybníčného fondu v SR, ako aj nízka produkcia (výlov) z hektára rybníčnej plochy. Ďalším faktorom limitujúcim produkciu slovenského rybníkárstva je celkovo zlý technický stav rybníkov. Príčinou tohto stavu je nedostatok financií, ako aj celková nákladnosť projektov zameraných na rekultiváciu, odbahňovanie lovísk, opravy a údržbu prítokových a odtokových zariadení a hrádzových systémov. Revitalizácia rybochovných zariadení by pomohla zvýšiť produkciu rýb v akvakultúre na Slovensku a takisto by podporila multifunkčné využívanie vodných plôch, ktoré priaznivo ovplyvňujú krajínovú tvorbu a životné prostredie. Na ďalšom rozvoji rybníkárstva by sa mohlo podieľať aj jeho širšie zapojenie do agroturistických aktivít, napr. výstavbou rybníkov pri agroturistických zariadeniach.

Od roku 1998 vydáva MP SR chovateľom osvedčenie na výkon chovu rýb, ktoré sa týka chovu generačných rýb a ich reprodukcie, produkcie násadového materiálu a produkcie trhových rýb. Podľa platnej legislatívy SR je v chove rýb možné používať len násadový materiál vyprodukovaný vo vlastných uznaných chovoch, čím sa zabezpečuje zachovanie čistoty genofondu chovaných rýb. Toto opatrenie zároveň napomáha dlhodobo udržiavať beznákazový stav v intenzívnom chove rýb.

V súčasnosti je na Slovensku zaregistrovaných 52 právnických a fyzických osôb zaoberajúcich sa chovom rýb, z ktorých je len 41 oprávnených na základe osvedčenia na výkon chovu rýb realizovať svoju produkciu na trhu. Ide prevažne o drobných chovateľov, z ktorých 26 subjektov využíva na chov rýb rybníky, 12 subjektov využíva špeciálne zariadenia a 14 subjektov realizuje chov rýb v rybníkoch aj v špeciálnych zariadeniach.

Podľa materiálov Štatistického úradu SR bolo v roku 2002 v rybárstve na Slovensku zamestnaných 713 osôb. Z toho celkového počtu malo ako hlavný pracovný pomer 267 osôb a 353 osôb pracovalo na dohodu. Zvyšnú časť pracovnej sily tvorili sezónni zamestnanci, resp. rodinní príslušníci majiteľov, bez zamestnaneckého pomeru.

V oblasti spracovania rýb na Slovensku je v prevádzke 5 spracovateľských podnikov, ktoré sa zameriavajú na spracovanie sladkovodných druhov rýb s ročnou výrobnou kapacitou cca 855 ton, ale priemerný ročný objem spracovaných sladkovodných rýb sa pohybuje na úrovni 500 ton. S normami EÚ je homologizovaná zatiaľ len jedna spracovňa, výhradne zameraná na spracovanie sladkovodných rýb. Po vstupe Slovenska do EÚ budú niektoré z nich nútené ukončiť svoju činnosť v prípade nesplnenia noriem EÚ. Z tohto dôvodu je nutné urýchlene realizovať modernizáciu a rekonštrukciu existujúcich spracovní v súlade s hygienicko – sanitárnymi podmienkami platnými v EÚ pre udržanie ich existencie na voľnom európskom trhu. Jestvujúce spracovateľské kapacity viac menej postačujú na spracovanie domácej produkcie sladkovodných rýb. Avšak v blízkej budúcnosti je možné očakávať záujem zo strany niektorých menších, resp. nových chovateľov rýb vybudovať si vlastné spracovateľské kapacity najmä s orientáciou na regionálny trh.

Dovážané morské ryby sa na Slovensku spracovávajú v 16 spracovniach s ročnou kapacitou cca 22 000 t. Avšak priemerný ročný objem spracovaných morských rýb sa pohybuje okolo 15 000 t. V súčasnosti žiadna zo spracovní morských rýb nespĺňa normy EÚ.

3.2.5 Lesné hospodárstvo

Lesný pôdny fond

Lesný pôdny fond (LPF) tvoria lesné pozemky, ktoré sa trvalo určili na plnenie funkcií lesov. Podľa súhrnných informácií Lesníckeho informačného centra Lesoprojektu Zvolen je výmera LPF k 31.12.

2001 spolu 2 006 438 ha, z toho výmera porastovej pôdy (PP) – plochy LPF porastenej drevinami je 1 927 388 ha.

Údaje o vývoji a súčasnom stave výmer LPF a PP sú v nasledujúcej tabuľke:

Druh	Vývoj výmery lesného pôdneho fondu a porastovej pôdy, rok/ha						
	1970	1980	1990	1993	1996	1997	2001
LPF	1 918 571	1 952 656	1 976 538	1 989 982	1 987 909	1 990 603	2 006 438
PP	1 826 564	1 861 642	1 921 705	1 928 318	1 923 719	1 919 911	1 928 388

Prameň: Lesoprojekt Zvolen

Základné makroekonomické ukazovatele

Podiel hrubého domáceho produktu (HDP) vytvoreného lesným hospodárstvom (LH) na celkovom HDP SR neustále klesá a pohybuje sa pod úrovňou 1% (1990 – 0,97%, 2001 – 0,54%). Vytvorená hodnota úžitkov verejnoprospešných funkcií lesov je však ocenená 2-3 vyššie ako úžitkov produkčných, ale doteraz tieto nie sú predmetom trhu a na tvorbe HDP sa preto nepodieľajú. Na surovinovej základni LH je postavený drevospracujúci priemysel, ktorého podiel na HDP je približne 8%. Obstarané investície v lesnom hospodárstve sa od roku 1990 pohybujú od 0,36 – 0,19% z celkových investícií v SR. Miera investovania klesla z 20,48% v roku 1990 na 11,63% v roku 2001.

Vývoj vybraných ukazovateľov lesného hospodárstva vo vzťahu k hospodárstvu SR

Ukazovateľ	Merná jednotka (m. j.)	Rok					
		1990		1999		2001	
		m. j.	%	m. j.	%	m. j.	%
Hrubý domáci produkt v bežných cenách	mld. Sk	278,5	100,0	815,3	100,0	964,6	100
z toho: lesné hospodárstvo		2,7	0,97	5,1	0,88	5,1	0,69
Investície	mil. Sk	69 741	100,00	277 000	100,00	330 300	100
z toho: lesné hospodárstvo		553	0,36	523	0,21	6600	0,19
Zamestnanci	počet	2 459 000	100,00	1 988 000	100,0	2 124 000	100,00
z toho: lesné hospodárstvo		36 316	1,47	23 754	1,30	22 000	1,21
Priemerná mesačná mzda	Sk	3 278	100,00	10 728	100,0	12 365	100,00
z toho: lesné hospodárstvo		3 419	105,91	9 629	86,53	10 684	87,29

Prameň: Lesoprojekt Zvolen, ŠÚ SR

Vzťah lesného hospodárstva k štátnemu rozpočtu

V rokoch 1990 – 2001 dotácie do lesného hospodárstva prichádzali z viacerých zdrojov: zo štátneho rozpočtu a zo Štátneho fondu zveľaďovania lesa SR. Objem dotácií v roku 2001 poklesol v porovnaní s rokom 1990 absolútne na 49,6%. V roku 1990 pokrývali dotácie 23,28% nákladov výroby v lesnom hospodárstve SR, v roku 2001 len 5,7%. Lesy SR v porovnaní s okolitými štátmi (SRN, Rakúsko, ČR) majú v priemere na ha najmenší objem dotácií.

Podiel štátu na finančnom výsledku LH štátneho a neštátneho sektora formou priamej podpory prezentuje táto tabuľka:

Ukazovateľ	Skutočnosť roku/mil. Sk			
	1990	1993	1997	2001
Tržby a výnosy bez dotácií	3524	5 332	8 904	9 460
Náklady	4 326	5 732	9 141	9 623
Strata bez vplyvu dotácií (-)	802	400	237	163
Dotácie na lesnícku činnosť	1 007	491	382	396
Rozdiel (zisk) (+)	205	91	145	176

Prameň: Lesoprojekt Zvolen

Vlastníctvo a užívanie lesov

Významnou súčasťou reforiem po roku 1989 bola transformácia vlastníckych vzťahov k lesom, ktorá spočívala v prinavracaní vlastníctva pôvodným vlastníkom. K 31.12.1998 boli už vydané oprávneným osobám lesné pozemky na výmere 812,5 tis. ha (40,8 % LPF). Vlastníka lesného pozemku, resp. lesa, nemožno vždy stotožňovať s užívateľom (obhospodarovateľom) lesa, ktorý je nositeľom povinnosti pri hospodárení v lesoch vyplývajú z príslušných ustanovení legislatívnych predpisov. Ak vlastník les prenajme, alebo vloží ako účasť do nejakého podniku, obhospodarovanie so súvisiacimi povinnosťami preberá užívateľ. Lesné pozemky, ktorých vlastníctvo nie je úplne identifikované alebo doložené a o vydanie ktorých, oprávnené osoby zatiaľ neprejavili záujem zaberajú 137 tis. ha (6,9 % LPF SR). Vo vlastníctve štátu bolo k 31.12.2001 42,4 % lesného pôdneho fondu SR.

Užívateľ lesov je povinný riadiť sa ustanoveniami príslušných právnych predpisov. K 31.12.2001 je v zatiaľ užívaní neštátného sektora 39,2% LPF, pričom sa predpokladá že tento podiel bude v najbližších rokoch ďalej narastať.

K 31. 12. 2001 bola štruktúra vlastníctva a užívania porastovej pôdy (lesné pozemky s lesnými porastmi, vrátane holín určených na zalesnenie) takáto:

Kategória	Druh vlastníctva (užívania)							Spolu
	Štátne	Súkromné	Spoločen- stevné	Cirkevné	Poľno- hospodársk e družstvá	Obecné	Neznáme	
Vlastníctvo	816 343	282 659	469 571	61 703	2 271	187 495	107 346	1 927 388
	42,4	14,7	24,4	3,2	0,1	9,7	5,6	100
Užívanie	1 171 575	138 635	399 387	45 834	4 644	167 313	-	1 927 388
	60,8	7,2	20,7	2,4	0,2	8,7	-	100

Zdroj: Správa o lesnom hospodárstve SR 2001

Pracovníci

V lesnom hospodárstve trvalo pracuje približne 22 tis. zamestnancov a ich počet postupne klesá (1990 – 36 tis., 1997 – 27 tis., 1998 – 24 tis.). Mimo toho sa počas sezónnych prác, najmä v čase jarneho zalesňovania, v lesnom hospodárstve zamestnáva viac ako 10 tis. sezónnych pracovníkov. Okrem toho je v lesníctve registrovaných viac než 4 000 živnostníkov.

Zdroj: Správa o lesnom hospodárstve SR 2001

3.2.6 Sociálno-demografická situácia na vidieku

Slovensko má 5,379 mil. obyvateľov. Priemerná hustota osídlenia je 109,9 obyvateľa/km².

Obyvateľstvo sa koncentruje okrem miest do nížin a kotlín, horské oblasti sú osídlené veľmi riedko, čo spôsobilo, že extenzívne osídľovanie a využívanie krajiny podstatne ovplyvnilo pôvodnú štruktúru krajiny i zloženie ekosystémov.

Za vidiecke sídla sa všeobecne považujú sídla, ktoré nemajú štatút mesta a majú určitý charakter a typ osídlenia, ekonomickú štruktúru, založenú na poľnohospodárstve a lesníctve, menej rozvinutú infraštruktúru a nízku hustotu obyvateľstva. Štatisticky sú to sídla do 5 000 obyvateľov.

Štatistický úrad SR eviduje 2 883 sídiel, z ktorých je 2 745 (95,2%) prevažne vidieckych sídiel a 138 mestských sídiel. Väčšina slovenských sídiel sú dediny, z ktorých má 1979 do 1 000 obyvateľov a z nich má 1 210 dedín menej než 500 obyvateľov.

Všeobecné charakteristiky za rok 2001

Kraj, SR	Rozloha v km ²	Obyvateľstvo k 31.12	Hustota obyvateľstva na km ²	Počet obcí		Stupeň urbanizácie
				spolu	z toho mestá	
Bratislavský	2 053	599 042	291,8	72	7	83,9
Trnavský	4 148	550 918	132,8	249	16	50,3
Trenčiansky	4 502	604 917	134,4	276	18	57,8
Nitriansky	6 343	712 312	112,3	350	15	48,1
Žilinský	6 788	692 434	102,0	315	18	51,2
Banskobystrický	9 455	661 343	69,9	516	24	54,3
Prešovský	8 993	791 335	88,0	666	23	50,3
Košický	6 753	766 650	113,5	439	17	56,7
SR spolu	49 035	5 378 951	109,7	2 883	138	55,9

Zdroj: ŠÚ SR

Vývoj osídlenia SR v posledných rokoch prebiehal v miernejšom tempe a bol poznamenaný poklesom prirodzeného prírastku obyvateľstva, reštrukturalizáciou národného hospodárstva a tým aj vývojom zamestnanosti, výrazným obmedzením bytovej výstavby, ako aj nedostatočnou schopnosťou miest a obcí riešiť uvedené problémy.

Koncepcia ďalšieho sídelného rozvoja v SR vychádza predovšetkým z geomorfologických podmienok a sociálno-ekonomického vývoja, pri rešpektovaní rovnomerného a vyváženého vývoja. Ťažisko zrejme bude na krajských mestách, ako aj na líniiach rozvojových osí pozdĺž hlavných komunikačných osí. Svoju identitu však musí zachovať aj vidiecke osídlenie.

Vidieckosť krajiny

Charakteristickým rysom sídelnej štruktúry SR je vysoká prevaha sídiel do 5000 obyvateľov, čo je tradične uznávaná hranica pre vidiecku obec u nás. Žije v nich 43,7 % všetkého obyvateľstva. Štatút mesta má 138 obcí zväčša nad touto hranicou. Medzi vidieckymi obcami sú najviac zastúpené malé obce vo veľkostnej skupine 201 - 500 obyvateľov a zo stredne veľkých obcí do 2000 obyvateľov – kategória 501 -1000.

Aj veľká väčšina miest má vidiecky charakter, sú malé, neschopné stať sa regionálnymi lídrami. Skutočnosťou je, že okrem Bratislavy a Košíc žiadne mesto nespĺňa elementárne kvantitatívne podmienky na úspešnú úlohu lídra regiónu. Podľa odborníkov Slovensko by z hľadiska úspešného regionálneho rozvoja potrebovalo prítomnosť dvoch miest nad 300 000 obyvateľov a ďalších troch okolo 200 000.

Vymedzenie vidieckosti územia podľa metodiky OECD a Eurostatu

Členské štáty OECD pri formulovaní problémov rozvoja vidieka ako kritérium vhodné pre klasifikáciu územia na miestnej úrovni stanovili hustotu osídlenia. Za hranicu „vidieckosti“ pôvodne určili hustotu 150 obyvateľov na 1 km². Pre potreby medzinárodného porovnávania sa od roku 1999 metodika OECD zjednotila s metodikou používanou v EÚ a ako kritérium sa stanovila hustota 100 obyvateľov na 1 km². Metodika územného vymedzenia vidieckych oblastí OECD používaná v EÚ (EUROSTAT) vychádza z dvoch hierarchických úrovní územných jednotiek: lokálna úroveň a regionálna úroveň. Na lokálnej úrovni - NUTS V (Nomenclature des unités territoriales statistiques) je vidiecka oblasť definovaná pre vidiecke obce s hustotou obyvateľstva nižšou ako 100 obyvateľov na 1 km². Na regionálnej úrovni – vidiecke územie NUTS III a NUTS IV je vidiecky región administratívno-správna jednotka, ktorá sa člení podľa stupňa vidieckosti na základe podielu obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach k celkovému počtu obyvateľov v regióne.

Stupeň vidieckosti je podľa metodiky OECD daný podielom obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach. Regióny (okresy) s podielom obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach vyšším ako 50% sú uvedené ako okresy s výrazne vidieckym charakterom. Sú to okresy „**prevažne vidiecke**“. Okresy, kde vo vidieckych obciach žije od 15% do 50% obyvateľstva sú definované ako okresy so

skôr vidieckym charakterom. Sú to okresy „**prechodné**“. Okresy, kde vo vidieckych oblastiach žije menej ako 15% obyvateľstva sú charakterizované ako „**prevažne urbanizované**“. Na základe uvedenej charakteristiky žije na Slovensku v „prevažne vidieckych“ okresoch 48% obyvateľstva, v okresoch „prechodných“ 40% obyvateľstva a v okresoch „prevažne urbanizovaných“ 12% obyvateľstva.

Prevažne vidiecke oblasti tvoria 59,5% rozlohy Slovenskej republiky. Nachádza sa v nich 62,8% poľnohospodárskej pôdy a 55,9% lesov.

V európskych členských krajinách OECD žije v prevažne vidieckych regiónoch v priemere 28% obyvateľstva, v prechodných regiónoch 32% obyvateľstva a v prevažne urbanizovaných regiónoch 40% obyvateľstva. Sídlna štruktúra porovnateľná so Slovenskom je napr. v Nórsku, resp. spomedzi mimoeurópskych štátov v Turecku.

Podľa tejto metodiky vidiecke oblasti SR na lokálnej úrovni NUTS V k 31.12.1999 zahŕňujú 2 241 obcí, t.j. 77,7% z celkového počtu obcí a 76,7% z rozlohy štátu. Z celkového počtu obyvateľov SR žije vo vidieckych obciach 1 609 738 obyvateľov, čo predstavuje 29,8%. (v ČR 22,3%)

Vidiecke oblasti SR na úrovni regiónov NUTS IV – zahŕňa 68 okresov – z toho 11 výrazne vidieckych a 57 prevažne vidieckych okresov. V roku 1999 tu žilo 85,4% obyvateľstva SR (10,1% vo výrazne vidieckych okresoch a 75,3% v prevažne vidieckych okresoch). Rozloha vidieckeho priestoru na okresnej úrovni tvorí 97,7% rozlohy štátu (výrazne vidiecke 18,4%, prevažne vidiecke 79,3%).

(Zdroj údajov: Bilancia pohybu obyvateľstva podľa obcí SR v r.1999, ŠÚSR 2000 a vlastné výpočty)

Porovnanie podielu obyvateľstva v jednotlivých typoch vidieckych regiónov NUTS-IV v %:

Regióny	SR	ČR	EÚ
Výrazne vidiecke	10,1	6,0	9,7
Prevažne vidiecke	75,3	60,2	29,8
Prevažne mestské	14,6	33,8	60,5

Na regionálnej úrovni NUTS III (aj NUTS II) vidiecky priestor zahŕňa okrem Bratislavského kraja všetky územnosprávne celky, čo predstavuje 95,8% rozlohy štátu. Obce v takto vymedzenom vidieckom priestore predstavujú 97,5% všetkých obcí SR a v r.1999 tu žilo 4 781 675 obyvateľov, t.j. 88,6% z celkového obyvateľstva SR. Na tejto regionálnej úrovni sa podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach pohybuje od 24,6 - 43,4%. Ani jeden z krajov nie je výrazne vidiecky.

Na základe zovšeobecnenia medzinárodných definícií a analýzy demografických ukazovateľov na Slovensku je možné zo 79 okresov zaradiť medzi :

prevažne urbanizované oblasti 9 okresov. Sú to mestá Bratislava (5 okresov) a Košice (4 okresy). Okrem krajských miest sa väčšina malých a stredne veľkých miest (5 – 50 tis. obyvateľov) nachádza vo vidieckych oblastiach,

prevažne vidiecke oblasti 39 okresov (Malacky, Senec, Dunajská Streda, Galanta, Senica, Nové Mesto n/Váhom, Púchov, Levice, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany, Zlaté Moravce, Bytča, Čadca, Dolný Kubín, Námestovo, Ružomberok, Turčianske Teplice, Tvrdošín, Brezno, Krupina, Poltár, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Bardejov, Kežmarok, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov n/Topľou, Gelnica, Košice - okolie, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Trebišov),

prechodné oblasti 31 okresov (Pezinok, Hlohovec, Piešťany, Skalica, Trnava, Bánovce n/Bebravou, Ilava, Myjava, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza, Trenčín, Komárno, Nitra, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Mikuláš, Martin, Žilina, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Detva, Lučenec, Revúca, Zvolen, Žarnovica, Žiar n/Hronom, Humenné, Levoča, Poprad, Prešov, Spišská Nová Ves).

Na Slovensku dochádza v posledných rokoch k postupnému spomaľovaniu demografického vývoja a v najbližšom budúcom období bude zrejme tento vývoj stagnovať. Až 15 okresov z celkového počtu

70 okresov s prevažne vidieckym charakterom (sústredené v regióne stredného až juhozápadného územia Slovenska) vykazuje regresívny vývoj.

Úroveň miezd

Dosahovaná úroveň priemerných mesačných miezd je výsledkom viacerých faktorov. Je to najmä ovplyvnené štruktúrou podnikateľských subjektov a ich ekonomickou silou.

Výška mzdy a zamestnanosť predurčujú životný štandard obyvateľstva – produktívneho, ktoré tvorí v jednotlivých regiónoch 55 až 64% populácie.

Za posledných päť rokov sa úroveň priemerných mesačných miezd za všetky podniky a organizácie národného hospodárstva SR zvýšila z 9 339 Sk na 12 764 Sk. Najviac vzrástli priemerné mzdy v Bratislave, až o 49%, zatiaľ čo vo vidieckych regiónoch len o cca 33%. V porovnaní s priemerom SR je mzda v 70 vidieckych okresoch o 1,7 tis. Sk nižšia a v porovnaní s mestskými až o 5 tisíc.

Spolu v 17 vidieckych okresoch priemerná mesačná mzda v r. 2001 nedosahovala ani 10 000 Sk.

V odvetví pôdohospodárstva bola v r. 2001 priemerná mesačná mzda v organizáciách s 20 a viac zamestnancami 10 193 Sk. V porovnaní s priemernou mzdou v celom hospodárstve predstavuje mzda v poľnohospodárstve iba 80%.

Podľa údajov ŠÚ SR priemerná mesačná nominálna mzda zamestnanca v hospodárstve SR v r. 2002 dosiahla 13 511 Sk. Priemerná mesačná nominálna mzda v organizáciách s 20 a viac zamestnancami v SR dosiahla výšku 14 214 Sk, a v poľnohospodárstve 10 478 Sk. Mzdová parita na priemerný zárobok odvetví ekonomických činností spolu v r. 2002 bola 73,72%.

Priemerná mesačná nominálna mzda (odvetvia spolu) v prevažne urbanizovaných oblastiach (9 okresov) dosiahla výšku 18 239 Sk, v prechodných oblastiach (31 okresov) 12 667 Sk a v prevažne vidieckych oblastiach (39 okresov) 11 693 Sk.

Nízke priemerné mzdy v poľnohospodárstve sú výsledkom najmä nízkej dôchodkovosti rezortu. Ovplyvňuje ich aj značná nerovnomernosť potreby práce v určitých obdobiach roka a nízka technická úroveň výroby.

*Priemerná mesačná mzda zamestnanca v poľnohospodárstve za SR v r. 2002
(organizácie s 20 a viac zamestnancami:)*

Územie	Mzda v Sk
Bratislavský kraj	12 509
Trnavský kraj	11 474
Trenčiansky kraj	10 977
Nitriansky kraj	10 626
Žilinský kraj	10 022
Banskobystrický kraj	9 790
Prešovský kraj	9 359
Košický kraj	9 431

Tab.: Vývoj podielu poľnohospodárstva* na tvorbe HDP a zamestnanosti v krajinách CEFTA a EÚ

Krajina	Podiel v %			
	HDP		celkovej zamestnanosti	
	1999	2000	1999	2000
Česko	3,9	3,9	5,1	4,8
Maďarsko	4,8	4,2	7,1	6,5
Poľsko	3,9	3,3	26,9	28,1
Rumunsko	15,1	12,6	41,2	57,3
Slovinsko	3,6	3,2	10,8	9,5
Slovensko	4,9	4,9	7,2	6,5
EÚ			4,5	-

Prameň: Slovak, Czech, Hungarian, Latvian, Polish, Romanian and Slovenian Agriculture in Comparison with EU Countries, VÚEPP Bratislava 2001, Eurostat

Poznámka: *vrátane lesného a vodného hospodárstva. Vypracoval: VÚEPP

Infraštruktúra

Rozvoj infraštruktúry je impulzom ďalšieho ekonomického i sociálneho rozvoja regiónov. Nedostatočná kvalitatívna úroveň technickej infraštruktúry limituje celkový ekonomický rozvoj vidieckych území.

Tab.: Prehľad indikátorov technickej infraštruktúry za r. 2000

Územie	Podiel obyvateľov napojených na:		Hustota cestnej siete v m/km ²	Počet obyvateľov na 1 bytový telefón	Podiel plynofikovaných obcí
	verejný vodovod	verejnú kanalizáciu			
SR spolu	82,9	54,7	489,6	4,3	69,2
Mestské regióny	99,8	95,88	1 244,67	2,8	100,0
Vidiecke regióny	80,4	48,70	480,1	4,7	69,2

Prameň: VÚEPP a ŠÚ SR

Najdôležitejším problémom je napojenie malých obcí na verejnú vodovodnú a kanalizačnú sieť. V súčasnosti je vodou z verejných vodovodov zásobovaných 80,4 % obyvateľov vidieckych regiónov.

Nepriaznivejšia je situácia v napojení na verejnú kanalizáciu. Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu za vidiecke regióny je len 48,7 %.

Z celkového počtu obcí je na Slovensku plynofikovaných 69,2 %. Využívanie plynu ako paliva nie je vo vidieckych sídlach samozrejmosťou vzhľadom na vysokú investičnú náročnosť plynovodných sietí. Preto sú viac plynofikované obce v nížinných regiónoch ako v horských.

Nezamestnanosť

Ekonomická schopnosť regiónu zvyčajne súvisí s jeho podielom na tvorbe HDP a počtom nezamestnaných. Podľa HDP má najvyššiu ekonomickú výkonnosť Trnavský a Banskobystrický kraj okrem Bratislavského kraja s osobitným postavením v rámci SR.

Druhým najviac využívaným ukazovateľom EÚ je miera nezamestnanosti. Slovensko značne prevyšuje priemer EÚ (8,7 %). V priemere za vidiecke regióny hranica nezamestnanosti prekročila 20 %. Sú to najmä okresy východného a južného Slovenska.

Tab.: Vývoj miery nezamestnanosti

Územie	Miera nezamestnanosti za disponibilný počet evidovaných nezamestnaných (%)				
	1997	1998	1999	2000	2001
SR spolu	12,5	15,6	19,2	17,9	18,6
Mestské regióny	5,4	6,8	9,2	8,8	8,2
Vidiecke regióny	13,3	17,0	20,8	19,6	20,3

Prameň: VÚEPP a ŠÚ SR

Z hľadiska vývoja poľnohospodárskej nezamestnanosti vidieť za roky 1998 – 2000 stúpajúci trend a za r. 2001 je zaznamenaný pokles na 11%. Osobitne vysoká je nezamestnanosť mladých ľudí vo veku 20 – 24 rokov. Podľa dosiahnutej kvalifikácie v štruktúre nezamestnaných najvyšší podiel tvoria vyučení a so základným vzdelaním. Vo vidieckych regiónoch je to 29%, čo je vyšší podiel ako v mestských regiónoch.

Nezamestnaní s vyšším vzdelaním (úplné stredné a vysokoškolské) majú vyššie zastúpenie v mestských regiónoch ako vo vidieckych. Z vidieckych regiónov majú najvyššie zastúpenie v okresoch stredného Slovenska Banská Bystrica, Zvolen a na západnom Slovensku v okresoch Nitra a Trenčín.

Hlavnou príčinou celkovej nezamestnanosti je pokles dynamiky ekonomického rastu a pokles efektívnej výkonnosti slovenského hospodárstva. Nezamestnanosť ovplyvňuje aj sezónny charakter niektorých odvetví, najmä poľnohospodárstva, lesníctva, stavebníctva a služieb súvisiacich s turistickým ruchom.

Dôvody vysokej nezamestnanosti, hlavne v okresoch východného a južného Slovenska, sú:

- vysoký podiel rómskeho obyvateľstva;
- nízka vzdelanostná úroveň;
- slabo rozvinutá infraštruktúra;
- výrazný deficit priemyselnej výroby;
- znižujúci sa podiel poľnohospodárskej výroby.

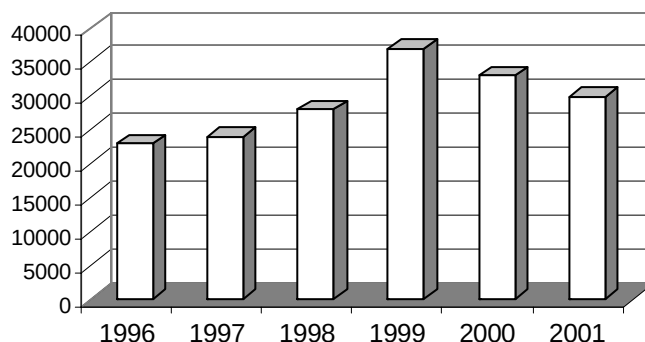
Tab.: Vývoj agrárnej nezamestnanosti za obdobie rokov 1997 – 2002

Ukazovateľ	MJ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a súvisiace služby	počet osôb	24 401	29 373	38 207	33 921	31 281	38 444
Podiel z celkového počtu odvetvovo evidovaných nezamestnaných	%	7,0	6,9	7,1	6,7	5,6	7,6

Pozn.: Agrárna nezamestnanosť je počet nezamestnaných osôb s posledným zamestnaním v poľnohospodárstve

Príčiny nezamestnanosti v poľnohospodárstve spočívajú hlavne v dlhodobom útlme výroby, ktorý je spojený s jej reštrukturalizáciou, celkovým nesúlalom medzi zdrojmi pracovných síl a dopytom, regionálnymi rozdielmi, nízkou adaptabilitou poľnohospodárov na požiadavky trhu práce vyplývajúcej z nízkej mobility bývalých poľnohospodárov a problémov ich vzdelanostnej a vekovej úrovne.

Graf: Vývoj počtu nezamestnaných s predchádzajúcim zamestnaním v poľnohospodárstve

Vypracoval: VÚEPP

Investície

Vývoj súkromného podnikania v SR závisí predovšetkým od priebehu privatizácie. Za posledných 5 rokov môžeme sledovať nárast hospodárskych organizácií v súkromnom sektore o 18,5%. Koncentrácia podnikateľských subjektov v jednotlivých regiónoch SR je indikátorom prosperity regiónu. Vo vidieckych regiónoch v R. 2001 podnikalo spolu 246 350 fyzických osôb (živnostníkov, slobodné povolanie, súkromne hospodáriaci roľníci).

Na vidieku dôležitú podnikateľskú funkciu zohrávajú transformované poľnohospodárske družstvá, súkromne hospodáriaci roľníci, ale aj drobní podnikatelia. Významným faktorom rozvoja podnikania na vidieku je jeho alokácia vo vzťahu k hlavným dopravným ťahom a k blízkosti miest.

Tab.: Podiel poľnohospodárstva na základných ukazovateľoch národnej ekonomiky

Ukazovateľ	Podiel na HDP v %		
	1999	2000	2001
HDP spolu	100,00	100,00	100,00
Z toho: - pôdohospodárstvo	4,88	4,93	4,89
▪ poľnohospodárstvo	4,29	4,34	4,34
- priemysel spolu	28,23	28,16	27,36
▪ potravinárstvo	3,19	2,92	2,35
- stavebníctvo	3,78	3,14	3,08
- služby trhové a netrhové	53,47	54,54	55,77
Podiel dotácií do poľnohospodárstva na HDP	1,08	0,92	0,93
Podiel poľnohospodárstva na:			
- medzispotrebe ⁵	3,60	3,26	3,40
- obstaraných investíciách	2,47	2,63	4,23 ^g
- pridanej hodnote ⁵ v b. c.	3,71	4,00	4,21
- zamestnanosti ¹	4,30	5,50	5,24
- priemernej mzde ²	76,70	76,50	76,11
- salde zahraničného obchodu ³	33,28	39,73	19,64
▪ dovoze	6,96	5,94	5,99
▪ vývoze	4,12	3,32	3,68

Prameň: a) Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2001

b) Ukazovatele ekonomického vývoja, ŠÚ SR, 2001,

c) Vybrané ekonomické ukazovatele a zamestnanci v poľnohospodárstve za SR, ŠÚ SR,

d) Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy, ŠÚ SR

e) Prepočty VÚEPP

f) Makroekonomické ukazovatele štvrtročných NÚ a pridaná hodnota, ŠÚ SR

g) na základe predbežného odhadu ŠÚ SR

Pozn.: na vyjadrenie podielu poľnohospodárstva na HDP, medzispotrebe a pridanej hodnote NH sú použité dáta národných účtov v stálych cenách

¹⁾ podiel na zamestnanosti poľnohospodárstva z dát prameňov b), a)

²⁾ podiel na priemernej mzde odvetví ekonomickej činnosti NH z dát prameňov b), c)

³⁾ agropotravinársky obchod na celkovom zahraničnom obchode z dát prameňov a) a colnej štatistiky

⁴⁾ dotácie do poľnohospodárstva vrátane dotácií na odstraňovanie následkov sucha

⁵⁾ podiel na pridanej hodnote a medzispotrebe poľnohospodárstva z prameňov a), f)

Výpracoval: VÚEPP

3.2.7 Pozemkové úpravy

Zákomom SNR č. 330/91 Zb. v znení neskorších predpisov sa upravili podmienky na výkon pozemkových úprav, ako jediného komplexného organizačného nástroja usporiadania pozemkového vlastníctva.

Po prijatí zákona o pozemkových úpravách sa v roku 1992 začali pozemkové úpravy v 82 katastrálnych územiach Slovenska.. Suma finančných prostriedkov vyčlenených pre pozemkové úpravy v rokoch 1992 –1999 zo štátneho rozpočtu SR predstavuje čiastku 1016 mil. Sk. Celková potreba doriešenia vlastníckych vzťahov a vykonania projektov pozemkových úprav je vo všetkých

3519 katastrálnych územiach. Na rok 2000 bolo pre tieto projekty vyčlenených 250 mil. Sk. Suma potrebná pre realizáciu projektov pozemkových úprav vo všetkých katastrálnych územiach predstavuje sumu 12,5 mld. Sk. Počas spracovávanía úvodných podkladov sa zistil taký rozsah nezrovnalostí v evidencii pozemkového vlastníctva, že bolo treba prerušiť väčšinu projektov pozemkových úprav začatých z dôvodov potreby usporiadania vlastníckych pomerov a odstránenia prekážok ich výkonu vyvolaných historickým vývojom pred účinnosťou zákona o pozemkových úpravách.

Z uvedených dôvodov boli práce na časti projektov pozemkových úprav zastavené v štádiu úvodných podkladov (register pôvodného stavu – RPS). V projektoch pozemkových úprav sa pokračovalo iba v 20 katastrálnych územiach. Tie sú v súčasnosti už ukončené alebo sú v štádiu ukončovania. Do katastra nehnuteľností je zapísaných resp. sa zapisuje 11 projektov pozemkových úprav.

V priebehu budúcich rokov by prakticky na celom území Slovenska mali byť vykonané pozemkové úpravy. Ide o proces dlhodobý a finančne náročný. V tomto roku sa ukončuje obnova evidencie vlastníctva pozemkov ako základný predpoklad pozemkových úprav.

Tieto projekty a ich realizácia by mali usporiadať pozemky a vykonať s tým súvisiace terénne, komunikačné, vodohospodárske, protierózne, ekologické a iné opatrenia. Vzhľadom na to, že jedným z najdôležitejších podkladov pozemkových úprav sú Územné systémy ekologickej stability (ÚSES), budúce priestorové usporiadanie by malo zohľadniť požiadavky ochrany životného prostredia a krajiny tvorby. ÚSES je zabezpečenie takej priestorovej štruktúry navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečí rozmanitosť podmienok a foriem života v prírodnej krajine, kde predstavujú hlavne biocentrá (sústredenie najvyšších hodnôt), biokoridory (linie spájajúce takéto centrá) a rôzne interakčné prvky. Realizácia pozemkových úprav na 2 442 231 ha poľnohospodárskej pôdy tiež predpokladá, že z tejto výmery bude 2 – 8% vyčlenených do ostatných plôch zabezpečujúcich ekologické, dopravné a iné prvky územia. Ak zoberieme priemernú hodnotu 5%, predstavuje to viac ako 120 000 ha pôdy. Z toho vyplýva, že aj pozemkové úpravy sa budú podieľať na extenzifikácii poľnohospodárstva.

Nutnosť usporiadať pozemkové vlastníctvo formou pozemkových úprav vyplýva z veľkej rozdrobenosti pozemkového vlastníctva. Rozdrobenosť vlastných pozemkov je znásobená existenciou množstva spoluvlastníckych podielov.

V oblasti reštitúcií je treba konštatovať, že od roku 1991 bolo vrátené vlastníctvo k pozemkom o výmere 202 916 ha a daná náhrada za 28 908 ha pôdy, ktorá sa pre zákonné prekážky nemohla vydať. K tomu treba pripočítať reštitúcie pozemkových spoločenstiev, kde sa vrátilo vlastníctvo k pozemkom o výmere 114 939 ha a bola daná náhrada za 15 675 ha nevydanej pôdy. Pokiaľ ide o „neidentifikovanú pôdu“ t. j. pôdu s nezisteným vlastníctvom jej výmera činí podľa informácií z médií 300 – 400 tisíc ha, čo je ale údaj predstavujúci hrubý odhad a nie je možné v dnešnom stave evidencie pôdy ho určiť presnejšie. Je dôležité uviesť, že nezistené vlastníctvo predstavujú hlavne pozemky, kde po pôvodnom vlastníkovi neprebehli dedičské konania. Zo skúseností pri pozemkových úpravách vyplýva, že v procese trvania konania (8-10 rokov) sa tento stav mení a pozemkov s nezisteným vlastníctvom podstatne ubúda.

3.2.8 Diverzifikácia činností

Reštrukturalizácia ekonomiky Slovenskej republiky po roku 1989 zákonite priniesla znižovanie stavu pracovníkov čo sa prejavilo najmarkantnejšie v rezorte pôdohospodárstva. V roku 1989 bol evidovaný stav pracovníkov v poľnohospodárstve v počte 350 965 avšak v roku 2001 pracovalo v poľnohospodárstve už len 106,4 tis. zamestnancov. Zníženie stavu pracovníkov od začiatku transformácie predstavuje 74,04%. V lesnom hospodárstve poklesol stav pracovníkov od roku 1989 o 14 tis. pracovníkov (skutočnosť 2001 – 22 tis. pracovníkov, zníženie od začiatku transformácie 38,9%). Nezamestnanosť k 31.12.2001 predstavuje 18,6% z obyvateľstva v produktívnom veku.

Nepriaznivú situáciu v oblasti zamestnanosti vo vidieckych oblastiach Ministerstvo pôdohospodárstva SR riešilo v „Konceptii agrárnej a potravinovej politiky SR do roku 2005“, kde v rámci Piliera č. III prijalo program č. 1 (Modernizácia a diverzifikácia v poľnohospodárstve). V rámci tohto programu je

zahrnutá i podpora investičných aktivít pre rozvoj agroturistiky, vidieka a diverzifikácie ekonomických činností.

V rámci dotačnej politiky Ministerstvo pôdohospodárstva SR podporuje diverzifikáciu prostredníctvom výnosu MP SR č. 3485/2/2001-100 o podpore podnikania v poľnohospodárstve - § 28 „Rozvoj agroturistiky, vidieka a diverzifikácie ekonomických aktivít“.

Podpora diverzifikačných činností v poľnohospodárstve bola od roku 1993 nasledovná:

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Podpora v mil. Sk	11,9	11,6	17,2	21,9	35,6	39,9	39,5	36,1	72,9	40,7
Nové pracovné miesta	20	19	29	37	59	67	67	60	122	167

Zdroj: MP SR

Požiadavky poľnohospodárskych podnikateľských subjektov na poskytnutie dotácií každoročne viacnásobne prevyšujú pridelené finančné prostriedky na túto oblasť v rámci rozpočtovej kapitoly MP SR.

Diverzifikácia je ďalej podporovaná prostredníctvom programu SAPARD (opatrenie č. 4a - Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore Plánu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR). Pre roky 2002 – 2006 je schválená podpora z prostriedkov Európskej komisie na spolufinancovanie týchto projektov vo výške 2,293 MEUR ročne.

Diverzifikácia bola podporená i v rámci dvoch programov PHARE, ktoré boli realizované prostredníctvom zriadeného Fondu rozvoja vidieka. Spolufinancovanie projektov PHARE zo strany EK bolo vo výške 500 tis. a 550 tis. EUR a bolo podporených 13 diverzifikačných projektov podnikateľských subjektov.

3.2.9 Vzdelávanie v pôdohospodárstve

Ministerstvo pôdohospodárstva je gestorm **stredného odborného školstva** v oblasti pôdohospodárstva.

V súčasnosti je MP SR v odvetví poľnohospodárstva a potravinárstva gestorm 38 stredných škôl, ktoré doteraz neboli v zriaďovateľskej pôsobnosti MP SR, 50 rezortných stredných odborných učilišť, 6 združených stredných škôl a 1 stredisko praktického vyučovania. Podľa zamerania ide o 3 stredné priemyselné školy potravinárske, 1 strednú vinársko-ovocinársku školu, 26 stredných poľnohospodárskych škôl, 3 stredné záhradnícke školy, 5 združených stredných škôl, 50 stredných odborných učilišť s poľnohospodárskym a potravinárskym zameraním a 1 stredisko praktického vyučovania. Na uvedených stredných školách sa v školskom roku 2001/2002 pripravovalo 23 569 žiakov, z toho v stredných odborných školách 7 418 žiakov, v združených stredných školách 1 891 žiakov a v stredných odborných učilištiach 14 260 žiakov.

Vysokoškolsky vzdelaných odborníkov pre poľnohospodárstvo pripravuje najmä Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre (SPU), a to v štyroch formách štúdia (inžinierske, bakalárske, doktorandské, univerzita tretieho veku).

V roku 2001 počet absolventov v dennej a externej forme oproti predchádzajúcemu roku vzrástol o 3,9% a dosiahol 2104 osôb. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa v roku 2001 zvýšil počet absolventov inžinierskej formy o 12,2%, kde v 13 študijných odboroch (všeobecné poľnohospodárstvo, fytotechnika, zootechnika, technika spracovania poľnohospodárskych produktov, aplikovaná biológia, vedecká výživa ľudí, poľnohospodárska technika, ekonomika poľnohospodárstva, riadenie v poľnohospodárstve, medzinárodný obchod, záhradníctvo, krajinné inžinierstvo, záhradná a krajinná architektúra) vyštudovalo 1465 osôb. Počet absolventov doktorandskej formy štúdia

vzrástol o 29% a súčasne došlo k zmene študijných odborov. Pribudol odbor krajinného inžinierstva a zanikla špeciálna rastlinná výroba a fyziológia plodín a drevín. Univerzitu tretieho veku absolvoval oproti predchádzajúcemu roku väčší počet absolventov o 8,1%. K odborom záhradníctvo, agroturistika, ekonomika a manažment pribudol v hodnotenom roku študijný odbor výživa a zdravie. Ďalšie vzdelávanie prebiehalo v študijných odboroch semenárstvo poľnohospodárskych plodín, poradenstvo v semenárstve rastlín, ochrana biodiverzity a agroenvironmentálne programy v rozvoji vidieka. Počet absolventov tejto formy vzdelávania však poklesol oproti minulému roku o 34,1%.

Okrem SPU v Nitre sa odborníci pre potreby poľnohospodárstva a potravinárstva pripravujú na Technickej univerzite vo Zvolene (Fakulta environmentalistiky v Banskej Štiavnici), Univerzite veterinárneho lekárstva v Košiciach, Slovenskej technickej univerzite (Chemickotechnologická fakulta), Ekonomickej univerzite v Bratislave a na ďalších vysokých školách.

Náplňou činnosti MP SR je aj podpora rozvoja ľudských zdrojov rezortu cestou **celoživotného vzdelávania**, poradenstva a sprostredkovania informácií o najnovších svetových trendoch a technológiách v poľnohospodárstve a potravinárstve. Cestou na dosiahnutie tohto zámeru je prehĺbenie existujúcej spolupráce a rozvíjanie ďalších kontaktov a partnerstiev s európskymi a svetovými inštitúciami s cieľom prípravy moderných vzdelávacích programov a aktivít predovšetkým v záujme vytvorenia európskeho modelu multifunkčného poľnohospodárstva. V tomto smere má nezastupiteľnú úlohu vzdelávacie zariadenie rezortu – Agroinštitút v Nitre. Smerovanie Agroinštitútu vychádza z Koncepcie agrárnej a potravinovej politiky SR do roku 2005. Strategickým zámerom koncepcie je zlepšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov cieleným využitím poradenstva a celoživotného odborného vzdelávania tak, aby profilácia odborného vzdelávania zodpovedala potrebám poľnohospodárskej a potravinárskej praxe. Agroinštitút realizoval v minulom roku 62 vzdelávacích aktivít (pokles o 27,1%). Formou dištančného vzdelávania, seminárov, kurzov, špecializačného štúdia a školení sa vzdelávalo 3 112 účastníkov (študenti, verejná a štátna správa, poľnohospodárske podniky, SHR, mimorezortné organizácie). V záujme ďalšieho rastu odbornosti poradcov zaradených do siete poradenských služieb Agroinštitút zorganizoval cyklus vzdelávania poradcov a viaceré prednášky s odbornou tematikou pre 776 účastníkov. Medzinárodné aktivity Agroinštitútu boli v roku 2001 orientované na prípravu a realizáciu projektov zahraničných bilaterálnych a multilaterálnych vzdelávacích programov spolupráce a pomoci programov: Impact, Leonardo da Vinci, Cocop, Mashav, Tempus – Phare, Socrates/Grundtvig a pod.

Národný rozpočet na vzdelávanie v poľnohospodárstve vrátane rozvoja vidieka predstavuje v roku 2003 čiastku približne 1,5 milióna EUR. Ďalšími dôležitými rezortnými vzdelávacími zariadeniami MP SR je Ústav pre výchovu a vzdelávanie pracovníkov lesného a vodného hospodárstva SR vo Zvolene a Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach. Spomenuté tri vzdelávacie inštitúcie majú celoslovenskú pôsobnosť a špecifickým obsahom ďalšieho odborného vzdelávania plne zabezpečujú vzdelávacie objednávky rezortu.

Na ďalšom vzdelávaní v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka sa podieľala aj Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, Agentúra pre rozvoj vidieka, stredné školy a ďalšie.

3.2.10 Životné prostredie a pôdohospodárstvo

3.2.10.1 Trendy v oblasti životného prostredia

Slovensko vykonalo dobrý legislatívny pokrok prostredníctvom prijatia dôležitých národných zákonov a to predovšetkým v oblasti ochrany ovzdušia, vody a prírody a tiež posilnilo svoju administratívnu kapacitu na vykonávanie a presadzovanie *acquis* v oblasti životného prostredia.

Z jednotlivých odvetví národného hospodárstva vplýva na kvalitu životného prostredia najviac priemysel. medzi významnejších znečisťovateľov patrí aj poľnohospodárstvo. Ide o podiel poľnohospodárstva na emisiách skleníkových plynov, stupeň poškodzovania pôd škodlivými látkami, eróziu, vypúšťanie odpadových vôd.

V oblasti kvality ovzdušia sa zaznamenal určitý pokrok. V júli 2002 bol prijatý zákon o ochrane ovzdušia, ktorý zohľadňuje Rámcovú smernicu spoločenstva o ochrane ovzdušia. Vytyčuje ciele pre

kvalitu ovzdušia, zodpovednosť orgánov štátnej správy a samospráv za ochranu ovzdušia a pokuty za nedodržanie záväzkov v tejto oblasti. V marci 2002 bol parlamentom schválený Kjótsky protokol.

V oblasti odpadového hospodárstva bol vo februári 2002 schválený vládou Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na obdobie do r.2005. V auguste 2002 parlament prijal zákon o obaloch a smernice o znečistení spôsobenom obalmi. Zákon vstúpil do platnosti v januári 2003 s výnimkou poplatkov za obaly, ktoré obsahujú prvky ťažkých kovov. Uvedené poplatky vstúpia do platnosti od januára 2006.

Vstúpením zákona o vodách do platnosti v júni 2002 bol zaznamenaný významný pokrok v oblasti vodného hospodárstva. Odráža jednotlivé smernice o vodách, avšak neodráža úplne rámcovú smernicu o vodách. Zároveň sa pripravuje národný register povolení na vypúšťanie odpadových vôd.

V oblasti ochrany prírody bol takisto dosiahnutý významný pokrok. Bol prijatý zákon o ochrane prírody a krajiny, ktorý vstúpil do platnosti začiatkom roku 2003. Mal by úplne odzrkadľovať smernice o vtákoch a miestach ich prirodzeného výskytu.

Vo vzťahu ku kontrole priemyselného znečistenia a manažmentu rizík bol zaznamenaný pokrok upravením legislatívy a to: v júli 2002 do platnosti vstúpil zákon o predchádzaní hlavných priemyselných havárií, zákon o environmentálnom označovaní produktov vstúpil do platnosti v januári 2003, zákon o environmentálne orientovanom manažmente takisto vstúpil do platnosti v januári 2003.

V oblasti geneticky modifikovaných organizmov a chemikálií bol zaznamenaný pokrok vstúpením zákona o používaní genetických technológií a o geneticky modifikovaných organizmoch do platnosti v apríli 2002 a jeho vykonávacích predpisov v júni 2002.

V oblasti limitov hluku sa dosiahol tiež pokrok. Požiadavky na limity hluku vznikajúceho používaním vonkajších zariadení a domácich prostriedkov boli zohľadnené vo vládnych nariadeniach.

Vďaka značnému pokroku v posledných rokoch, Slovensko dosiahlo významnú zhodu s legislatívou EÚ v environmentálnej oblasti prijímania *acquis*. Avšak zosúladenie legislatív ešte nie je ukončené, hlavne v oblasti priemyselného znečisťovania. Slovensko potrebuje naďalej integrovať požiadavky environmentálnej ochrany do koncepcie ostatných sektorových politík tak, aby sa zabezpečil trvalo udržateľný rozvoj. Administratívne kapacity Slovenska na implementáciu *acquis* ES v oblasti životného prostredia stále vyžadujú mimoriadnu pozornosť. Je potrebné posilniť administratívne kapacity v oblasti odpadového hospodárstva a znečisťovania vôd.

V kontexte poľnohospodárskeho, environmentálneho a vidieckeho rozvoja je dôležitá nasledujúca legislatíva EÚ, a preto by sa mala odraziť a zväziť v programe:

smernica 91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov

- je to tzv. nitrátová smernica, je zahrnutá v SOP, podmienky tejto smernice boli legislatívne zakotvené do zákona č.184/2002 o vodách.

smernica 92/43/EHS o ochrane prirodzených habitatov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín

- táto smernica nie je spomenutá v SOP, avšak je v pláne rozvoja vidieka, podľa nej by mali poľnohospodárske subjekty povinne na územiach chránených biotopov a druhov realizovať opatrenia o ochrane biotopov poloprírodných a prírodných trávnych porastov z agroenvironmentálnej podpory

smernica 79/409/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva

- táto smernica nie je spomenutá v SOP, avšak je v pláne rozvoja vidieka, podľa nej existuje predbežná dohoda, že na uvedenej ploche ktorá spadá do chránených vtáčích území budú subjekty poľnohospodárskej výroby realizovať povinne základnú schému agroenvironmentálnej podpory.

smernica 76/464/EHS o znečistení spôsobenom určitými nebezpečnými látkami vypúšťanými do vodného prostredia spoločnosti;

smernica 80/68/EHS o ochrane podzemných vôd pred znečistením niektorými nebezpečnými látkami

- tieto dve smernice sú zakotvené v zákone č.184/2002 Z.z. o vodách.

smernica 86/278/EHS o ochrane životného prostredia, a najmä pôdy pri použití splaškových kalov v poľnohospodárstve

- táto smernica je spomenutá v pláne rozvoja vidieka, aj v SOP, v našich podmienkach ju úplne nahrádza zákon č.188/2003 Z.z. o aplikácii čistiacich kalov a dnových sedimentov na pôdu

smernica 96/61/EHS o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia (IPPC)

- obsiahnutá v pláne rozvoja vidieka, v r. 2003 bol schválený zákon o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania č.245/2003 Z.z.

Pôdohospodárstvo rovnako ako ďalšie ľudské aktivity ovplyvňuje životné prostredie. Súčasne je však oveľa viac ako ostatné ľudské činnosti závislé od životného prostredia.

Na jednej strane sa svojou hospodárskou činnosťou podieľa na znečisťovaní životného prostredia a na znižovaní jeho ekologickej stability. Na druhej strane však pôdohospodárstvo zohráva pozitívnu úlohu pri formovaní vidieckej krajiny (tzv. správcovstvom krajiny), jej rozmanitosti a druhovej pestrosti. Medzi pôdohospodárstvom a životným prostredím je úzka vzájomná závislosť.

Environmentálne vplyvy jednotlivých opatrení SOP

SOP zahŕňa 2 priority: **Priorita č. 1 Podpora produktívneho poľnohospodárstva** (opatrenia Investície do poľnohospodárskych podnikov, Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov) a **Priorita č. 2 Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka** (Lesné hospodárstvo, Rybné hospodárstvo, Podpora prispôbenia a rozvoja vidieckych oblastí, Vzdelávanie).

Trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti je chápaný ako rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov (§ 6 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí), teda ochrana životného prostredia patrí medzi základné ciele každého opatrenia SOP.

V rámci opatrenia „*Investície do poľnohospodárskych podnikov*“ poľnohospodári môžu získať podporu na investície týkajúce sa stavieb na ustajnenie zvierat, skladovanie a spracovanie hnoja, umelých hnojív a pesticidov, ako aj na nahradenie zastaraných technológií technológiami spĺňajúcimi podmienky ochrany životného prostredia. Jedným z najväčších zdrojov kontaminácie prostredia organickými odpadmi je intenzívne poľnohospodárstvo, ktoré najmä vo veľkochovoch ošipáných a nosníc produkuje veľké množstvá exkrementov. Opatrenie teda poskytuje priestor aj na podporu investícií spojených s využitím biomasy a používaním alternatívnych zdrojov energie, čím prispieva k znižovaniu negatívnych vplyvov prvovýroby na životné prostredie.

Podobne je problematika riešená aj v rámci opatrenia „*Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych výrobkov*“. V spracovaní poľnohospodárskych produktov patrí medzi najväčšie problémy najmä zastaraná, fyzicky a morálne opotrebovaná technológia spracovania surovín, nízka produktivita práce, hygiena a nedostatok finančných prostriedkov. Z tohto dôvodu je podpora zameraná na obnovu technologických zariadení a celkovú modernizáciu prevádzok, pričom osobitná pozornosť sa venuje podpore na investície týkajúce sa čistenia odpadových vôd a likvidácie odpadov. Ak sa chce žiadateľ kvalifikovať na podporu, musí v prípade oboch týchto opatrení spĺňať minimálne normy v oblasti životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat.

Pokiaľ ide o opatrenie zamerané na lesné hospodárstvo, jeho zámerom je revitalizovať predovšetkým lesy poškodené imisiami, zdokonaľiť a zracionalizovať pestovanie lesa, a tým posilniť ochranu lesov a celkové verejnoprospešné funkcie lesov so zachovaním a zlepšením ekologickej stability, a to z dôvodu rozsiahleho poškodzovania lesov synergickým pôsobením prírodných a antropogénnych činiteľov, imisiami a živelnými pohromami. Všeobecne sa prejavuje pokles verejno-prospešných účinkov lesa, ako aj produkčných schopností, nárast znehodnocovania dreva v poškodených lesoch.

Obhospodarovanie lesov v SR smeruje k zlepšeniu ich súčasného stavu a plnohodnotnému naplneniu všetkých funkcií vrátane produkčných. Prioritným záujmom je dosiahnuť taký stav lesov, aby dlhodobá a nepretržitá plnili požadované funkcie vrátane ekostabilizačnej.

Prostredníctvom opatrenia zameraného na odvetvie *rybného hospodárstva* môžu chovatelia, resp. spracovatelia získať podporu na obstaranie technológií, ktoré sú šetrné voči životnému prostrediu, alebo sú vyslovene určené na jeho ochranu v súlade s legislatívou EÚ.

Jedným zo špecifických cieľov projektov pozemkových úprav je zvýšiť ekologickú stabilitu. Pozitívne dopady tohto podopatrenia na životné prostredie sú zabezpečené tým, že súčasťou každého projektu pozemkových úprav je nutný MÚSES (miestny územný systém ekologickej stability), ako aj potrebné ekologické a protierózne činnosti v súlade s príslušnou legislatívou.

V prípade podopatrenia „*Diverzifikácia poľnohospodárskych činností*“ súlad so životným prostredím garantuje kritérium spôsobilosti, ktoré hovorí, že realizované projekty musia vyhovovať environmentálnym, hygienickým, veterinárnym i potravinovým normám.

Od opatrenia zameraného na vzdelávanie sa očakáva, že napomôže pri dosahovaní cieľa, ktorým je zlepšenie ochrany životného prostredia. A to zabezpečením dostatočných informácií o ochrane životného prostredia a o poľnohospodárstve a lesníctve šetrnom k životnému prostrediu tak, aby ich subjekty poľnohospodárskej a lesnej prvovýroby mohli uplatňovať v praxi, a tým znižovať negatívne dopady svojej činnosti na životné prostredie.

Negatívne vplyvy pôdohospodárstva na jednotlivé zložky životného prostredia sú nasledovné:

3.2.10.2 Monitorovanie životného prostredia

Koncepcia monitorovania systému životného prostredia územia SR prijatá **uznesením vlády SR č. 449/1992**, definuje monitoring životného prostredia ako "systematické, dôsledne v čase a priestore definované pozorovanie presne určených charakteristík zložiek životného prostredia, alebo ich vplyvov na pôsobiacich, ktoré s určitou mierou výpovednej schopnosti reprezentujú sledovanú oblasť a súhrne potom väčší celok".

Monitoring životného prostredia SR je realizovaný na troch úrovniach:

- celoplošný monitoring,
- regionálny monitoring,
- lokálny resp. účelový monitoring.

Celoplošný monitorovací systém životného prostredia je členený podľa sledovanej zložky do čiastkových monitorovacích systémov (ovzdušie, voda, biota, odpady, osídlenie, využitie územia, geologické faktory, pôda, lesy, cudzorodé látky v potravinách a krmivách, záťaž obyvateľstva faktormi prostredia, žiarenie a fyzikálne polia, meteorológia a klimatológia).

Informácie získané v jednotlivých čiastkových monitorovacích systémoch sa stávajú súčasťou Informačného monitorovacieho systému. Jedným z výstupov informačného systému sú i Správy o stave životného prostredia (komplexné znenie uvedenej správy v anglickej verzii a tiež správy za predchádzajúce roky možno nájsť na www.sazp.sk v časti Magazines - SoE.

3.2.10.3 KVALITA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Dlhodobá exploatacia prírodných zdrojov, znečisťovanie jednotlivých zložiek životného prostredia, nedomyslené zásahy do krajiny, zastaranosť výrobných technológií, nedostatočná infraštruktúra a iné javy zapríčinili zhoršený stav kvality životného prostredia, prejavujúcej sa rozličným stupňom devastácie a ohrozenosti v jednotlivých regiónoch SR, ako aj nepriaznivým dopadom na zdravie človeka, ekosystémov i ekonomiky vôbec. Rozoznávame 5 stupňov **kvality životného prostredia**.

Tabuľka – Rozloha (km²) a podiel (v %) kategórií kvality ŽP

Kategória	km ²	%
I. a II. stupeň (prostredie vysokej úrovne alebo prostredie vyhovujúce)	33 414	68,1
III. stupeň (prostredie mierne narušené)	3 289	6,7
IV. stupeň (prostredie narušené)	10 287	21,0
V. stupeň (prostredie silne narušené)	2 044	4,2

Regionálne medzi najviac ohrozené regióny SR patrí nasledovných 9 regiónov:

- Bratislavský	- Stredopovažský
- Trnavsko-galantský	- Strednogemerský
- Hornonitriansky	- Košický
- Hornopovažský	- Stredozemplínsky
- Strednopohronský.	

Z jednotlivých odvetví národného hospodárstva na kvalitu životného prostredia najviac vplyva priemysel zastúpený predovšetkým v uvedených ohrozených regiónoch SR. Medzi významnejších znečisťovateľov patrí aj poľnohospodárstvo. Ide hlavne o podiel poľnohospodárstva na emisiách skleníkových plynov, stupeň poškodzovania pôd škodlivými látkami, eróziu, vypúšťanie odpadových vôd ap.

3.2.10.4 OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY

Tabuľka: Prehľad chránených území v Slovenskej republike podľa kategórií

Kategória	Počet (stav k 1.4.2002)	Výmera chránených území (CHÚ) v ha	Výmera ochranných pásiem (OP) v ha
Chránené krajinné oblasti	14	525 547	---
Národné parky	9	317 821	276 379
Chránené areály	189	7 001,1997	2 263,2476
Prírodné rezervácie	376	11 766,7217	243,4022
Národné prírodné rezervácie	231	85 905,4584	3 296,9989
Prírodné pamiatky	230	1 531,5489	207,5711
Národné prírodné pamiatky	60	58,9381	26,6225

Zdroj: MŽP SR

Celková výmera národných parkov a CHKO tvorí 22,8 % územia SR. Celková výmera maloplošných chránených území vrátane ich ochranných pásiem (3.-5. stupňa ochrany) tvorí 2,3 % územia.

3.2.10.5 SVETOVÉ PRÍRODNÉ A KULTÚRNE DEDIČSTVO

Do Zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO sú zapísané 4 objekty kultúrneho dedičstva a 2 objekty prírodného dedičstva. Súčasne je navrhnutých 8 objektov kultúrneho a 6 objektov prírodného dedičstva.

3.2.10.6 NATURA 2000

K hlavným faktorom ovplyvňujúcim ďalšie smerovanie ochrany prírody patrí tiež realizácia princípov sústavy NATURA 2000 v záujme vytvorenia európskej siete osobitne chránených území.

V súčasnom období prebieha podľa zákona č.543/2002 o ochrane prírody a krajiny v gestorstve MŽP SR vymedzovanie a následne vyhlásenie území podľa

- smernice Rady č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (známa tiež ako smernica o vtákoch),
- smernice Rady č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch).

Smernica o vtákoch

Zoznam vtáčích druhov bol schválený vyhláškou MŽP SR (č. 24/2003), na základe ktorej sa vyhlasovali chránené územia. Zoznam vtáčích druhov je zahrnutý v prílohe č. 4 uvedenej vyhlášky. Zoznam obsahuje 145 vtáčích druhov, z ktorých 80 druhov má európsku významnosť.

Za chránené vtáčie územia (SPAs) bolo vyhlásených 38 lokalít s priemernou rozlohou 30 968 ha (min.60 ha – max.128 014 ha). Celková plocha vtáčích území predstavuje rozlohu 1 236 545 ha, čo je 25,2% rozlohy územia Slovenskej republiky. Táto plocha bola postupne korigovaná a záverečný návrh bol predložený službám Komisie v roku 2003.

Z navrhovanej plochy je 387 305 ha poľnohospodárskej pôdy, pričom existuje predbežná dohoda, že na uvedených plochách sa subjektom poľnohospodárskej výroby navrhne realizácia základnej schémy agroenvironmentálnej podpory.

Ďalšie SPAs budú postupne vyhlasované vyhláškou MŽP SR. V období 2004-2006 sa uvažuje s nasledovným vyhlásením lokalít: v roku 2004 – 3 lokality so 123 859 ha z celkovej výmery, v roku 2005 – 4 lokality so 65 933 ha z celkovej výmery a v roku 2006 – 4 lokality so 108 876 ha z celkovej výmery.

Smernica o biotopoch

Zoznam navrhovaných biotopov európskeho významu (pSCI) bol schválený vyhláškou MŽP SR (č. 24/2003). Zoznam druhov biotopov zahŕňa príloha č. 1 danej vyhlášky. Zoznam obsahuje 86 druhov biotopov, z ktorých je 32 uvedených ako prioritných.

Návrh zoznamu schválila vláda SR 17. marca 2004 a do Európskej komisie bude zaslaný do 30. apríla 2004. Do tohto návrhu je zaradených približne 400 území, ktoré pokrývajú približne 10,5% územia Slovenska, pričom prekryv so súčasným stavom chránených území je 75%. Z celkovej plochy týchto území sa poľnohospodárskej pôdy dotýka cca 170 000 ha. Na týchto plochách by mali poľnohospodárske subjekty povinne realizovať opatrenie o ochrane biotopov poloprirodných a prírodných trávnych porastov z agroenvironmentálnej podpory.

Slovenská republika sa zaväzuje, že nepripustí zhoršenie situácie vo schválených oblastiach.

3.2.10.7 DOPAD PÔDOHOSPODÁRSTVA NA ZLOŽKY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

OVZDUŠIE A GLOBÁLNA KLÍMA

Znečisťovanie ovzdušia a z neho vyplývajúca klimatická zmena predstavuje jeden z najvýznamnejších environmentálnych problémov ľudstva. Prijatie Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (pre SR je platný od roku 1994) má za cieľ dosiahnuť stabilizáciu koncentrácií skleníkových plynov v atmosfére na úrovni, ktorá ešte nevyvoláva nebezpečné antropogénne interferencie s klimatickým systémom.

Poľnohospodárske výrobné postupy sú producentom skleníkových plynov, hlavne metánu (CH₄), oxidu dusného (N₂O), v menšej miere oxidu uhličitého (CO₂), halegonovaných uhlíkovodíkov a produkujú tiež amoniak (NH₃).

Emisie metánu (CH₄)

Medzi najväčších producentov metánu patrí poľnohospodárstvo (živočišna výroba) - veľkochovy hovädzieho dobytku a ošípaných. Metán vzniká ako priamy produkt látkovej výmeny u bylinožravcov (enterická fermentácia) a ako produkt odbúravania živočišných exkrementov. V roku 1996 bol podiel poľnohospodárstva 35% (109 tis. ton) na celkovej tvorbe metánu.

Tento podiel neustále klesá vzhľadom na znižovanie stavov hospodárskych zvierat, čomu nasvedčuje rok 1999, kedy sa z poľnohospodárstva vyprodukovalo 64 tis. ton metánu a rok 2000, v ktorom sa z poľnohospodárskej činnosti emitovalo 62,5 tis. ton metánu. Celkový podiel poľnohospodárstva na bilancii skleníkových plynov predstavoval v roku 2000 8%.

Počty hospodárskych zvierat v SR v rokoch 1991- 2001

	1991	1992	1993	1994	1995
HD	1 397 000	1 182 000	993 000	916 200	929 000
Ošípané	2 428 000	2 269 000	2 179 000	2 037 400	2 076 000
Ovce	531 000	572 000	411 400	397 000	428 000
Hydina	13 866 000	13 267 000	12 234 000	14 246 000	13 382 000
Kone	13 000	12 000	11 000	10 000	10 000

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
HD	891 991	803 398	704 792	665 100	646 100	644 900
Ošípané	1 985 223	1 809 868	1 592 599	1 562 100	1 488 400	1 469 400
Ovce	418 823	417 337	536 199	340 300	348 000	358 400
Hydina	14 147 177	14 221 713	13 116 796	12 247 400	13 580 000	13 611 600
Kone	9 722	9 533	9 550	9 000	10 000	8 000

Zdroj: ŠÚ SR, Zelená správa, MP SR, 2002

Emisie metánu v rokoch 1990-1999 (v tis. ton)

	1990	1991	1992	1993	1994
Celkové emisie CH₄ (v SR)	322	294	268	250	244
z toho:					
Poľnohospodárstvo	135	118	103	88	83
- Enterická fermentácia	116	100	87	73	69
- Živočišne odpady	19	18	16	15	14
ostatné zdroje:					
Fugitívne emisie	68	62	55	57	57
Odpady	98	96	94	90	91
Energetika	85	77	69	68	68
Procesy v priemysle	7	6	7	6	6
Lesné požiare	3	3	3	3	3

	1995	1996	1997	1998	1999
Celkové emisie CH₄ (v SR)	248	254	241	223	222
z toho:					
Poľnohospodárstvo	85	81	74	67	64
- Enterická fermentácia	71	67	62	56	54
- Živočišne odpady	14	14	12	11	10
ostatné zdroje:					
Fugitívne emisie	60	63	64	62	62
Odpady	91	100	91	85	88
Energetika	70	72	73	71	71
Procesy v priemysle	6	6	X	X	X
Lesné požiare	3	1	X	X	X

X- nezistený údaj

Zdroj: Tretia národná správa o zmene klímy, MŽP SR, 2001

Emisie oxidu dusného (N₂O)

V porovnaní s inými skleníkovými plynmi mechanizmus emisií a záchytov oxidu dusného nie je celkom preskúmaný. Prezentované hodnoty sú zaťažené značným stupňom neistoty.

Hlavným zdrojom oxidu dusného je poľnohospodárstvo (rastlinná výroba) - prebytky minerálneho dusíka v pôde (dôsledok intenzívneho hnojenia) a nepriaznivý vzdušný režim pôd (zhutnenie pôd). V roku 1996 bol podiel poľnohospodárstva 70% (5,5 tis. ton) na celkovej tvorbe oxidu dusného.

Priemerná spotreba hnojív od začiatku 90. rokov klesla (90 kg N/ha v roku 1990, 30 kg N/ha v roku 1994 a 40 kg N/ha v roku 1998) pričom produkcia oxidu dusného z poľnohospodárstva sa rapídne znižuje vzhľadom na podstatný pokles používania hnojív.

Spotreba priemyselných hnojív v rokoch 1990 - 2001

	M. j.	1990	1993	1995	1996
Spotreba NPK	t	581 811	95 009	102 233	111 078
- poľnohospodárska pôda	kg.ha ⁻¹	239,7	41,6	45,0	48,9
- orná pôda	kg.ha ⁻¹	400,8	66,2	71,6	78,2
Spotreba maštal'ného hnoja	t.ha⁻¹	X	6,69	5,58	5,33

	M. j.	1997	1998	1999	2000	2001
Spotreba NPK	t	132 988	119 417	89 083	101 329	117 335
- poľnohospodárska pôda	kg.ha ⁻¹	57,0	51,2	40,1	46,6	53,9
- orná pôda	kg.ha ⁻¹	91,1	81,8	65,8	83,1	96,2
Spotreba maštal'ného hnoja	t.ha⁻¹	3,3	3,5	3,1	3,2	3,5

X- nezistený údaj

Zdroj: VUEPP, Zelená správa, 2002

Emisie oxidu dusného v rokoch 1990-1999 (v tis. ton)

	1990	1991	1992	1993	1994
Celkové emisie N₂O	18,9	16,1	14,1	11,8	11,9
z toho					
Poľnohospodárstvo	16,2	13,5	11,8	9,6	9,0
Energetika	0,8	0,7	0,7	0,6	0,7
Procesy v priemysle	1,9	1,8	1,6	1,3	2,1
Odpady	0,07	0,07	0,05	0,04	0,04

	1995	1996	1997	1998	1999
Celkové emisie N₂O	12,5	10,3	10,3	9,8	8,9
Poľnohospodárstvo	9,4	9,3	9,1	8,6	7,7
Energetika	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9
Procesy v priemysle	2,3	1,2	0,3	0,2	0,2
Odpady	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04

Zdroj: Tretia národná správa o zmene klímy, MŽP SR, 2001

Emisie oxidu uhličitého (CO₂)

Podiel poľnohospodárstva na tvorbe oxidu uhličitého, ktorý sa dostáva do ovzdušia je hlavne pri konverzii lúk a lesných plôch na ornú pôdu (v rokoch 1956 až 1990 to bolo 90 000 ha). Metodikou IPCC bola stanovená priemerná emisia CO₂ z konverzie trávnatých plôch rovná približne 500 Gg/rok. Poľnohospodárstvo je však oproti iným oblastiam tvorby emisií oxidu uhličitého zanedbateľným producentom.

Záchyty CO₂ - lesné porasty sa v značnej miere podieľajú na záchytoch atmosférického oxidu uhličitého. Slovenská republika má takmer 41 % lesných plôch, ročný záchyt emisií CO₂ je v súčasnosti viac ako 5 000 Gg.

Emisie oxidu uhličitého v rokoch 1988-1999 (v tis. ton)

		1988	1990	1991	1992	1993	1994
Emisie	Energetika	53 753	55 724	49 487	45 731	42 907	39 802
	Doprava	4 500	5 070	4 426	4 116	4 029	4 189
	Procesy v priemysle	3 000	3 882	2 945	3 161	3 093	3 249
Záchyty	Lesné ekosystémy	- 3 938	- 4 257	- 4 257	- 4 257	- 4 257	- 5 116
	Hospodárske lesy	- 3 938	- 4 013	- 4 013	- 4 013	- 4 013	- 4 461
	Konverzia lúk	-	462	462	462	462	462
	Odlesňovanie	-	317	317	317	317	126
	Zalesňovanie	-	- 1 753	- 1 753	- 1 753	- 1 753	- 1 773
	Lesné požiare	-	730	730	730	730	530
	Celkové emisie CO₂	59 606	59 606	52 432	48 892	46 000	43 051
	Čisté emisie CO₂	57 180	50 007	46 466	43 574	39 816	41 235

		1995	1996	1997	1998	1999
Emisie	Energetika	41 062	41 620	41 803	40 089	41 326
	Doprava	4 216	4 164	4 591	4 950	4 821
	Procesy v priemysle	3 408	3 249	3 354	3 505	3 549
Záchyty	Lesné ekosystémy	- 5 116	- 5 281	X	X	X
	Hospodárske lesy	- 4 461	- 4 256	X	X	X
	Konverzia lúk	462	462	X	X	X
	Odlesňovanie	126	111	X	X	X
	Zalesňovanie	- 1 773	- 1 776	X	X	X
	Lesné požiare	530	187	X	X	X
	Celkové emisie CO₂	44 470	44 877	45 157	43 594	44 875
	Čisté emisie CO₂	40 644	40 644	41 072	41 911	42 248

X – nezistený údaj

Zdroj: Tretia národná správa o zmene klímy, MŽP SR, 2001

Emisie amoniaku (NH₃)

Poľnohospodárstvo (živočišna výroba) má dominantné postavenie v tvorbe emisií amoniaku (viac ako 97 %). Rozhodujúcim producentom je chov hospodárskych zvierat, predovšetkým jeho intenzívna forma. Vzhľadom na klesajúce počty hospodárskych zvierat klesá i produkcia amoniaku. Priemerná koncentrácia zvierat na plochu poľnohospodárskej pôdy v SR predstavuje iba 0,5 VDJ.ha⁻¹.

Emisie amoniaku v rokoch 1990-2001 (v tis. ton)

	1990	1991	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Poľnohospodárstvo	62,9	59,2	41,2	38,4	33,9	30,9	34,9	35,1

Znečisťovanie ovzdušia emisiami amoniaku je v SR od 1.1.2000 finančne postihované. Platná legislatíva v ochrane ovzdušia stanovuje poplatkovú povinnosť 2 000 Sk/t/rok (48,1 EUR) vyprodukovaných emisií amoniaku. Emisné faktory pre amoniak pri chove hospodárskych zvierat stanovuje vyhláška Ministerstva životného prostredia SR. Celkové vypočítané emisie je možné percentuálne znížiť pri aplikácii nízko emisných techník (injekťáž pri aplikácii hnojív, zaoranie hnojív do 6 hodín po aplikácii, zakrytie a utesnenie nádrží, modifikované podmienky ustajnenia, nastavenie proteínov v kŕmnej dávke).

Emisie prchavých organických látok (Volatile organic compounds)

Prchavé organické zlúčeniny prispievajúce k tvorbe fotochemického smogu používané v poľnohospodárstve pri aplikácii chemických prípravkov na ošetrovanie rastlín sa podieľajú na celkovej tvorbe týchto emisií 0,5 %.

VODA

Znečistenie z poľnohospodárskych zdrojov ovplyvňuje povrchové aj podzemné vody. Je to hlavne spôsobené dusičnanmi, pesticídmi, únikom zo silážnych štiav.

Hlavnými zdrojmi dusičnanov sú minerálne hnojivá, priesaky z chovov dobytka, predovšetkým zvieracie exkrementy. Dusičnany môžu spôsobovať eutrofizáciu vôd a kontaminovať podzemné vody, ohrozovať kvalitu vody na pitie.

Rezíduá pesticídov v rôznych častiach vody môžu mať často vplyv na biodiverzitu špeciálne v prípadoch, že aquatické ekosystémy, ale tiež terestriálne ekosystémy sú spojené s vodou. Sú tiež potenciálnou hrozbou pre kvalitu vody, čo vedie k narastaniu výdavkov pre zásobovanie pitnou vodou. Poľnohospodárske aktivity majú významné vplyvy na kvantitu vody používanej na závlahy. Obzvlášť neúmerne čerpanie môže znižovať vodnú hladinu a parciálne tiež zvyšovať salinizáciu pôdy. Odvodnenie a závlahy porušujú prírodné stanovištia hlavne mokrade. Navyše poľnohospodárstvo môže prispievať k povodniam pretože niektoré poľnohospodárske praktiky znižujú infiltráciu vody v pôde a zvyšujú odtok (zhutnenie pôd, odkryté pôdy, odstraňovanie živých plotov).

Znečisťovanie vôd dusičnanmi z poľnohospodárskej činnosti

V znečisťovaní povrchových a podzemných vôd z poľnohospodárskych činností prevláda znečistenie plošné z aplikácie hnojív a pesticídov voči znečisteniu bodovému (farmy živočíšnej výroby, skládky hnojív a pod.).

Reálny stav znečisťovania vodných zdrojov dusičnanmi v SR

Povrchové vody

V žiadnom z povrchových zdrojoch nepresahuje obsah dusičnanov 10 mg NO₃/l.

Podzemné vody

Obsah dusičnanov v podzemných vodách

Oblasť SR	Obsah dusičnanov			
	15 - 30 mg/l	30 - 50 mg/l	nad 50 mg/l	Spolu
	počet studní	počet studní	počet studní	počet studní
Západné Slovensko	150	63	25	238
Severné Slovensko	36	10	2	48
Stredné Slovensko	13	6	2	21
Východné Slovensko	67	14	4	85
Spolu	266	93	33	392

Zdroj: VUVH, 1999

Nitrátová smernica

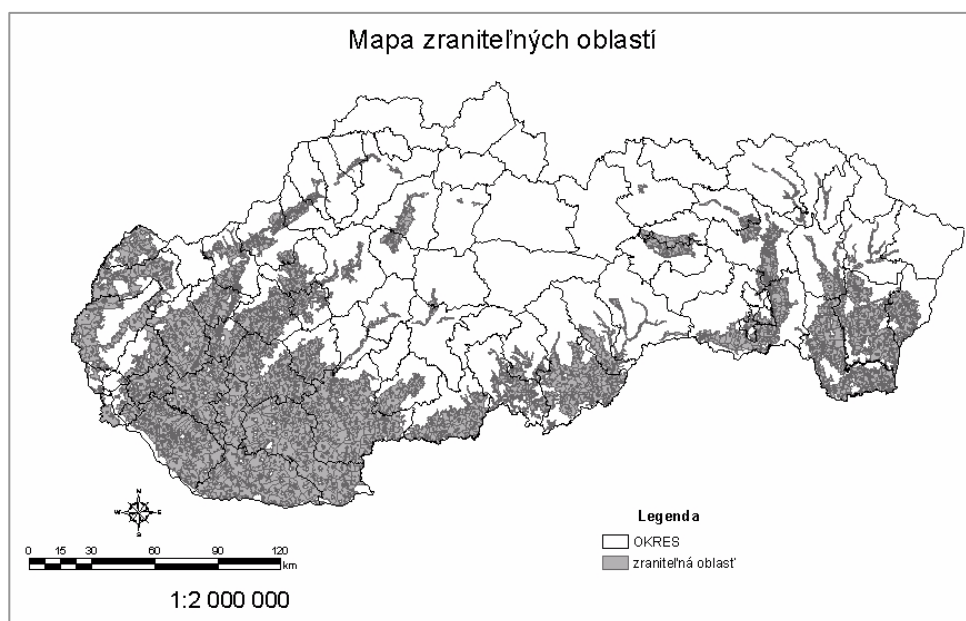
Pre potreby implementácie smernice 91/676/EEC týkajúcej sa ochrany vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov bola v roku 1999 spracovaná štúdia "Ochrana vodných zdrojov pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskej činnosti" (VUPOP Bratislava).

Táto štúdia bilancovala výsledky údajových fondov pre celé územie SR:

- Klasifikácia intenzity hnojenia (minerálne hnojivá)
- Klasifikácia hnojenia dusíkom vo forme organických hnojív
- Hodnotenie potenciálu znečisťovania vodných zdrojov vodnou eróziou
- Hodnotenie potenciálu tvorby dusičnanov v pôde

Postup pri aproximácii smernice 91/676/EEC:

- vypracovanie Kódexu správnej poľnohospodárskej praxe - ochrana vôd - v roku 2001 vypracovalo Ministerstvo pôdohospodárstva SR na základe podkladov nitrátovej smernice Kódex.
- legislatívny predpis SR – podmienky nitrátovej smernice boli legislatívne zakotvené do zákona č.184/2002 o vodách, ktorý vypracovalo Ministerstvo životného prostredia SR. Vodný zákon definuje zraniteľné oblasti ako poľnohospodársky využívané územia, ktoré sa odvodňujú do povrchových vôd alebo podzemných vôd, pričom koncentrácia dusičnanov v podzemných vodách je vyššia ako 50 mg.l^{-1} , alebo by táto hodnota mohla byť prekročená, ak by sa neurobili potrebné opatrenia na zamedzenie tohto trendu.
- vyčlenenie zraniteľných území - v máji 2003 predložilo Ministerstvo životného prostredia na pripomienkovanie návrh právneho predpisu, ktorým sa ustanovujú citlivé a zraniteľné oblasti SR. Za citlivé oblasti sa navrhujú vodné útvary povrchových vôd, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky. Za zraniteľné oblasti sa navrhujú územia, v ktorých sa zabezpečuje zvýšená ochrana povrchových a podzemných vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov. Na mape je znázornený návrh zraniteľných oblastí a celková plocha predstavuje cca 30% výmery poľnohospodárskych pôd SR.
- vypracovanie Akčného programu na zabezpečenie ochrany vodných zdrojov - vodný zákon stanovuje časovosť pre vypracovanie Akčného programu – termín je september 2003.

Eutrofizácia vôd

Prejavom znečistenia a tým zhoršenia kvality povrchových vôd je eutrofizácia, spôsobujúca zvýšenie koncentrácie biogénnych prvkov, najmä fosforu a dusíka vo vodách a v pôde, pričom prioritné postavenie má fosfor, ktorý sa do povrchových vôd dostáva z priemyselných hnojív.

Spotreba priemyselných hnojív v roku 2001 sa v porovnaní s rokom 2000 zvýšila a dosiahla 51,5 kg čistých živín na hektár poľnohospodárskej pôdy. Priemyselnými hnojivami sa v roku 2000 hnojilo v priemere na 79,1% ornej pôdy.

Spotreba NPK na 1 ha poľnohospodárskej pôdy v SR za obdobie 1986 - 2001 (kg čistých živín)

Skupina hnojív	Spotreba						
	1986	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Dusíkaté hnojivá	91,3	91,6	62,8	39,5	28,4	29,1	30,6
Fosforečné hnojivá	78,7	69,0	30,7	12,6	7,2	7,1	7,8
Draselné hnojivá	81,4	79,1	29,6	11,8	6,0	5,9	6,6
Spolu	151,4	239,1	123,1	63,9	41,6	42,1	45,0

Skupina hnojív	Spotreba					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Dusíkaté hnojivá	32,8	37,7	38,3	29,4	33,4	37,4
Fosforečné hnojivá	8,8	10,5	9,6	4,8	7,3	8,8
Draselné hnojivá	7,3	8,8	8,0	5,9	5,9	7,7
Spolu	48,9	57,0	55,9	40,1	46,6	53,9

Zdroj: VÚEPP, Zelená správa, MP SR, 2002

Vzhľadom na rapidný pokles používania hnojív sa znížil i podiel poľnohospodárstva na eutrofizácii.

Závlahy a odvodnenie

Najväčšia časť realizácie budovania melioračných zariadení v SR bola uskutočnená v rokoch 1960 - 1990. Celkový stav funkčných melioračných zariadení k roku 2002 je cca 280 000 ha, ktorý má následkom nedostatočnej údržby postupne klesajúcu tendenciu. Ich hlavným cieľom bolo upraviť vodný a vzdušný režim pôd pre stabilizáciu úrod.

Hlavné melioračné zariadenia v SR (ha)

Kraj	Vybudované závlahy	Vybudované odvodnenie
Bratislavský kraj	40 256	14 779
Trnavský kraj	105 935	34 026
Trenčiansky kraj	11 940	34 072
Nitriansky kraj	100 859	39 818
Žilinský kraj	5 412	53 944
Banskobystrický kraj	23 628	80 716
Prešovský kraj	5 093	75 530
Košický kraj	26 968	125 615
Spolu	320 091	458 500

Zdroj: SVP š.p., OZHM, 2002

Odvodnenie bolo realizované odvodňovacími kanálmi a priekopami a drenážnymi systémami. V súčasnom období sa uskutočňuje pasportizácia odvodňovacích zariadení a mnohé budú na základe zhodnotenia navrhnuté na zrušenie. Problémy sú však i u tých, ktoré majú opodstatnenie, vzhľadom na nedostatok finančných prostriedkov sa nedostatočne realizuje údržba, čo sa prejavuje na poľnohospodárskych pôdach.

Závlahové systémy boli budované prevažne ako doplnkové, ktorých hlavným cieľom bolo vzhľadom na nerovnomerné rozdelenie zrážok vo vegetačnom období, dopĺňať vlhový deficit. Ojedinelo boli budované hnojovicové závlahy. Vo väčšej miere boli budované špeciálne závlahy (kvapkové a bodové) hlavne pre zavlažovanie ovocných sádov a vinohradov.

Vzhľadom na nedostatok finančných prostriedkov u poľnohospodárskych subjektov sa závlahy v poslednom období využívajú v malej miere (asi 20%). Kritická je i situácia v údržbe hlavných závlahových zariadení, ale tiež v zavlažovacej technike, ktorá je značne zastaraná. Je snahou sfunkčniť závlahové systémy v najproduktívnejších oblastiach SR (Podunajská a Východoslovenská nížina) aj vo väzbe na predpokladané klimatické zmeny. (V roku 2000 sú v dôsledku extrémneho sucha škody na poľnohospodárskej produkcii odhadované zatiaľ na viac ako 11 mld. Sk. Zavlažovanie sa čiastočne podieľalo na zmiernení škôd, ale vzhľadom na jeho nefunkčnosť v niektorých oblastiach SR sa nemohlo využiť v plnej miere).

V SR sú vybudované dostatočné predpoklady na správnu realizáciu melioračných opatrení a to jednak na výskumnej základni, poradenstve ako i zručnosti prevádzkovateľov systémov a poľnohospodárov, ktorí sú pravidelne zaškoľovaní.

Negatívne vplyvy meliorácií

Vo viacerých prípadoch budovania odvodňovacích systémov v minulosti boli porušené prírodné stanovišťa a hlavne mokrade. Likvidáciou týchto prírodných biotopov boli porušené ekologické systémy čo sa prejavilo i v poľnohospodárskej činnosti. Je snahou uvedené systémy revitalizovať aj prostredníctvom Agroenvironmentálneho programu SR.

V SR sa nachádzajú ojedinelé lokality zasolených pôd. Tieto však nie sú prejavom zavlažovania, ale geochemických faktorov a prejavujú sa v územia (hlavne južného Slovenska) kde je výskyt mineralizovaných vôd.

Negatívom spôsobovaným závlahami je skôr používanie vôd III. a IV. kvality čistoty (podmienene vhodné pre závlahy) a tým spôsobená kontaminácia pôd.

Ochrana vodných zdrojov**Chránené vodohospodárske oblasti**

V SR je vyhlásených 10 chránených vodohospodárskych oblastí z celkovou plochou 69 420 ha, pričom výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu je 30 850 ha a 32 898 ha lesného pôdneho fondu.

Pásma hygienickej ochrany vodných zdrojov

- 1 138 pásiem hygienickej ochrany zdrojov podzemných vôd,
- 70 pásiem hygienickej ochrany zdrojov povrchových vôd,
- 7 pásiem hygienickej ochrany zdrojov vodárenských nádrží,

Plocha pásiem hygienickej ochrany je viac ako 850 000 ha.

Poľnohospodárstvo a chránené územia vôd

Poľnohospodársky využívané plochy predstavujú výmeru asi 250 000 ha z chránených území.

PÔDA

Dôsledné uvedomenie si multifunkčného významu pôdy je primárnou súčasťou individuálneho a spoločenského vedomia spoločnosti a všetkých tých, ktorí nesú zodpovednosť za ochranu a správne využívanie pôdy.

Stav výmery pôdy (roky 1998 - 2001)

Druh pozemku	Stav výmery pôdy k 31.12.1998 (tis. ha)	Stav výmery pôdy k 31.12.1999 (tis. ha)	Stav výmery pôdy k 31.12.2000 (tis. ha)	Stav výmery pôdy k 31.12.2001 (tis. ha)
POĽNOHOSPODÁRSKA PÔDA	2 443,6	2 442,2	2 440,7	2 439,4
Z toho: orná pôda	1 469,2	1 460,6	1 450,5	1 441,2
TTP	848,2	856,4	865,2	874,4
vinice	28,4	28,0	27,7	27,4
sady	19,0	18,6	18,8	18,3
záhrady	77,8	77,7	77,6	77,5
chmeľnice	1,0	0,9	0,8	0,6

Zdroj: Zelená správa, MP SR, 2000, 2002

Priemerná výmera poľnohospodárskej pôdy na 1 obyvateľa je 0,46 ha; priemerná výmera lesnej pôdy činí 0,37 ha. Spolu pripadá na 1 obyvateľa 0,83 ha pôdy.

Produkčný potenciál poľnohospodárskych pôd

Produkčná skupina	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Zastúpenie v %	9,2	19,6	20,0	7,9	13,0	13,5	9,6	5,2	2,0

1. vysoko produkčné pôdy; 2. veľmi produkčné pôdy; 3. produkčné pôdy; 4. stredne produkčné pôdy; 5. menej produkčné pôdy; 6. málo produkčné pôdy; 7. veľmi málo produkčné pôdy; 8. menej vhodné pôdy pre poľnohospodársku výrobu; 9. nevhodné pôdy pre poľnohospodársku výrobu.

Z hodnotenia vyplýva len priemerná poľnohospodárska produkčná kapacita našich pôd.

Produkčný potenciál pôd SR sa hodnotí bodovými hodnotami relatívnej bonity (zahraničný ekvivalent - index produktivity). Je v rozpätí od 1 do 100 bodov, pričom lepšie pôdy majú vyššiu bodovú hodnotu. Bodová hodnota sa určuje na základe BPEJ (bonitovaná pôdno-ekologická jednotka) príslušnej pôdy, ktorá sa odvodzuje z hodnotenia klímy, pôdneho typu, pôdotvorného substrátu, zrnitosti, obsahu skeletu, hĺbky pôdy, svahovitosti a expozície svahu. Územie SR má na základe vykonaného komplexného pôdneho prieskumu stanovených viac ako 6260 BPEJ.

Súčasný stav kvality a ohrozenia pôdy

Súčasný stav kvality pôdneho krytu SR je výsledkom stáročného prirodzeného vývoja a súčasne je aj produktom človeka.

Fyzikálna degradácia pôdy

Erózia pôdy

Najzávažnejším problémom poľnohospodárskych pôd SR je vodná erózia. Ohrozuje asi 1 360 tis. ha (asi 55 %) poľnohospodárskych pôd.

Výmery najviac erózne ohrozených poľnohospodárskych pôd

stupeň ohrozenia	celkom PP		z toho OP		TTP	
	%	Ha	%	ha	%	ha
stredne ohrozené pôdy	19,0	475 784,6	24,2	362 467,4	13,3	113 317,2
silno ohrozené pôdy	17,4	435 179,6	15,1	226 638,2	24,6	208 541,4
extrémne ohrozené pôdy	18,0	449 844,5	4,2	62 171,8	45,6	387 672,7

Zdroj: VÚPOP

Potenciál veternej erózie pôdy je v SR relatívne nízky. Extrémne ohrozovaných je len 1,3 % poľnohospodárskych pôd; na 0,4 % výmery prebieha vysoká intenzita veternej erózie; so strednou intenzitou je ohrozovaných 4,8% výmery.

Zhutnenie pôd

Relatívne veľký rozsah dosahuje zhutnenie poľnohospodárskych pôd SR. Reálne je zhutnených asi 192 tis. ha poľnohospodárskych pôd. Procesy zhutnenia potenciálne prebiehajú na ďalších 457 tis. ha poľnohospodárskych pôd. V dôsledku zhutnenia sa výrazne znižujú produkčné a súčasne aj neprodukčné funkcie pôdy. Akcelerácia zhutňovania našich pôd súvisí s využívaním ťažkej techniky a s nesprávnym obhospodarovaním pôd.

Zamokrené pôdy

Na výmere cca 560 000 ha sú poľnohospodárske pôdy trvalo ovplyvnené vysokou hladinou podzemnej vody, z čoho v súčinnosti s ich nepriaznivým zrnitostným zložením (vysoký obsah ílových

časť) vyplýva ich menej vhodná štruktúra, náchylnosť na zhutnenie, nízka priepustnosť pre vodu. Vstup na tieto pozemky je časovo oneskorený.

Najrozsiahlejšie plochy takýchto pôd sú na časti Východoslovenskej nížiny, ktorá bezprostredne susedí s Ukrajinou.

Extrémne ľahké pôdy

Do tejto skupiny patria pôdy extrémne ľahké, piesočnaté až hlinitopiesočnaté s obsahom zrnitostnej frakcie < 0,01 mm 0-20 % s malou vododržnosťou, ktoré sú najviac ohrozené suchom. Poľnohospodársku výrobu na takýchto pôdach je možné zabezpečiť len s vynaložením zvýšených nákladov. Výmera týchto pôd je cca 30 000 ha.

Oblasť s uvedenými charakteristikami pôdy sa nachádza najmä v časti Záhorskej nížiny v prihraničnej oblasti s Českou republikou.

Skeletovité pôdy

Pôdy silne skeletovité s obsahom skeletu v povrchovom a podpovrchovom horizonte 50 % a viac. Vysoký obsah skeletu v ornici týchto pôd sťažuje ich obrábanie. Výmera týchto pôd je asi 710 000 ha.

Pôdy flyšového pásma

Jedná sa o pôdy málo produkčné, vyvinuté na minerálne chudobných flyšových substrátoch (striedanie bridlíc a nevápenatých pieskovcov). Pôdy flyšového pásma majú zníženú stabilitu fyzikálnych a chemických vlastností s vysokou náchylnosťou na nadmernú degradáciu a s tým súvisiacimi negatívnymi dôsledkami, ako je zhutnenie podorničnej vrstvy, zníženie priepustnosti pre vodu a pod. Uvedené pôdy sa nachádzajú na výmere cca 430 000 ha.

Chemická degradácia pôd

Acidifikácia pôd

Acidifikácia postihuje značnú výmeru pôd SR okrem karbonátových pôd Podunajskej roviny sa prejavuje so zvýšenou intenzitou na výmere asi 425 tis. ha (v okolí priemyselných centier).

Náprava je veľmi jednoduchá - vápnením. Žiaľ, súčasné vápnenie pôd je u nás hlboko pod úroveň potreby a preto kyslosť našich pôd sa mierne zvyšuje. Väčší (až katastrofálny) rozsah acidifikácie pôd zatiaľ nezaznamenávame len vďaka silnému zníženiu hlavne emisií SO₂ priemyslom (z 569 tis. ton v r. 1989 na 178 tis. ton v r. 1998), ale aj zásluhou zníženia spotreby minerálnych hnojív v SR.

Obsah humusu v pôde

Prejavom chemickej degradácie pôd môže byť aj znižovanie množstva a kvality humusu v pôde a tiež znižovanie obsahu pohotových a potenciálnych živín v pôde. Obidve formy degradácie (často nazývané aj drancovaním pôdy) sa týkajú predovšetkým poľnohospodárskych a najmä orných pôd.

V bilancii hnojenia pôd organickými hnojivami sa odhaduje najmenej 30%-ný deficit (z hľadiska potreby organických látok).

Kontaminácia pôd

Znečistenie pôd plošne nepostihuje veľké územia SR. Znečistenie nadlimitne postihuje najmenej 30 tis. ha poľnohospodárskych pôd, pričom indikačné hodnoty znečistenia boli zistené pre ďalších asi 150 tis. ha poľnohospodárskych pôd. Kontaminované pôdy sú v oblastiach priemyselných centier, ktoré majú hlavný podiel na ich znečistení. Na týchto pôdach sa pestujú technické plodiny.

Biologická degradácia pôd

Deficit organických a minerálnych hnojív, nesprávne striedanie plodín, zlé spracovanie pôdy, to všetko spolu s eróziou, zhutňovaním, acidifikáciou i alkalizáciou a znečistením pôd zhoršuje život v pôde, ktorý je rozhodujúcou funkčnou jednotkou pôdy (bez nej pôda nie je pôdou). Jej stupeň a rozsah však zatiaľ nie je presne kvantifikovaný.

Kaly z čistiarní odpadových vôd

Jedným zo zdrojov organickej hmoty a živín sú stabilizované kaly z ČOV. Aplikáciu kalov z ČOV na pôdu určuje zákon č. 188/2003 Z.z. o aplikácii čistiarenských kalov a dnových sedimentov na pôdu. Postup pri určovaní dávky kalu a jeho aplikácii vychádza zo zadaných podmienok (vyhovujúce pôdne podmienky vrátane obsahu ťažkých kovov a organických kontaminantov, dávky dusíka - max. 170 kg.ha⁻¹/rok, obsah znečisťujúcich látok v kale, maximálne zaťaženie pôdy znečisťujúcimi látkami z kalov, podmienky vhodných pozemkov a pôdných vlastností). Tento zákon plne vykonáva smernicu 86/278/EHS.

Ochrana pôdy

Kvalitatívne i kvantitatívne je ochrana poľnohospodárskej pôdy legislatívne zakotvená v zákone č. 307/1992 o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu v znení zákona č. 83/2000 Z.z..

V roku 2002 vláda SR prijala zásady Štátnej pôdnej politiky v intenciách Európskej pôdnej politiky a Svetovej pôdnej politiky.

BIODIVERZITA

V roku 1997 bola vládou SR schválená Národná stratégia ochrany biodiverzity. Stratégia vychádza z Dohovoru o biologickej rozmanitosti (SR k dohovoru pristúpila v roku 1993 s platnosťou roka 1994) a má nasledovné riadiace princípy:

- biodiverzita sa musí chrániť v celej šírke - prednostne in-situ
- umelo vyvolaný úbytok biodiverzity sa musí kompenzovať v najvyššej možnej miere
- diverzita krajiny sa musí zachovať, aby sa zachovala variabilita foriem života na všetkých úrovniach
- prírodné zdroje sa musia vždy využívať trvalo udržateľným spôsobom
- každý musí byť zodpovedný za ochranu biodiverzity a jej udržateľné využívanie.

Stratégia stanovuje celkovo 24 cieľov a v ich rámci 143 strategických smerov na ochranu biodiverzity SR. Na ňu nadväzuje prvý akčný plán na roky 1998 – 2010, odsúhlasený uznesením vlády SR zo 4. augusta 1998 č. 515.

V roku 1998 bola vypracovaná Národná správa o ochrane biodiverzity na Slovensku, ktorá je prvou správou predloženou SR podľa článku 26 Dohovoru. Správa podáva stručný prehľad o biodiverzite SR, vrátane jej stavu, identifikuje procesy, ktoré ovplyvňovali biodiverzitu, opisuje opatrenia, ktoré boli prijaté na ochranu biodiverzity in-situ a ex-situ.

CHRÁNENÉ ÚZEMIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY**Ochrana prírody a krajiny**

Na území SR sa nachádza 9 národných parkov, 14 chránených krajinných oblastí, 189 chránených areálov, 376 prírodných rezervácií, 231 národných prírodných rezervácií, 230 prírodných pamiatok, 60 národných prírodných pamiatok (stav k 1.4.2002, MŽP SR).

Celková výmera osobitne chránených častí prírody (NP, CHKO, PR, NPR, PP, NPP, CHA – 2 až 5 stupeň ochrany) v Slovenskej republike je 1 144 622,663 ha, čo predstavuje 23,3% územia štátu. Dva národné parky a dve chránené krajinné oblasti sú zaradené do Svetovej siete biosférických rezervácií programu UNESCO Človek a biosféra. Dvanásť lokalít je zaradených do zoznamu medzinárodné významných mokradí podľa Ramsarského dohovoru a 4 lokality sú zaradené do zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva.

Poľnohospodárstvo a chránené územia prírody a krajiny

Prevažnú časť chráneného územia tvoria lesy. Poľnohospodársky využívané plochy zaberajú výmeru asi 35 000 ha z chránených území. Spôsob hospodárenia (obmedzujúce podmienky) v týchto oblastiach je stanovený zákonom NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

Podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny - územný systém ekologickej stability je taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu.

Na zabezpečenie územného systému ekologickej stability sa vypracúva:

- a) Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability Slovenskej republiky ako dokument určený na stratégiu ochrany rozmanitosti podmienok a foriem života v štáte,
- b) projekt regionálneho územného systému ekologickej stability ako dokument určený na ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života v určitom regióne,
- c) projekt miestneho územného systému ekologickej stability ako dokument určený na ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života na miestnej úrovni.

Táto dokumentácia sa vypracováva pri schvaľovaní :

- územno-plánovacej dokumentácie,
- lesného hospodárskeho plánu a súhrnného lesného hospodárskeho plánu,
- smerného vodohospodárskeho plánu,
- plánu rekultivácie,
- projektu geologických prác,
- plánu výstavby diaľnic a ciest,
- programu odpadového hospodárstva,
- projektu pozemkových úprav.

HODNOTENIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA) je v legislatíve SR upravené:

- zákonom NR SR č.127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorý sa mení a dopĺňa zákonom NR SR č. 391/2000 Z.z..
- vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR č.52/1995 Z.z. o zozname odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov na životné prostredie (osoby uvedené na zozname sú akreditované Ministerstvom životného prostredia SR) .

Zákomom NR SR č.127/1994 Z.z. v znení neskorších predpisov bol do legislatívy SR zavedený účinný systém prognózovania a komplexného hodnotenia očakávaných vplyvov (pozitívnych i negatívnych) na životné prostredie pre určené druhy stavieb, zariadení a činností, a to ešte v štádiu pred povolením ich realizácie podľa osobitných predpisov.

Zákon stanovil postup pri komplexnom odbornom a verejnom posudzovaní pripravovaných stavieb, zariadení a iných činností určených podľa tohto zákona pred rozhodnutím o ich povolení podľa osobitných predpisov, ako aj pri hodnotení návrhov niektorých rozvojových koncepcií (§ 35) a všeobecne záväzných právnych predpisov z hľadiska ich predpokladaného vplyvu na životné prostredie.

Podľa prílohy č. 1 zákona NR SR č. 391/2000 Z.z., uvádzame nasledovné činnosti, objekty, zariadenia a ich prahové hodnoty, ktoré podliehajú posudzovaniu v oblasti poľnohospodárskej a lesnej výroby a v oblasti potravinárskeho priemyslu

Hodnotenie vplyvov na životné prostredie

Činnosti, objekty a zariadenia		Prahové hodnoty	
		Časť A (povinné hodnotenie)	Časť B (zist'ovacie konanie)
Objekty pre intenzívnu živočíšnu výrobu, vrátane depónií a vedľajších produktov s kapacitou	- hospodárskych zvierat		od 100 stojísk
	- ošípaných	nad 2000 miest (nad 30 kg) alebo 750 prasníc	od 200 miest do 2000 miest (nad 30 kg) alebo 750 miest prasníc
	- hydiny	nad 85 000 miest brojlerov alebo 40 000 miest nosníc	od 55 000-85 000 miest brojlerov alebo 25 000 - 40 000 miest nosníc
Intenzívny chov rýb			bez limitu
Melioračné zásahy (odvodnenie, závlahy, protierozná ochrana pôd, pozemkové úpravy, lesnícko-technické meliorácie)		nad 500 ha	od 10 ha do 500 ha
Objekty na skladovanie pesticídov, kvapalných a suspendovaných priemyselných hnojív		nad 10 t	
Kafilérie a veterinárne asanačné ústavy		bez limitu	
Ťažba rašeliny		nad 200 000 t/rok alebo nad 20 ha ťažobného priestoru	Do 200 000 t/rok alebo od 3 do 20 ha ťažobného priestoru
Odlesňovanie a zalesňovanie za účelom zmeny na iný typ využitia krajiny		nad 10 ha	od 5 ha do 10 ha
Návrhy na využitie neobrábaných alebo poloprirodných oblastí na intenzívne poľnohospodárske účely			bez limitu
Návrhy na reštrukturalizáciu vidieckych usadlostí			bez limitu

Potravinársky priemysel

Činnosti, objekty a zariadenia		Prahové hodnoty	
		Časť A (povinné hodnotenie)	Časť B (zist'ovacie konanie)
Pivovary, sladovne vinárske závody a výrobné nealkoholických nápojov			bez limitu
Bitúnky, mäsokombináty, hydínarske závody			bez limitu
Priemyselné zariadenia na výrobu škrobu		nad 50 000 t/rok vstupnej suroviny	do 50 000 t/rok vstupnej suroviny
Cukrovary (výroba a rafinovanie cukru)		nad 150 000 t/rok vstupnej suroviny	do 150 000 t/rok vstupnej suroviny
Priemyselná výroba cukroviniek a sirupov			bez limitu
Liehovary		nad 10 000 t/rok suroviny	
Tukový priemysel (výroba rastlinných tukov a olejov)		nad 20 000 t/rok výrobkov	do 20 000 t/rok výrobkov

Mliekárne a priemyselné výrobné mliečnych výrobkov		bez limitu
Priemyselné zariadenia na spracovanie rýb a výrobu rybieho oleja		bez limitu
Konzervárne a baliarne živočíšnych a rastlinných výrobkov		nad 100 t/rok výrobkov
Ostatné špeciálne technológie potravinárskeho priemyslu		nad 100 t/rok výrobkov
Ostatné biotechnológie		bez limitu

INTEGROVANÁ PREVENCIA A KONTROLA ZNEČISŤOVANIA (IPPC)

Zákon o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania bol prijatý v roku 2003 (gestor MŽP SR).

Subjekty na ktoré sa IPPC vzťahuje budú musieť požiadať Úrad integrovaného povoľovania o vydanie integrovaného povolenia. Integrované povolenie bude súhrnným povolením za všetky zložky životného prostredia (ovzdušie, voda, odpady, ochrana prírody a krajiny, pôda, ochrana zdravia) a bude zohľadňovať i hľadiská najlepších dostupných technológií.

V rámci poľnohospodárstva a potravinárstva sa bude dotýkať nasledovných zariadení:

- bitúnky s kapacitou porážky väčšou ako 50 ton za deň
- zariadenia na úpravu a spracovanie za účelom výroby potravín alebo krmív:
 - o z živočíšnych surovín (okrem mlieka) s výrobnou kapacitou väčšou ako 75 ton hotových výrobkov za deň
 - o rastlinných surovín s výrobnou kapacitou väčšou ako 300 ton hotových výrobkov za deň (v priemere za štvrtrok)
- zariadenia na úpravu a spracovanie mlieka, kde množstvo odobratého mlieka je väčšie ako 200 ton za deň (v priemere za rok)
- zariadenia na zneškodňovanie alebo zhodnocovanie tiel zvierat a živočíšneho odpadu s kapacitou spracovania väčšou ako 10 ton za deň
- zariadenia na intenzívny chov hydiny alebo ošípaných majúce priestor pre viac ako
 - o 40 000 kusov hydiny
 - o 2 000 kusov ošípaných (nad 30 kg) alebo
 - o 750 kusov prasníc

Vzhľadom na to, že pre viaceré opatrenia navrhované v SOP je povinnosťou dodržiavať minimálne normy v oblasti životného prostredia, hygieny a starostlivosti o zvieratá, je v prílohe 2 uvedený prehľad týchto noriem.

3.3. PREDVSTUPOVÉ PROGRAMY V POĽNOHOSPODÁRSTVE

3.3.1 PHARE

Projekty PHARE v rámci pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky sú administrované odborom zahraničných vzťahov. Implementačnou agentúrou je CFCU (Centrálna finančná a kontraktčná jednotka) slovenskej vlády. Tieto projekty sa zameriavali predovšetkým na také otázky ako je registrácia pôdy, inštitucionálna podpora poľnohospodárskeho sektora, príprava na implementáciu spoločnej poľnohospodárskej politiky, zosúladovanie legislatívy v oblasti identifikácie, označovania a registrácie zvierat, kvality mlieka a zariadenia národného referenčného laboratória, informačných systémov v poľnohospodárstve, posilnenie hraničných kontrolných bodov, trhový dozor – ochrana spotrebiteľa a pod.

3.3.1.1. Fond rozvoja vidieka

Fond rozvoja vidieka bol zriadený ako súčasť programu PHARE. Zmluvné strany sa dohodli, že ho budú uplatňovať v rámci pôsobnosti špeciálneho prípravného programu PHARE pre Slovensko – „Pilotný projekt pre rozvoj vidieka“. Jeho prínosom prostredníctvom simulovania procesov, ktoré sa neskôr uplatňovali v rámci vykonávania programu SAPARD, bolo získanie skúseností v oblasti prípravy a realizácie projektov.

3.3.2. SAPARD

Ako je to uvedené neskôr v tomto dokumente, resp. v jeho prílohe, program SAPARD pozostáva z 3 priorít a 9 opatrení. Jeho cieľom je prispievať k vykonávaniu *acquis communautaire* v oblasti spoločnej poľnohospodárskej politiky a súvisiacich politík a riešiť prioritné a špecifické problémy trvalo udržateľného prispôsobovania poľnohospodárskeho sektora a vidieckych oblastí v kandidátskych krajinách.

Od augusta 2003 Agentúra SAPARD vykonáva všetky opatrenia programu. Doteraz prebehlo 8 výberových kôl, v rámci ktorých bolo prijatých 625 žiadostí o podporu. Z toho bolo zamietnutých 28 projektov a 377 projektov sa schválilo. Agentúra SAPARD realizovala 74 platieb a 46 projektov už bolo ukončených*.

Opatrenia č. 4b (Diverzifikačné činnosti vo vidieckych oblastiach – Infraštruktúrne investície neprinášajúce podstatný čistý výnos) a č. 2 (Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych a rybích produktov) patria medzi najúspešnejšie opatrenia z hľadiska počtu schválených projektov.

V prípade potreby ďalších informácií ohľadom bodu 3.3. pozri prílohu č. 1.

3.3.2.1 Výsledky a zistenia

Hodnotitelia konštatujú, že počas rokovaní s Agentúrou SAPARD zistili, že organizácia je dobre riadená a pracovníci sú vysoko motivovaní k tomu, aby hľadali možnosti zlepšenia vykonávania programu. Hodnotitelia môžu potvrdiť stanovisko zo správy projektu FAO, že pokyny pre žiadateľov sú príliš dlhý a zložitý dokument. Odporúčajú, aby sa vypracovalo kratšie, názornejšie a užívateľsky zrozumiteľnejšie všeobecné opísanie cieľov programu a ponúkanej pomoci, pričom súčasné pokyny by sa mohli používať ako technický doplnok.

Hodnotitelia súhlasia s odporúčaním projektu FAO, aby sa malým podnikom poskytovali zhustenejšie informácie a aby v prípade podávania žiadosti podliehali menej náročným procedúram.

Zo zásady primeranosti vyplýva, že prísnosť pri podávaní žiadosti a jej posudzovaní by mala závisieť od veľkosti projektu.

Hodnotenie tiež konštatuje, že primárnou príčinou pomalšieho vykonávania programu je nízka miera žiadostí, ktorej hlavnými príčinami boli:

- ❖ konkurencia národných podporných schém (dotácií) oslabilu mieru podávania žiadostí o podporu z programu SAPARD;
- ❖ „financie“ sú najdôležitejším dôvodom, prečo potenciálni užívatelia doteraz nepožiadali o podporu z programu SAPARD;
- ❖ úroveň finančnej životaschopnosti, ktorú podnik musí splňať, aby sa stal uznateľným pre program SAPARD, je zbytočne vysoká a existujú určité dôkazy, že táto skutočnosť taktiež oslabuje mieru žiadostí;
- ❖ hodnotitelia konštatujú, že čas a náklady spojené s prípravou žiadosti o podporu v rámci programu SAPARD sú neúmerné a môžu oslabovať mieru žiadostí.

* Prameň: Agentúra SAPARD k 31. augustu 2003.

Pozornosť by sa tiež mala venovať úpravám programu a jeho metódam vykonávania, ktoré zlepšujú dostupnosť pomoci pre tých užívateľov, ktorí ju veľmi potrebujú, ale nie sú schopní reagovať.

Väčšina opatrení programu je pokračovaním programu SAPARD. Poučením, ktoré vyplynulo z vykonávania programu SAPARD, bolo, aby sa nový program koncipoval širšie, keďže program SAPARD ukázal, že bol koncipovaný príliš úzko, čo bránilo potenciálnym žiadateľom podať žiadosť o podporu.

Taktiež šírenie informácií medzi potenciálnymi žiadateľmi mohlo byť lepšie. MP SR podniklo kroky k náprave tejto situácie prostredníctvom školení zástupcov samospráv, štátnej správy, mimovládnych organizácií, prostredníctvom internetovej stránky s pravidelne aktualizovanými informáciami a pod.

Ďalšie ponaučenie z programu SAPARD sa týka vykonávania (v súčasnosti sú ľudia oveľa viac oboznámení s legislatívou EÚ, formulármi žiadostí a ostatnou problematikou vykonávania programu, ako je spracovanie žiadostí, ich posúdenie, kontrola a pod., a to podľa nariadení EÚ). Ľudia pôsobiaci v oblasti hodnotenia a monitorovania programu SAPARD získali veľa znalostí a skúseností v týchto oblastiach, čo sa využíva a bude využívať počas programovania, monitorovania a hodnotenia SOP alebo PRV, t.j. ľudia sa v súčasnosti nachádzajú v oveľa ľahšej situácii kvôli predošlej skúsenosti s programom SAPARD v porovnaní s ich kolegami zaangažovanými v ostatných operačných programoch, ktorí takúto možnosť nemali.

4. ANALÝZA SWOT

Súčasná situácia vo všetkých relevantných sektoroch na Slovensku je opísaná v predchádzajúcej kapitole. Na základe tejto kapitoly a v súlade s nariadením Rady č. 1260/1999 sa načrtli rozdielnosti, nedostatky a teoretické možnosti. Za účelom rekapitulácie uvedeného sa vykonala analýza SWOT (silné stránky, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia) a jej výsledky sú zosumarizované v doleuvedenej matici.

Analýza SWOT je nástrojom pre dlhodobé plánovanie, a preto sa považuje za užitočnú z hľadiska identifikácie **externej** úrovne, ktorá analyzuje *príležitosti* a *ohrozenia*, ktoré sú relevantné pre celkové ciele v rámci SOP a ktoré sa nedajú priamo ovplyvniť. Druhá úroveň analyzuje **vnútorné silné stránky** a *slabé stránky*, ktoré sú priamo ovplyvňované zvolenými stratégiami a činnosťami.

Matrica umožňuje analyzovať a porovnávať príležitosti a ohrozenia s identifikovanými silnými a slabými stránkami a v dôsledku toho vybrať, ktoré opatrenia by sa mali vykonávať.

Vnútorná	
Silné stránky	Slabé stránky
- Veľká časť farmárskej produkcie je koncentrovaná vo veľkých subjektoch, ktoré by mali byť zodpovedné za zavedenie konkurencieschopnejšieho farmárskeho systému (v roku 2001 72% z 1459 právnických osôb, ktoré obhospodarovali 90% poľnohospodárskej pôdy bolo ziskových) - Veľký počet menších súkromných fariem predstavujú silní komerční výrobcovia a proces štrukturálnej zmeny smerom k väčším subjektom sa zdá byť reálny (v roku 2001 priemerná veľkosť poľnohospodárskej pôdy činila 39,2 ha v SR, kým v Českej republike to bolo 29 ha). - Vysoko kvalifikovaný stav poľnohospodárskej pracovnej sily, hlavne v produkcii potravín. - Diverzita a kvalita krajiny, hory a veľa ďalších	- Stagnujúci produkčný systém fariem charakterizovaný zastaranými a opotrebenými budovami, zariadením a vybavením. - Zhoršujúci sa stav fyzickej infraštruktúry a vybavenia v rybárstve a liahňach rýb. - Životnosť horšej kvality, zastarané a nespoľahlivé vybavenie budov a technológií v niektorých sektoroch potravinárskeho priemyslu. - Deficit v príprave marketingových plánov. - Väčšina zo zariadení spracovávajúcich sladkovodné ryby nespĺňa normy EÚ. - Nedostatočne mechanizovaná ťažba v lesoch a spracovanie dreva. - Nedostatok záujmu/investícií do možností zvyšovania pridanej hodnoty v oblasti

čít bohatého kultúrneho a prírodného prostredia majú veľkú rekreačnú hodnotu. • Hustá a relatívne stabilná štruktúra osídlenia napomáha k udržaniu silnej sociálnej štruktúry vo vidieckych oblastiach, chráni silnú folklórnu kultúru a môže pôsobiť ako ohniskový bod pre budúci rozvoj obchodu a infraštruktúry. • Veľký rozsah hodnotného environmentálneho majetku a kultúrneho dedičstva vo vidieckych oblastiach je chránený a riadený. • Budovanie objektov v prírodnom prostredí napr. pre cestovný ruch a činnosti voľného času.	potravínárskeho priemyslu. • Veľmi slabo rozvinuté prepojenia medzi výrobou, zberom, uskladnením, spracovaním a distribúciou v dodávateľskom reťazci. • Fragmentácia potravinárskych subjektov v niektorých sektoroch a pomalý pokrok smerom k reštrukturalizácii a modernizácii ostatných. • Fragmentácia fariem. • Fragmentácia a rozptýlené vlastníctvo lesov. • Platobná neschopnosť farmárskych subjektov. • Platobná neschopnosť značného počtu potravinárskych subjektov. • Odchod mladých ľudí z vidieka v niektorých regiónoch znižuje ľudské zdroje a vytvára nepriaznivú demografickú štruktúru. • Slabo rozvinuté odborné a profesionálne znalosti vidieckej populácie vo všeobecnosti. • Slabo rozvinutý trh s pôdou a malý pokrok v registrácii súkromného vlastníctva pôdy. • Nerealisticky nízky prenájom farmárskej pôdy. • Nedostatočne rozvinutá finančná infraštruktúra, ktorá nie je prispôbená špecifickým podmienkam a potrebám farmárčenia a spracovania potravín. • Pretrvávajúca závislosť na spoločných farmách (družstvách). • Slabo rozvinuté formy sociálneho kapitálu pre efektívne riadenie spolupracujúcich fariem. • Chýbajúce prepojenie medzi vlastníckymi lesnej pôdy pri obhospodarovaní tohto multifunkčného zdroja. • Slabo rozvinutý samosprávny sektor vo vidieckych oblastiach. • Slabo vyvinuté kapacity pre plánovanie “zdola nahor” a implementáciu lokálnych rozvojových projektov vo vidieckych oblastiach. • Chýbajúce prepojenie zásahov verejného sektora, ktoré sa vzťahujú na vidiecke oblasti, alebo ich ovplyvňujú. • Vysoká ochranná podpora poľnohospodárskych cien a príjmov. • Vidiecka pracovná sila neprimerane závislá na konjunktúre alebo recesii ekonomiky. • Chýbajúce regionálne podniky, ktoré sú založené alebo napojené na využívanie miestnych zdrojov. • Nedostatočné využívanie vidieckych zdrojov so značným hospodárskym potenciálom. • Vidiecke oblasti dostávajú nevyvážený podiel domácich investícií. • Zamestnanosť verejného sektora sa neprimerane sústreďuje v bratislavskom kraji. • Nedostatočné zabezpečenie technických, verejných a sociálnych služieb vo vidieckych samosprávach. • Slabo rozvinuté komunikačné a dopravné siete medzi vidieckymi oblasťami a externými trhmi. • Izolácia vzdialenejších obyvateľov vidieka od možnosti zamestnať sa v mestských oblastiach
---	--

	- a od služieb. - Rozvinutosť a údržba lesnej cestnej siete je slabá. - Nechránenie niektorých vidieckych oblastí a poľnohospodárskych systémov pred povodňami. - Nechránenie lesov pred požiarimi a iným nebezpečenstvom. - Nechránenie produkcie poľnohospodárskych plodín pred suchom. - Klesajúci trend poľnohospodárskych činností vedie k zanedbávaniu a ničeniu vidieckej krajiny. - Nechránenie životného prostredia pred niektorými nepriaznivými dopadmi farmárskej činnosti. - Sociálna exklúzia – dlhodobo nezamestnaní a rómska komunita strácajú svoje pracovné návyky.
Vonkajšia	
Príležitosti	Ohrozenia
- Zlepšená konkurencieschopnosť potravinárskeho priemyslu v spojení so zvýšenou kvalitou potravinárskych výrobkov s využitím systematického zavádzania systému riadenia kvality nadväzujúc na normy ISO v ostatných odvetviach potravinárskeho priemyslu. - Diverzifikácia ekonomickej základne vidieckych oblastí hlavne zavádzaním odvetví ponúkajúcich priestor pre finalizáciu a predaj na domácich a zahraničných trhoch (malotonažne a technické plodiny, chov oviec, chov malých zvierat, atď.). - Možnosť lepšieho využívania a zhodnocovania guľatiny a ostatných lesných produktov (lesné plody, liečivé rastliny, trávy, bahno, poľovníctvo, atď.).	- Sociálna izolácia vidieka. - Rozvoj podnikov prebieha najmä v Bratislavskom regióne a ostatných regionálnych centrách (NUTS II), čo je spojené s dostatočnou dopravnou infraštruktúrou a výstavbou priemyselných parkov, prevádzkou veľkých obchodných reťazcov a veľkých priemyselných podnikov. - Neschopnosť vytvoriť regionálnu hmotnú infraštruktúru na dostatočnej úrovni za účelom všeobecného hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónu. - Ak sa nepodarí ukončiť aproximáciu požiadaviek EÚ vo všetkých výrobných odvetviach týkajúcu sa smerníc európskej kvality a hygieny pre vstup na trh EÚ.

5. STRATÉGIA A CIELE PROGRAMU

Navrhovaná stratégia SOP vychádza z analýzy SWOT a stavia na logických rámcoch, ktoré z analýzy vyplývajú.

V rámci uvedeného zámeru je stratégia SOP orientovaná na:

- rozvoj konkurencieschopnej a environmentálne šetrnej poľnohospodárskej a lesníckej výroby,
- zvýšenie úrovne kvality spracovania, pridanej hodnoty, marketingu a rozvoja produktov poľnohospodárskej výroby,
- vytváranie podmienok pre stabilizáciu osídlenia vidieckeho priestoru, t.j. zabezpečenie primeranej životnej úrovne a zlepšenie kvality života vidieckeho obyvateľstva, dostatok pracovných príležitostí a primeraných príjmov prostredníctvom hospodárskych činností v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárskeho priemyslu, tradičných remesiel, služieb a cestovného ruchu, vytvárania vhodnej sociálnej klímy, ochrany a tvorby zdravého životného prostredia.
- udržanie prírodného potenciálu krajiny.
- stabilizácia vlastníckych štruktúr v poľnohospodárstve a lesníctve a rozvoj trhu s pôdou. Dôvodom je extrémna rozdrobenosť pozemkov na Slovensku v dôsledku týchto historických skutočností:
 - pozemková kniha sa začala budovať na základe lokalizačných nariadení v rokoch 1853-1855, ktoré boli neskôr nahradené výnosom ministerstva č. 222 z 15. 12. 1855. Bolo v platnosti s novelami do roku 1964. Pozemková kniha plnila konštitučnú funkciu až do 1. 1. 1951, t.j. právne nároky na nehnuteľnosti (vrátane pozemkov) vznikali zápisom do pozemkovej knihy. Avšak zapísaný stav nekorešpondoval s právnym (skutočným) stavom, pretože pozemková kniha nemala primerané nástroje na zabezpečenie tohto súladu. Tento nedostatok sa neustále prehlboval.
 - zásady uhorského dedičného práva a zaostalosť uhorského modelu pozemkových úprav mali značný význam. Extrémna rozdrobenosť sa týkala veľkosti pozemkov (ktoré sa dedením delili) a priestorového usporiadania pozemkov toho istého vlastníka a sprevádzal ju neefektívny tvar pozemkov, neprístupnosť pozemkov... Dôsledkom je 12,5 milióna pozemkov na Slovenskom, z toho 9,6 sa nachádza v extraviláne. Priemerná výmera pozemku je 0,45 ha s priemerným počtom 12-15 spoluvlastníkov na jeden pozemok. 100 spoluvlastníkov na jeden pozemok je celkom bežných.
 - miera odlišnosti právneho a skutočného stavu sa prehĺbila po roku 1945 na základe veľkých zmien vlastníctva a upustenia od zásady intabulácie, t. j. zápisu do pozemkovej knihy. Odvtedy sa už pozemková kniha neaktualizovala, hoci právny základ bol formálne zrušený až v roku 1964.

S týmto prístupom operačný program ako jeden z kľúčových javov prispeje k celkovej stratégii zameranej na vidiecke oblasti a vidiecku spoločnosť na Slovensku. Program predovšetkým prispeje k trvalo udržateľnému hospodársky a sociálne vyváženému rozvoju vidieckych oblastí a vidieckej spoločnosti ako celku. Preto je potrebné, aby sa naň pozeralo ako na súčasť celkovej stratégie pre štrukturálnu politiku v rámci Rámca podpory spoločnosti (CSF).

V tomto kontexte je potrebné najväčšiu pozornosť venovať udržaniu a tvorbe pracovných miest na vidieku. Preto je operačný program na jednej strane zameraný na investície do poľnohospodárskeho sektora (vrátane diverzifikácie poľnohospodárskych činností), ako aj do sektoru spracovania a marketingu, rybného hospodárstva a lesníctva. Tieto investície do vidieka nielen že vytvoria trvalo udržateľné a konkurenčné pracovné miesta, ale tiež značne prispievajú k zlepšeniu životného prostredia na vidieku, k zlepšeniu životných podmienok zvierat a bezpečnosti potravín.

Ako predpoklad pre investície do ekonomiky vidieka je nutné bezodkladne riešiť dve hlavné prekážky, ktoré už boli spomenuté v rámci analýzy SWOT: problém vlastníctva pozemkov a zlepšenie odborných znalostí. Preto sa osobitná pozornosť v programe bude venovať činnostiam v oblasti pozemkových úprav a vzdelávania.

Ako už bolo uvedené, program sa musí chápať ako súčasť všeobecného strategického prístupu, ktorý bol ustanovený v Rámci podpory spoločnosti. V tomto kontexte je úzko spojený s ostatnými operačnými programami v rámci toho istého rámca, menovite s OP Základná infraštruktúra (najmä s prioritou miestna infraštruktúra) a OP Priemysel a služby (napr. činnosti v oblasti cestovného ruchu). Za účelom prínosu pre vidiek a aby sa dosiahli celkové strategické ciele sa vykonávanie vidieckych častí všetkých programov musí uskutočňovať v úzkej spolupráci všetkých zúčastnených.

5.1. Princípy stratégie programu:

V zmysle nariadenia Rady (ES) č.1260/1999, ktoré stanovuje všeobecné podmienky štrukturálnych fondov, stratégia rešpektuje základné princípy celkovej politiky EÚ:

- udržateľný rozvoj - zachovanie a obnova prírodného bohatstva, kultúrneho rázu a ekologickej stability krajiny a zvýšenie environmentálneho povedomia občanov a ich zapojovanie sa do rozhodovacieho procesu,
- rovnaké príležitosti - rovnaké príležitosti pre mužov a ženy sú rešpektované v jednotlivých opatreniach,
- dlhodobý účinok - posúdenie efektívnosti vynaložených prostriedkov v rámci dlhšieho obdobia,
- partnerstvo - princíp uplatňovaný pri tvorbe a implementácii SOP,
- internacionalizácia - podpora vstupu zahraničných investorov,
- informačná spoločnosť - podpora prepojenia a informovanosti v jednotlivých smeroch.

5.2. Vykonávanie programu

Pre úspešnú realizáciu stratégie SOP Ministerstvo pôdohospodárstva SR zabezpečí:

- dostatočné národné zdroje pre spolufinancovanie projektov,
- koordináciu zainteresovaných subjektov s cieľom splniť predpokladané výstupy, výsledky a dopady vzťahujúce sa na ciele SOP,
- kvalitný kontrolný systém, ktorý vylúči prípady nehospodárneho využívania finančných prostriedkov,
- informovanosť verejnosti a potenciálnych žiadateľov o možnostiach podpory zo štrukturálnych fondov EÚ.

5.3. Ciele:

Z hľadiska výstupov analýzy SWOT sa definovali tieto ciele SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka:

Celkovým cieľom SOP vo väzbe na NRP je zlepšenie *multifunkčného poľnohospodárstva a trvalo udržateľného rozvoja vidieka*, pričom **špecifickými** (strategickými) cieľmi SOP sú:

1. *zvýšiť efektívnosť poľnohospodárskej produkcie pri dodržaní ochrany životného prostredia a životných podmienok zvierat, zlepšiť spracovateľskú štruktúru poľnohospodárskych a rybích výrobkov, zabezpečiť kvalitu potravín;*
2. *zlepšiť kvalitu života vidieckeho obyvateľstva prostredníctvom rastu životnej úrovne, vytvárať primerané sociálne prostredie a rozvíjať činnosti vidieka;*

3. zlepšiť súčasnú situáciu v oblasti rozdrobenosti pozemkov;
4. zvýšiť absorpčnú kapacitu cez odborné vzdelávanie.

Merateľné ciele týkajúce sa rôznych opatrení sú opísané v Programovom doplnku.

6. PRIORITY A OPATRENIA PROGRAMU

Za účelom riešenia niektorých slabých stránok definovaných v analýze SWOT SOP definujú dve priority. Jedna sa týka „podpory produktívneho poľnohospodárstva“ a druhá je spojená s „podporou trvalo udržateľného rozvoja vidieka“. V zmysle dosiahnutia definovaných cieľov sa bude vykonávať 7 opatrení a v ich rámci 6 podopatrení. Vybrané opatrenia a podopatrenia sú načrtnuté v doleuvedenej tabuľke.

Priorita 1 – Podpora produktívneho poľnohospodárstva	
Opatrenia	
Opatrenie 1.1	Investície do poľnohospodárskych podnikov
Opatrenie 1.2	Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov
Priorita 2 – Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka	
Opatrenie 2.1	Udržateľné hospodárenie v lesoch a rozvoj lesníctva
Podopatrenie 2.1.1	<i>Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a ostatnej lesnej produkcie (investície prinášajúce čistý zisk)</i>
Podopatrenie 2.1.2	<i>Verejnoprospešné investície (investície neprinášajúce zisk)</i>
Opatrenie 2.2	Rybné hospodárstvo (spolufinancované cez FIFG)
Podopatrenie 2.2.1	<i>Spracovanie rýb a propagácia výrobkov z rýb</i>
Podopatrenie 2.2.2	<i>Akvakultúra</i>
Opatrenie 2.3	Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí
Podopatrenie 2.3.1	<i>Pozemkové úpravy</i>
Podopatrenie 2.3.2	<i>Diverzifikácia poľnohospodárskych činností</i>
Opatrenie 2.4	Vzdelávanie
Opatrenie 2.5	Technická pomoc

Problémy opísané v kapitole týkajúcej sa súčasnej situácie v poľnohospodárstve a rozvoji vidieka *nie je možné* riešiť všetky vybranými opatreniami SOP. Aby sa mohlo vyriešiť čo najviac problémov, sú opatrenia v rámci SOP úzko prepojené s opatreniami v rámci záručnej sekcie EAGGF v pláne rozvoja vidieka (PRV).

V rámci PRV sa budú vykonávať tieto **horizontálne** opatrenia:

- znevýhodnené oblasti
- plnenie noriem EÚ
- agro-environment
- zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy
- zakladanie odbytových organizácií výrobcov
- polosamosobiteľské farmy
- technická pomoc.

Ďalšie informácie o prepojení SOP s PRV sú uvedené v kapitole 15.

6.1. Súhrnný opis a zameranie priorít a jednotlivých opatrení

Dve priority SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka vychádzajú z priority Národného rozvojového plánu SR, ktorou je „poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“ a sú zamerané na rozvoj poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, pozemkové úpravy a rozvoj vidieka. Táto priorita NRP je spolufinancovaná zo štrukturálnych fondov EÚ – usmerňovacej sekcie EAGGF a FIG a je v súlade so stratégiou rozvoja ľudských zdrojov a sociálnou politikou EÚ a rešpektuje rovnosť postavenia mužov a žien.

Zameranie priority a opatrení SOP:

V oblasti poľnohospodárstva sa jedná predovšetkým o zaistenie jeho väčšej konkurencieschopnosti a adaptácie na podmienky európskeho trhu, o zvýšenie produktivity práce, pridanej hodnoty a kvality poľnohospodárskych produktov, a tým aj o zvýšenie príjmov v poľnohospodárstve. Vytváranie nových pracovných miest a rast príjmov v poľnohospodárstve môže pozitívne ovplyvniť nepriaznivú situáciu na vidieku. Rovnako prehĺbenie diverzifikácie poľnohospodárskych činností a určité výhody pre mladých začínajúcich farmárov pozitívne ovplyvnia vytváranie nových pracovných miest, a tým zlepšia situáciu na vidieku.

Veľmi dôležitým prvkom je znižovanie a odstraňovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie, ochranu vôd a pôdy pred znečisťovaním z poľnohospodárskych zdrojov.

Investície v rámci priority 1 budú použité na rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu nových poľnohospodárskych stavieb tak, aby zodpovedali normám EÚ v oblasti životných podmienok zvierat (welfare). Technológie a stroje v poľnohospodárstve a lesníctve sú zastarané a je dôležité v tejto oblasti poľnohospodárov podporiť.

Z dôvodov dodržania hygienických noriem EÚ a s ohľadom na šetrný prístup k životnému prostrediu sú dôležité investície do rekonštrukcií skladovacích kapacít v rastlinnej výrobe a výstavba a rekonštrukcia zariadení na skladovanie vedľajších produktov živočíšnej výroby.

S investíciami sa počíta v oblasti zlepšenia spracovania poľnohospodárskych produktov (vrátane IPPC) predovšetkým na modernizáciu a rekonštrukciu výrobných zariadení, budovanie nových technológií a na podporu marketingu poľnohospodárskych produktov.

Lesy pokrývajú viac ako 40% územia SR a predstavujú veľký potenciál multifunkčného využitia. Lesné hospodárstvo má dobrú úroveň plánovania a hospodárenia s dlhou históriou. K ďalšiemu rozvoju tohto hospodárenia by mali prispieť investície do nových technologických postupov pre spracovanie lesných produktov a ich marketing.

Podpora a zlepšovanie spracovania a marketingu rybných výrobkov, rozvoj akvakultúry a rybného hospodárstva je obsiahnutý v opatrení a jeho podopatreniach, ktoré prispievajú k vyššej konkurencieschopnosti rybného hospodárstva, ako aj jeho multifunkčného charakteru.

Hlavným účelom pozemkových úprav je usporiadanie vlastníckych práv k pozemkom a priestorové a funkčné usporiadanie územia s predpokladom rozvoja trhu s pôdou a investovania do pôdy.

Diverzifikácia poľnohospodárskych činností a činností blízkych poľnohospodárstvu je v rámci SOP chápaná ako ďalší zdroj príjmov a vytvárania nových pracovných miest.

Odborné vzdelávanie má za cieľ zabezpečiť subjektom pôsobiacim v rámci pôdohospodárstva dostupnosť potrebných znalostí a informácií, a tým podporiť ich podnikanie.

Technická pomoc má za cieľ uskutočniť efektívne riadenie, monitorovanie, hodnotenie a propagáciu SOP. V rámci technickej pomoci budú realizované zasadnutia a činnosť monitorovacieho výboru a jeho skupín, odborné štúdie a semináre, informačné akcie.

6.2. Merateľné ciele priorít programu

Vstup	Výstup	Výsledok	Dopad
Celková čiastka finančných zdrojov: - v SKK - v EUR z čoho: - oprávnené investície - zdroje ES.	% schválených projektov predložených ženami z celkového počtu schválených žiadostí: 5 %. % podporených mladých farmárov na celkovom počte schválených žiadostí: 5% (v opatrení 1). Počet projektov zameraných na zelené investície.	Výsledok činností za účtovné obdobie v podporených podnikoch v 80% podporených fariem presiahne priemer v sektore poľnohospodárstva SR. Zvýšený počet výrobcov certifikovaných bio-výrobcov. Zvýšená produktivita práce z pridanej hodnoty na 1 zamestnanca. Zvýšenie produkcie ryby spracujúcich firiem o 10%. Podporené firmy zvýšia využitie existujúcich výrobných kapacít. Plocha zalesnenej pôdy: 500 ha.	1000 nových pracovných miest v nových podnikoch na vidieku. Zmena v objeme investícií v sektore poľnohospodárstva (%): 10%. 70 projektov v oblasti nových podnikov zameraných na vidiecky cestovný ruch. Zníženie miery extrémnej rozdrobenosti vlastníctva pôdy na 1 vlastníka: 20%.

7. PRIORITY A OPATRENIA PROGRAMU

Priorita 1 – Podpora produktívneho poľnohospodárstva

7.1 Opatrenie 1.1 INVESTÍCIE DO POĽNOHOSPODÁRSKÝCH PODNIKOV

Súlad: kapitola I články 4, 5, 6, 7 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

11 Poľnohospodárstvo

111 Investície do poľnohospodárskych podnikov

Odôvodnenie:

Na základe Analýzy vývoja a súčasného stavu poľnohospodárstva v SR možno konštatovať, že dopady transformácie hospodárstva boli na poľnohospodárstvo silnejšie ako na iné odvetvia národného hospodárstva.

V živočíšnej výrobe pretrvávajú nedostatky vo výžive, kŕmnej technike a ošetrovaní zvierat, čo spôsobuje nevyužívanie ich úžitkových a reprodukčných schopností. U väčšiny chovov hospodárskych zvierat bolo obdobie 90-tych rokov charakteristické poklesom stavov, v súčasnosti však dochádza k stabilizácii a miernemu zvyšovaniu stavov.

Počet objektov na ustajnenie hospodárskych zvierat má trvalo klesajúcu tendenciu najmä u hovädzieho dobytku. Mnohé z ustajňovacích objektov nespĺňajú podmienky ochrany životného prostredia a životných podmienok zvierat.

Budovy a stavby

Významnou mierou došlo k poklesu skladovacích a spracovateľských kapacít. Výrazný pokles zaznamenal počet manipulačných skladov na primárnu pozberovú úpravu ovocia a zeleniny a objektov úzko spojených s produkciou živočíšnej výroby. V mnohých prípadoch sú nevyhovujúce pracovné podmienky.

Stroje a zariadenia

Tendencie vývoja technickej základne poľnohospodárstva sú výrazne poznamenané zastarávaním celkového stavu technického parku v dôsledku veľmi pomalého tempa jeho obnovy. Väčšina strojov a zariadení je morálne, aj fyzicky opotrebovaných. Celková opotrebovanosť techniky v rastlinnej výrobe prevyšuje 70% a priemerný vek strojov sa približuje k 11-tim rokom. Z hľadiska zvýšenia rentability výroby, ale aj ochrany životného prostredia je potrebná primeraná obnova techniky.

V prípade, ak Rómovia získali vlastníctvo k pozemkom v rómskych osadách podľa bodu C.16 uznesenia vlády SR č. 278/2003 a prihlásia sa za podnikateľov v poľnohospodárstve, automaticky sa stávajú potenciálnymi príjemcami pomoci v rámci opatrenia.

Hlavný cieľ:

Zvýšiť produktivitu práce a konkurencieschopnosť podnikov pri zachovaní ochrany životného prostredia.

Špecifické ciele:

- znížiť výrobné náklady a zlepšiť pracovné podmienky v poľnohospodárskych podnikoch,
- zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskej výroby,
- zaviesť nové technológie šetrnejšie k životnému prostrediu,
- zvýšiť úroveň hygienických podmienok a životných podmienok zvierat.

Aktivity:

- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia výrobných a opravárenských objektov,
- modernizácia a obstaranie technického a technologického vybavenia,
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia skladovacích kapacít maštalného hnoja, močovky umelých hnojív a pesticídov,
- modernizácia a obstaranie zariadení vo výrobe krmív,
- modernizácia a obstaranie technologického vybavenia na skladovanie a spracovanie maštalného hnoja, močovky, umelých hnojív a pesticídov,
- obstaranie strojov a zariadení na vyvážanie a aplikáciu maštalného hnoja, močovky, umelých hnojív a pesticídov,
- obstaranie strojov, zariadení a technológií na činnosti v rastlinnej výrobe,
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia zariadení na zhodnocovanie prebytočnej biomasy a využívanie alternatívnych zdrojov energie pre vlastnú spotrebu v poľnohospodárskom podniku,
- diverzifikácia poľnohospodárskych činností alebo služieb.

Do aktivít sú tiež zahrnuté:

- všeobecné náklady ako sú poplatky architektom, projektantom a poradcom, štúdie uskutočniteľnosti, získanie patentov a povolení do výšky 12% oprávnených nákladov.

Primárne oprávnené sektory:Rastlinná výroba:

obilniny, olejnin, krmoviny, ovocie, zelenina, zemiaky, vinohrady, liečivé a aromatické rastliny, strukoviny a cukrová repa.

Živočíšna výroba:

Hovädzí dobytok, ošípané, ovce, kozy, hydina, králiky, kone, včely.

Podnik:

- musí spĺňať minimálne normy pred investíciou. Podľa článku 1 nariadenia (ES) č. 445/2002 v znení neskorších zmien a doplnkov je však možné poskytnúť tolerančné obdobie, počas ktorého sa musia splniť novozavedené minimálne normy. Tieto sa musia splniť do konca investičného obdobia, ktoré nesmie byť dlhšie ako tolerančné obdobie.
- životaschopnosť podniku sa musí preukázať v čase podania žiadosti s výnimkou projektov, ktoré sa zrealizujú len jednou platbou. V takýchto prípadoch sa životaschopnosť môže preukázať, keď sa zrealizuje investícia.
- poľnohospodár musí mať primerané profesijné vzdelanie a schopnosti.

Slovensko žiada výnimku podľa článku 37(3) nariadenia ES č. 1257/1999. Ak v tejto súvislosti pôjde o investíciu na úrovni jednotlivého podniku, a to bez ohľadu na to, či je podnik členom odbytovej organizácie výrobcov, pričom túto investíciu pripravuje, financuje a riadi samotný poľnohospodár, táto investícia dostane podporu z tohto opatrenia.

Podrobné podmienky vykonávania tohto opatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku. Programový doplnok bude tiež obsahovať informácie o tom, ako sa bude posudzovať ekonomická životaschopnosť žiadateľa.

Budú sa dodržiavať minimálne normy týkajúce sa životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat (animal welfare) a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku.

Kritéria na posúdenie existencie bežných trhových odbytišť – bude potrebné, aby všetci žiadatelia predložili aspoň predbežné zmluvy alebo iný dôkaz preukazujúci, že ich výroba bude mať na trhu odbyt.

**7.2 Opatrenie 1. 2 ZLEPŠENIE SPRACOVANIA A PREDAJNOSTI
POĽNOHOSPODÁRSKÝCH PRODUKTOV**

Súlad: kapitola VII článku 25, 26, 27, 28 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

11 Poľnohospodárstvo

114 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov

Odôvodnenie:

V spracovaní poľnohospodárskych produktov patrí medzi najväčšie problémy najmä zastaraná, fyzicky a morálne opotrebovaná technológia spracovania surovín, nízka produktivita práce, hygiena a sanitácia a nedostatok finančných prostriedkov. V súvislosti s tým sú potrebné najmä investície do nákupov, resp. obnovy technologických zariadení a na celkovú modernizáciu prevádzok (napriek tomu, že už niektoré zodpovedajú základným predpisom EÚ) k dosiahnutiu vyššej kvality ich produkcie, dosiahnutiu a udržaniu konkurencieschopnosti a pokrytia požiadaviek trhu. V mnohých prevádzkach je potrebné dobudovať hygienické slučky. Veľkým nedostatkom je oblasť ochrany životného prostredia hlavne v čistení odpadových vôd a likvidácii odpadov. Zlepšenie si vyžaduje i marketing spracovaných produktov a informačné systémy pre marketing výrobkov.

Hlavný cieľ:

Zvýšiť konkurencieschopnosť a kvalitu výrobkov vrátane ekologických výrobkov pri znižovaní negatívnych dopadov na životné prostredie.

Špecifické ciele:

- znížiť výrobné náklady a zlepšiť pracovné podmienky,
- zvýšiť kvalitu výrobkov,
- zaviesť nové technológie šetrnejšie k životnému prostrediu,
- zvýšiť úroveň hygienických podmienok a životných podmienok zvierat,
- znížiť negatívne dopady na životné prostredie.

Aktivity:

- modernizácia a rekonštrukcia výrobných zariadení,
- výstavba a nadobudnutie nehnuteľného majetku,
- obstaranie nových technológií vrátane počítačových programov,
- zlepšenie kvality výrobkov a jej monitorovania,
- zlepšenie zdravotných podmienok a ich monitorovania,
- zlepšenie pracovných podmienok,
- rekonštrukcia a zlepšenie hygienicko-sanitárnych režimov,
- rekonštrukcia a výstavba technológií na ochranu životného prostredia (čistenie vôd, odpady a pod.),
- vypracovanie marketingových plánov,
- zlepšenie prezentácie a prípravy výrobkov alebo podpora lepšieho využitia resp. odstraňovania vedľajších výrobkov alebo odpadu.

Do aktivít sú tiež zahrnuté:

- všeobecné náklady ako sú poplatky architektom, projektantom a poradcom, štúdie uskutočniteľnosti, získanie patentov a povolení do výšky 12% oprávnených nákladov.

Investície sa týkajú len výrobkov uvedených v prílohe I k Zmluve o ES okrem výrobkov z rýb. Z podpory sú vylúčené investície v oblasti spracovania a marketingu výrobkov z tretích krajín.

Spracovateľský podnik:

- musí spĺňať minimálne normy pred investíciou. Podľa článku 28 nariadenia (ES) č. 445/2002 v znení neskorších zmien a doplnkov je však možné v prípade malých spracovateľských podnikov povoliť tolerančné obdobie, počas ktorého sa musia splniť novozavedené minimálne normy. Tieto sa musia splniť do konca investičného obdobia, ktoré nesmie byť dlhšie ako tolerančné obdobie.
- musí byť ekonomicky životaschopný pred investíciou.

Za účelom zabezpečenia konzistencie s opatreniami vykonávanými v rámci organizácií spoločného trhu Slovensko žiada výnimku podľa článku 37(3) nariadenia ES č. 1257/1999. V tejto súvislosti investícia, ktorá zároveň spadá do pôsobnosti schém podpory v rámci spoločných organizácií trhu, je uznateľná na podporu v rámci tohto opatrenia avšak za predpokladu splnenia len jedného zdroja financovania.

Podrobné podmienky vykonávania tohto opatrenia vrátane maximálnej výšky podpory, tak ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku. Programový doplnok bude tiež obsahovať informácie o tom, ako sa bude posudzovať ekonomická životaschopnosť žiadateľa.

Budú sa dodržiavať minimálne normy týkajúce sa životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat (animal welfare) a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku.

Kritéria na posúdenie existencie bežných trhových odbytišť – bude potrebné, aby všetci žiadatelia predložili aspoň predbežné zmluvy alebo iný dôkaz preukazujúci, že ich výroba bude mať na trhu odbyt.

Priorita 2 – Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka

7.3 Opatrenie 2. 1 UDRŽATEĽNÉ HOSPODÁRENIE V LESOCH A ROZVOJ LESNÍCTVA

Súlad: kapitola VIII článok 30 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

12 Lesné hospodárstvo

Odôvodnenie:

Lesy plnia dôležitú úlohu pri ochrane a zachovávaní ekologickej stability. Chránia pôdu pred eróziou, sú zdrojom pitnej vody, dreva ako obnoviteľnej suroviny a potravy. Lesy sú domovom bohatej fauny a flóry.

Lesy sú významnou súčasťou vidieckeho priestoru a podstatnou mierou ovplyvňujú jeho udržateľný rozvoj. Lesnícke opatrenia prispievajú k rozvoju ekologického, ekonomického a sociálneho potenciálu vidieckeho priestoru, podporujú vzájomne vyvážené plnenie produkčných a mimoprodukčných funkcií.

Úroveň a výsledky hospodárenia v lesoch ovplyvňujú celý rad iných odvetví a zvyšujú potenciál využitia krajiny. Hospodárenie v lesoch takisto prispieva k rozvoju pracovných príležitostí na vidieku vrátane pracovných príležitostí pre príslušníkov rómskej komunity. Toto opatrenie tak rozšíri možnosti Rómov zamestnať sa.

Prispôsobovanie lesníckeho sektoru novým podmienkam si vyžaduje podporu vhodných investícií pre zabezpečenie jeho konkurencieschopnosti. Podpora poskytne ekonomické stimuly pre slabšie subjekty, ktoré nie sú schopné kryť náklady spojené so zabezpečovaním verejnoprospešných funkcií a rozvojom príležitosti silnejším a väčším subjektom.

Podpora je nástrojom na ozdravenie lesov postihnutých imisiami, biotickými a abiotickými činiteľmi.

7.3.1 Podopatrenie 2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a nedrevnej produkcie (investície prinášajúce zisk)

Súlad: kapitola VIII článok 30 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

12 Lesné hospodárstvo

121 Investície do lesov

Hlavný cieľ:

Inováciou lesnej techniky(stroje a zariadenia) zracionalizovať vybrané lesnícke činnosti a zvýšiť konkurencieschopnosť lesného hospodárstva.

Špecifické ciele:

Špecifickými cieľmi sú investície do nákupu lesnej techniky, zariadení a technológií s cieľom zdokonaľiť a zracionalizovať pestovanie a ochranu lesa, ťažbu dreva a jeho prvotné spracovanie, zber

ostatnej lesnej produkcie, zabezpečiť predaj lesnej výroby a rozvoj priemyslu využívajúceho lesné produkty. Ďalším špecifickým cieľom je rozvoj informačných systémov v lesníctve formou zavádzania výpočtovej techniky na rôznych úrovniach lesnej prevádzky.

Aktivity:

- obstaranie strojov a zariadení pre pestovanie lesného reprodukčného materiálu v lesných škôlkach a výstavba a rekonštrukcia zariadení v lesných škôlkach (článok 30(1), tretia zarážka),
- obstaranie strojov a zariadení pre zalesňovanie, pestovanie lesa, výchovu mladých lesných kultúr, približovanie, dopravu a nakladanie dreva, pre ťažbu dreva a zber nedrevných produktov, pre prvotné spracovanie dreva s obmedzením na všetky operácie pred priemyselným spracovaním, pre ochranu lesa vrátane protipožiarnej ochrany s obmedzením na špeciálne zariadenia, pre výstavbu a rekonštrukciu lesných ciest (článok 30(1), tretia zarážka),
- obstaranie výpočtovej techniky(počítač s príslušenstvom) a iného elektronického vybavenia na meranie a evidenciu surového dreva s cieľom zefektívniť jeho predaj a vytvoriť informačnú sieť (článok 30(1), tretia zarážka).

Podrobné podmienky vykonávania tohto podopatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku. Programový doplnok bude tiež obsahovať informácie o tom, ako sa bude posudzovať ekonomická životaschopnosť žiadateľa.

7.3.2 Podopatrenie 2.1.2 Verejnoprospešné investície (investície neprinášajúce zisk)

Súladi: kapitola VIII článok 30 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

12 Lesné hospodárstvo

121 Investície do lesov

Hlavný cieľ:

Posilnenie verejnoprospešných funkcií lesov, zachovanie a zlepšenie ekologickej stability lesov, zvýšenie ich ekonomickej, ekologickej a sociálnej hodnoty a obnovenie produkčného potenciálu lesov.

Špecifické ciele:

- zachovať a zveľadiť lesný fond a posilniť ekologickú stabilitu lesov,
- zlepšiť verejnoprospešné funkcie lesov,
- vytvoriť/zachovať pracovné príležitosti na vidieku,
- lepšie zhodnotiť funkcie lesnej produkcie,
- podporiť lesnícke opatrenia v tých lesoch, kde náklady na ich výchovu a zlepšenie stavu sú vyššie, ako príjmy z hospodárenia s nimi,
- obnoviť produkčný potenciál lesov v oblastiach postihnutých prírodnými živlami, biotickými a abiotickými činiteľmi a požiarom,
- zvýšiť záujem vlastníkov lesov o les ako trvalo udržateľného zdroja drevných a nedrevných výrobkov,
- znížiť riziko pôdnej erózie a zvýšiť absorpčný potenciál pitnej vody v lesoch,
- zlepšiť sprístupnenie lesov pre modernú a ekologickú techniku, zvýšiť ochranu lesov pred požiarom a zabezpečiť kontrolovaný pohyb verejnosti v lese.

Aktivity:

- zalesňovanie za predpokladu, že výsadba sa prispôbi miestnym podmienkam a je zlučiteľná so životným prostredím v súlade s článkom 30(1), prvá zarážka. Týka sa zalesňovania takej pôdy, na zalesňovanie ktorej nie je možné podľa článku 31 poskytnúť podporu. Zalesňovanie sa musí uskutočniť podľa lesných hospodárskych plánov schválených orgánmi štátnej správy lesného hospodárstva a zalesňovanie musí byť v súlade s lesníckou typológiou.
- pestovateľské činnosti (vrátane zalesňovania a výchovy mladých lesných kultúr) budú zamerané na výchovu mladých porastov s cieľom zachovať a zlepšiť ekologickú stabilitu lesov (v súlade s článkom 30(1) druhá zarážka),
- ostatné opatrenia s cieľom zlepšiť ekologickú stabilitu lesov a ich ochranu, kde náklady sú vyššie, ako príjmy z hospodárenia s nimi (v súlade s článkom 30(1) druhá zarážka),
- preventívne a ochranné činnosti v lesoch postihnutých prírodnými pohromami a požiarom (článok 30(1), posledná zarážka),
- výstavba a rekonštrukcia lesných ciest (článok 30(1), druhá zarážka). Nejedná sa o bežnú údržbu lesných ciest (lesná cestná sieť je väčšinou nástrojom na prepravu dreva a ostatných lesných produktov, avšak lesná cestná sieť hrá veľmi významnú úlohu pri ochrane pred lesnými požiarom a pod. V súlade s platnými slovenskými technickými normami (STN) lesné cesty zahŕňajú lesné dopravné cesty, lesné približovacie cesty, ostatné lesné cesty vybudované v rámci technologickej prípravy ťažby a dopravy dreva. Toto podopatrenie bude predovšetkým zamerané na zlepšenie lesnej cestnej siete s cieľom ochrany lesov pred lesnými požiarom. Toto podopatrenie sa netýka

verejných ciest. Lesná cestná sieť sa využíva len za účelom lesného hospodárstva. Toto podopatrenie sa týka výstavby nových lesných ciest a opravy existujúcej lesnej cestnej siete.

Podrobné podmienky vykonávania tohto podopatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku.

7.4 Opatrenie 2.2 RYBNÉ HOSPODÁRSTVO (spolufinancované cez FIFG)

Súlad: opatrenie je v súlade s nariadením Rady (ES) č.1263/1999 a jeho vykonávacími nariadeniami.

Kategorizácia intervenčnej činnosti:

14 Rybárstvo

7.4.1 Podopatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia výrobkov z rýb**Kategorizácia intervenčnej oblasti**

14 Rybárstvo

143 Spracovanie, marketing a propagácia výrobkov z rýb

Odôvodnenie:

V oblasti spracovania sladkovodných rýb existuje v súčasnosti na Slovensku 5 spracovateľských podnikov. Priemerný ročný objem spracovaných sladkovodných rýb je na Slovensku približne 500 ton. Normy EÚ spĺňa v súčasnosti len jediná spracovňa. V prípade nesplnenia požiadavky súladu s normami EÚ budú niektoré z nich po vstupe SR do EÚ nútené ukončiť svoju činnosť, resp. rekonštruovať existujúce prevádzky. V blízkej budúcnosti je možné očakávať záujem zo strany niektorých menších, resp. nových chovateľov vybudovať si vlastné spracovateľské kapacity najmä so zameraním na regionálny trh.

Okrem uvedených spracovateľských kapacít zameraných na spracovávanie sladkovodných rýb sa v ďalších 16 podnikoch spracovávajú dovážané morské ryby. Priemerný ročný objem spracovaných morských rýb je 15 000 ton. V súčasnosti nespĺňa normy EÚ žiadna spracovňa morských rýb.

Konzumácia rýb, resp. výrobkov z rýb je na Slovensku dlhodobo veľmi nízka. Priemerná ročná spotreba na jedného obyvateľa neprevyšuje 4 kg, pričom z tohto množstva pripadá na sladkovodné ryby približne len 1 kg. Táto nízka úroveň je zapríčinená absenciou patričných stravovacích návykov obyvateľstva a absenciou propagácie rybích výrobkov. Je potrebné podporiť spotrebu sladkovodných rýb a hľadať nové distribučné kanály vhodnými marketingovými činnosťami.

Hlavný cieľ:

Zvýšiť konkurencieschopnosť a kvalitu výrobkov pri znižovaní negatívnych dopadov na životné prostredie.

Špecifické ciele:

- znížiť výrobné náklady a zlepšiť pracovné podmienky,
- zvýšiť kvalitu výrobkov,
- zvýšiť úroveň hygienických podmienok,
- znížiť negatívne dopady na životné prostredie.

Aktivita:

- modernizácia a rekonštrukcia existujúcich výrobných zariadení,
- výstavba nových výrobných zariadení,
- obstaranie nových technológií vrátane programového vybavenia počítača,
- nákup a zavedenie technológií a postupov na zlepšenie kvality výrobkov,

- zlepšenie pracovných podmienok,
- rekonštrukcia a zlepšenie hygienicko-sanitárnych režimov,
- rekonštrukcia a budovanie technológií na ochranu životného prostredia (čistenie vôd, odpady a pod),
- vypracovanie marketingových plánov a zlepšenie podmienok predaja.

Podrobné podmienky vykonávania tohto podopatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 2792/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 2792/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku. Programový doplnok bude tiež obsahovať informácie o tom, ako sa bude posudzovať ekonomická životaschopnosť žiadateľa.

7.4.2 Podopatrenie 2.2.2**Akvakultúra****Kategorizácia intervenčnej oblasti**

14 Rybárstvo

144 Akvakultúra

Odôvodnenie:

Chovné zariadenia rýb sú úžitkovými parametrami porovnateľné so zahraničím, majú však vysokú mieru opotrebovania a nízku úroveň mechanizácie. Príčiny nízkej produkcie nízinných rýb všeobecne, ako aj na hektár plochy sú v zlom technickom stave rybníkov (v dôsledku nedostatku financií a nákladnosti je zanedbaná rekultivácia, odbahňovanie lovísk, opravy a údržby prítokových a odtokových zariadení a hrázových systémov). Revitalizácia rybochovných zariadení podporí multifunkčné využívanie vodných plôch, ktoré priaznivo ovplyvňujú krajinotvorbu a životné prostredie.

Hlavný cieľ:

Zvýšiť konkurencieschopnosť rybochovných zariadení a kvalitu trhovej produkcie rýb pri dodržaní ochrany životného prostredia.

Špecifické ciele:

- znížiť výrobné náklady a zvýšiť produktivitu práce,
- zaviesť nové technológie šetrnejšie k životnému prostrediu,
- zachovať špecifické genetické vlastnosti populácií chovaných miestnych línií a pôvodných druhov rýb,
- rozšíriť chovy rýb v sladkovodnej akvakultúre,
- vytvoriť nové pracovné miesta.

Aktivity:

- modernizácia, rekonštrukcia a rozšírenie existujúcich odchovných zariadení (napr. rybníky, nádrže, bazény, náhony, kletky a pod.) a sádok (malé nádrže určené predovšetkým na uskladnenie rýb v čase medzi výlovom a ich realizáciou na trhu a ktoré sekundárne môžu byť použité k reprodukcií niektorých druhov rýb najmä zubáča a sumca),
- výstavba nových odchovných zariadení a sádok,
- obstaranie nových technológií vrátane programového vybavenia počítača,
- obstaranie a zavedenie technológií a postupov na zlepšenie kvality chovu,
- zlepšenie zdravotných podmienok a ich monitorovanie,
- zabezpečenie plemenárskej činnosti v rybárstve,
- udržiavanie génových zdrojov rýb.

Podrobné podmienky vykonávania tohto podopatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 2792/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 2792/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku. Programový doplnok bude tiež obsahovať informácie o tom, ako sa bude posudzovať ekonomická životaschopnosť žiadateľa.

7.5 Opatrenie 2.3 PODPORA PRISPÔSOBOVANIA A ROZVOJA VIDIECKYCH OBLASTÍ

Súlad: kapitola IX článok 33 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

13 Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí

7.5.1 Podopatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy

Súlad: kapitola IX článok 33 druhá zarážka nariadenia rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

13 Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí

1302 Pozemkové úpravy

Odôvodnenie:

V rámci transformácie spoločnosti a hospodárstva Slovenská republika musí čeliť mnohým problémom týkajúcich sa pozemkov a právnych vzťahov k nim obzvlášť na vidieku, kde je potrebné doriešiť vlastnícke vzťahy k pôde, znížiť počet parciel a zvýšiť ich priemernú výmeru, dynamizovať poľnohospodárstvo, trh s pôdou a vytvoriť ekologicky stabilnú krajinu schopnú ďalšieho rozvoja.

Usporiadanie evidencie pozemkov a právnych vzťahov k nim sa vytvára nevyhnutný predpoklad na vykonávanie projektov pozemkových úprav. Pozemkové úpravy je potrebné vykonávať hlavne z týchto dôvodov:

- extrémna rozdrobenosť vlastníctva k pozemkom (z historických dôvodov), keď v priemere na jednu parcelu s priemernou výmerou 0,45 ha je 15 vlastníkov a spoluvlastnícke podiely v množstve prípadov sú menšie ako 1m².
- nerozvinutý trh s pôdou (kúpa, prenájom) práve z dôvodov uvedených v predchádzajúcom odseku.
- problém s vytvorením rovnakých podmienok na agropodnikanie, pre podniky rôznej veľkosti.
- nedostatočná infraštruktúra v poľnohospodárstve (potreba budovania prístupových komunikácií, protierozívnej ochrany, ekologických opatrení).
- stabilizácia vidieckeho obyvateľstva a rozvoj kvality života.

Hlavný cieľ:

Vypracovať a realizovať projekty pozemkových úprav pre nové priestorové a funkčné usporiadanie územia.

Špecifické ciele:

- usporiadať vlastnícke práva k pozemkom,
- zabezpečiť prístupnosť pozemkov,
- vytvárať podmienky k racionálnemu hospodáreniu a rozvoju trhu s pôdou,
- zvýšiť ekologickú stabilitu krajiny
- zlepšiť podmienky životného prostredia prostredníctvom MÚSES (miestny systém ekologickej stability), ktorý je podľa zákona č. 330/1991 Zb. povinnou súčasťou každého projektu pozemkových úprav.

Aktivity:

- vypracovanie úvodných základných podkladov, ktoré zahŕňajú register pôvodného stavu, všeobecné zásady funkčného usporiadania územia, ocenenie pozemkov, zameranie územia v obvode pozemkových úprav,
- vypracovanie projektov pozemkových úprav, ktorých obsahom je plán verejných a spoločných zariadení, rozdeľovací plán vo forme umiestňovacieho a vytyčovacieho plánu a miestny územný systém ekologickej stability,
- vykonanie projektu pozemkových úprav (vytyčenie rozdeľovacieho plánu, vypracovanie geometrických plánov a premietnutie nových vlastníckych vzťahov do katastra nehnuteľností),
- sprístupnenie pozemkov výstavbou vidieckej cestnej siete vrátane vypracovania projektovej dokumentácie a výstavby na mieste,
- realizácia plánovaných spoločných zariadení a opatrení navrhnutých v projektoch pozemkových úprav vrátane vypracovania projektovej dokumentácie a výstavby na mieste,
- vytvorenie možnosti pre následné vyrovnanie vlastníckych a užívacích vzťahov k pozemkom v obciach, na ktorých ležia rómske osídlenia.

Každý projekt pozemkových úprav musí obsahovať MÚSES(miestny územný systém ekologickej stability) a nevyhnutné ekologické a protierózne činnosti podľa zákona č. 330/1991 Zb.

Toto podopatrenie významne prispieje k zlepšeniu súčasnej situácie extrémnej rozdrobenosti pozemkov. Tento problém je možné riešiť len dlhodobým prístupom, ktorý prekračuje programovacie obdobie. Monitorovací výbor posúdi do 1. marca 2005 vývoj a účinnosť opatrení. Následne rozhodne, či je potrebné toto podopatrenie posilniť, ktoré je základným predpokladom pre vytvorenie vhodného rámca pre rozvoj vidieckych oblastí.

Podrobné podmienky vykonávania tohto podopatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku.

7.5.2 Podopatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností

Súlad: kapitola IX článok 33 siedma zarážka nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

- 13 Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí
1307 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností a činností blízkych poľnohospodárstvu na zabezpečenie ďalších činností alebo alternatívnych príjmov

Odôvodnenie:

Diverzifikácia poľnohospodárskych a príbuzných činností predstavuje v rámci vidieckej ekonomiky dôležitý zdroj nových pracovných príležitostí založených na miestnych prírodných, materiálnych a ľudských zdrojoch a tvorby dodatočných príjmov ako vidieckeho obyvateľstva, tak i poľnohospodárskych podnikateľských subjektov. Rozvoj a zachovanie zamestnanosti je jednou z podmienok udržania osídlenia na vidieku. Prostredníctvom vytvárania nových pracovných príležitostí bude vytvorený priestor aj pre riešenie dlhodobej nezamestnanosti príslušníkov rómskej komunity. Diverzifikácia tvorí významnú súčasť politiky trvalo udržateľného rozvoja vidieka. Poľnohospodárstvo a lesníctvo nevytvára v súčasnom období vo vidieckom priestore dostatok pracovných príležitostí, keď od roku 1989 došlo k výraznému zníženiu počtu pracovníkov a je predpoklad ďalšieho znižovania. Taktiež úroveň príjmov v poľnohospodárstve a lesníctve je výrazne nižšia ako v národnom hospodárstve.

Diverzifikácia poľnohospodárskych a príbuzných činností ako súčasť diverzifikácie celej vidieckej ekonomiky je preto kľúčovým momentom pre zlepšenie sociálnych podmienok obyvateľov, ich stabilizáciu vo vidieckom priestore a prostredníctvom zvýšenej návštevnosti vidieckych oblastí i pre rozvoj ďalších oblastí vidieckej ekonomiky.

Hlavný cieľ:

Zlepšiť ekonomické príležitosti a sociálne podmienky vidieckeho obyvateľstva, a tým zabezpečiť ich stabilizáciu vo vidieckom priestore.

Špecifické ciele:

- zvýšiť alternatívne zdroje príjmov,
- vytvoriť nové pracovné miesta,
- vytvoriť rekreačné kapacity na vidieku,
- zlepšiť úroveň poskytovaných služieb,
- vytvoriť ponuky trávenia voľného času v prírode v spojení s aktívnym odpočinkom (agroturistika).

Aktivity:

- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia rekreačných a ubytovacích zariadení,
- rekonštrukcia existujúcich poľnohospodárskych a lesníckych objektov (ktoré stratili svoj pôvodný účel) na agroturistické objekty,
- výstavba, rekonštrukcia, modernizácia výrobných a predajných objektov a nákup strojov, prístrojov a zariadení na doplnkovú výrobu, na výrobu a spracovanie tradičných materiálov a produktov (napr. tkanie ľanových plátien a následné šitie ľudových krojov, vyčiňovanie koží, šitie kožuchovej a pod.). Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia predajných miest znamená zriaďovanie a prevádzkovanie malých predajných priestorov priamo na farmách alebo miesta dostupné pre návštevníkov regiónu, kde bude môcť príjemca podpory predávať svoje výrobky vyprodukované v rámci tohto opatrenia. Výrobky musia byť nepoľnohospodárskej povahy (napr. ľudovomelecké výrobky – črpkáky, ľudové kroje, kožuchy, keramika a pod.),

- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia agroturistických zariadení vrátane hygienických, ekologických a rehabilitačných objektov slúžiacich rozvoju turistických aktivít,
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia areálov vytvárajúcich podmienky na rozvoj rekreačných a relaxačných činností (turistické chodníky, jazdectvo, rybárstvo, poľovníctvo, pltníctvo, cykloturistika, vodné športy, zimné športy a pod.).

V rámci tohto podopatrenia sa budú podporovať len aktivity nespádajúce pod kapitoly I až VIII nariadenia Rady (ES) 1257/1999. Výroba, spracovanie a marketing výrobkov uvedených v prílohe I k Zmluve o ES nie sú v rámci tohto podopatrenia oprávnené.

Neprekrývanie podpôr z EAGGF a ERDF v oblasti turistiky je zabezpečené rozdielnymi konečnými príjemcami pomoci.

Podrobné podmienky vykonávania tohto podopatrenia vrátane maximálnej výšky podpory, tak ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky a informácie o schéme štátnej pomoci budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku. Programový doplnok bude tiež obsahovať informácie o tom, ako sa bude posudzovať ekonomická životaschopnosť žiadateľa.

7.6 Opatrenie 2.4**VZDELÁVANIE**

Súlad: kapitola III článok 9 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999.

Kategorizácia intervenčnej oblasti

- 11 Poľnohospodárstvo
- 113 Odborné vzdelávanie v poľnohospodárstve
- 12 Lesné hospodárstvo
- 128 Odborné vzdelávanie v lesnom hospodárstve

Odôvodnenie:

Rozvoj ľudských zdrojov vrátane rómskeho obyvateľstva vo vidieckych oblastiach je základným predpokladom pre udržanie osídlenia a vytváranie nových pracovných miest pre trvalo udržateľný vidiecky rozvoj. Nezamestnanosť v podmienkach Slovenska má výrazný etnický rozmer, ktorý sa prejavuje v extrémne vysokej nezamestnanosti príslušníkov rómskej komunity. Podľa údajov štatistického úradu miera nezamestnanosti Rómov oscilovala na úrovni 73 % (zatiaľ čo miera zamestnanosti predstavovala 14,3 %). K základným faktorom sociálneho vylúčenia patria nízka úroveň vzdelania detskej a dospelaj zložky rómskeho obyvateľstva, nízka úroveň kvalifikácie a zamestnateľnosti Rómov, vysoká úroveň nezamestnanosti a jej výrazná regionálna alokácia, vysoká úroveň závislosti na systéme záchranej sociálnej siete. Znevýhodnené postavenie Rómov na trhu práce je sťažené skrytou diskrimináciou a predsudkami zo strany zamestnávateľov.

Kým zamestnateľnosť týchto osôb je predmetom podpory Sektorového operačného programu „Ľudské zdroje“, ktorá sa rieši opatreniami aktívnej politiky trhu práce, najmä podporou rozvoja ich individuálnych schopností, vedomostí a motivácie na odstraňovanie handicapov sťažujúcich ich prístup ku vzdelaniu a zamestnaniu, vzdelávanie v rámci Sektorového operačného programu „Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“ je v súlade s príslušnou legislatívou EÚ ohraničené na odborné vzdelávanie osôb vrátane Rómov pôsobiach v oblasti poľnohospodárskej a lesnej prvovýroby, resp. prvotného spracovania v oboch sektoroch.

Rozvoj a špecializácia poľnohospodárstva a lesníctva si vyžaduje primeranú úroveň všeobecného, technického a ekonomického vzdelania osôb pôsobiach v agropotravinárskom a lesníckom sektore, a to predovšetkým v oblasti nových prístupov v riadení, výrobe a marketingu. Zároveň je potreba vyvíjať osobitné úsilie v oblasti ich vzdelávania a informovania o poľnohospodárskych a lesníckych metódach nepoškodzujúcich životné prostredie. Vzdelávanie a školenia udržia a zvýšia kvalitu podnikateľských subjektov, vitalitu vidieckych oblastí a podporia rozvoj obcí. Podpora rozvoja vidieka prostredníctvom školení umožní užívateľom podieľať sa, ako i prispievať k rozvoju svojich regiónov, napomôže riešiť nedostatky i zvýšiť kvalitu života. Toto opatrenie bude podporovať realizáciu ďalších opatrení.

Zvýšenie kapacity Slovenskej republiky zúčastňovať sa na podporných programoch EÚ si vyžaduje zlepšenie súčasných schopností a nadobudnutie nových.

Hlavný cieľ:

Zvýšiť úroveň odborného vzdelávania a poskytnúť subjektom pôsobiacim v pôdohospodárstve a lesníctve potrebné znalosti.

Špecifické ciele:

- zvýšiť informovanosť a vzdelanosť konečných príjemcov pomoci,
- zaviesť nové metódy v poľnohospodárskych, spracovateľských a lesníckych podnikoch,
- udržať existujúce a vytvoriť nové pracovné miesta,
- zlepšiť ochranu životného prostredia.

Aktivity:

- realizácia vzdelávacej aktivity (kurz, seminár, workshop a pod.) s výnimkou kurzov alebo školení, ktoré sú súčasťou bežných vzdelávacích programov alebo systémov v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva na úrovni stredných škôl a vyššie (článok 6 nariadenia 445/2002).
 - vzdelávacia aktivita musí byť zameraná na:
 - opatrenia programu,
 - nové technológie v poľnohospodárskej a lesnej výrobe (BAT),
 - ekonomiku podnikateľského subjektu, riadenie, finančné účtovníctvo,
 - ochranu životného prostredia, ekológiu a životné prostredie chrániace poľnohospodárstvo a lesníctvo,
 - súlad poľnohospodárskej výroby s environmentálnymi normami,
 - alternatívne podnikanie vo vidieckych oblastiach,
 - spolupráca a rozvoj podnikov,
 - informačné technológie.

Podrobné podmienky vykonávania tohto opatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

Maximálna intenzita pomoci a/alebo čiastka uvedená v nariadení (ES) 1257/1999 bude dodržaná a podrobnosti budú uvedené v Programovom doplnku.

7.7 Opatrenie 2.5**TECHNICKÁ POMOC**

Súlad: pravidlo č.11 body 2 a 3 nariadenia Komisie (ES) č.1685/2000.

Odôvodnenie:

Nevyhnutnou a kľúčovou súčasťou programu je jeho riadenie, vykonávanie, monitorovanie a hodnotenie. K naplneniu uvedených činností, ktoré musia byť v súlade s príslušnou legislatívou, slúži technická pomoc.

Hlavný cieľ:

Zabezpečiť riadenie, vykonávanie, monitorovanie a hodnotenie programu.

Špecifické ciele:

- podpora monitorovania programu,
- zabezpečenie primeranej informovanosti a publicity programu,
- podpora štúdií, pracovných ciest a seminárov,
- podpora externých expertov,
- podpora hodnotenia programu.

Aktivita:

V súlade s bodom 2 pravidla 11 nariadenia č. 1685/2000:

- Náklady na prípravu, výber a hodnotenie programu a činností,
- Výdavky na zasadnutia monitorovacieho výboru a podvýborov vrátane nákladov na expertov a iných účastníkov týchto výborov, ak je ich účasť nevyhnutná pre efektívnu prácu monitorovacieho výboru, prípravu a prenájom priestorov, zabezpečenie materiálov, limitované náklady na účasť mimovládnych členov výboru, tlmočnicke služby,
- Náklady na audity a kontroly činností na mieste (náklady na zamestnancov a iné výdavky napr. cestovné a diéty),
- Náklady na ľudské zdroje (zmluvný personál – neštátni zamestnanci),
- Platy štátnych úradníkov – činnosti musia byť podložené patrične zdôvodneným rozhodnutím príslušného orgánu o vykonávaní úloh.

V súlade s bodom 3 pravidla 11 nariadenia č. 1685/2000:

- Zriadenie IT monitorovacieho systému – hardware a software,
- Výdavky na expertov,
- Zapojenie odborníkov na informovanosť a publicitu,
- Odborná pomoc pri posudzovaní a zmene základov a ukazovateľov programu,
- Náklady na štúdie, analýzy a koncepcie rozvoja,
- Výdavky na informačné a propagačné kampane zahŕňajúce náklady na tlač a distribúciu, informačné podujatia a semináre, náklady na školenia, brožúry, publikovanie OP,
- Náklady na preklady a tlmočenie zabezpečené na žiadosť Komisie.

Podrobné podmienky vykonávania tohto opatrenia vrátane maximálnej výšky podpory tak, ako to ustanovuje nariadenie (ES) 1257/1999 a Zmluva o pristúpení, typy konečných príjemcov, finančné tabuľky budú uvedené v Programovom doplnku.

8. FINANČNÝ PLÁN

Finančná tabuľka Sektorového operačného programu - Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

(Bežné ceny v EUR)

Priorita / rok		Celkové verejné výdavky	Verejné výdavky							Súkromné výdavky	Kohézny fond	Iné finančné nástroje	Zálohy od EIB	
			Príspevok spoločenstva		Národný príspevok									
			EAGGF	FIFG	Spolu	Centrálny (štátny rozpočet)	Regionálny	Miestny (obce)	Iné					
Priorita 1	2004	42 433 246	29 703 272		12 729 974	12 729 974				42 433 246				
	2005	60 854 736	42 598 315		18 256 421	18 256 421				60 854 736				
	2006	81 922 767	57 345 937		24 576 830	24 576 830				81 922 767				
Priorita 2	2004	15 348 540	11 145 491	427 652	3 775 397	3 775 397				6 665 677				
	2005	21 684 974	15 737 933	610 591	5 336 450	5 336 450				9 444 798				
	2006	27 970 174	20 294 632	790 822	6 884 720	6 884 720				12 199 464				
Technická pomoc	2004	1 995 004	1 496 253		498 751	498 751								
	2005	2 853 933	2 140 449		713 484	713 484								
	2006	928 853	696 640		232 213	232 213								
Spolu		255 992 227	181 158 922	1 829 065	73 004 240	73 004 240	0	0	0	213 520 688	0	0	0	

(podľa rozhodnutia Komisie K (2006)1921 z 5.5.2006, ktorým sa schvaľujú zmeny a doplnenia Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004 – 2006 pre Slovenskú republiku a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie Komisie K(2004) 2791 z 12.7.2004)

Finančné zhrnutie: 2004 – 2006

Rok	Celkové verejné výdavky	EAGGF + FIFG spolu	Verejné výdavky			Súkromné výdavky
			EAGGF	FIFG	ŠR SR	
2004 - 2006	255 992 227	182 987 987	181 158 922	1 829 065	73 004 240	213 520 688

Finančná tabuľka v členení podľa rokov:

Rok	Celkové verejné výdavky	EAGGF + FIFG spolu	Verejné výdavky			Súkromné výdavky
			EAGGF	FIFG	ŠR SR	
2 004	59 776 790	42 772 668	42 345 016	427 652	17 004 122	49 098 923
2 005	85 393 643	61 087 288	60 476 697	610 591	24 306 355	70 299 534
2 006	110 821 794	79 128 031	78 337 209	790 822	31 693 763	94 122 231
2004 - 2006	255 992 227	182 987 987	181 158 922	1 829 065	73 004 240	213 520 688

(podľa rozhodnutia Komisie K (2006)1921 z 5.5.2006, ktorým sa schvaľujú zmeny a doplnenia Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004 – 2006 pre Slovenskú republiku a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie Komisie K (2004)2791 z 12.7.2004)

9. ZODPOVEDNÉ ORGÁNY

Riadiaci orgán - SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka:

**Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky
odbor štrukturálnej politiky**

Kontaktná adresa:

Dobrovičova 12

812 66 Bratislava

tel: ++421 2 59266 509

fax: ++421 2 59266 499

e-mail: jan.benadik@land.gov.sk

Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom:

Pôdohospodárska platobná agentúra

Kontaktná adresa:

Sekcia projektových podpôr

Dobrovičova 12

812 66 Bratislava

tel: ++421 2 59266 317

e-mail: jbarsvary@apa.sk

Platobný orgán:

**Ministerstvo financií Slovenskej republiky
odbor platobného orgánu pre štrukturálne fondy**

Kontaktná adresa:

Štefanovičova 5

817 82 Bratislava

tel: ++421 2 5958 3312

e-mail: mzubriczka@mfsr.sk

Platobná jednotka:

Pôdohospodárska platobná agentúra

Kontaktná adresa:

Platobná sekcia

Dobrovičova 12

812 66 Bratislava

tel: ++421 2 59266 203

e-mail: vpospisil@apa.sk

Akreditovaná agentúra SAPARD tvorí základný pilier **Pôdohospodárskej platobnej agentúry**. Agentúra má kvalifikovaný personál, ktorý má skúsenosti s prípravou operačného manuálu a preukázal svoje schopnosti v procese akreditácie a pri implementácii programu SAPARD. Agentúra má vybudované centrálné a regionálne pracoviská, ktoré môžu po nevyhnutnom personálnom posilnení realizovať SOP.

Monitorovací výbor:

Podľa príslušných nariadení ES je povinnosťou riadiaceho orgánu do troch mesiacov po schválení SOP zriadiť monitorovací výbor pre SOP.

10. FINANČNÉ RIADENIE

Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov zahŕňa komplex na seba nadväzujúcich a vzájomne prepojených podsystémov a činností, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje účinné finančné plánovanie, rozpočtovanie, účtovanie, výkazníctvo, platba konečným prijímateľom, sledovanie finančných tokov a finančná kontrola pri realizácii pomoci zo štrukturálnych fondov.

V zmysle článku 18 ods. 2 písm. d) všeobecného nariadenia o štrukturálnych fondoch táto časť popisuje štruktúru inštitúcií a orgánov, procedúry a opatrenia pre finančné riadenie vrátane kontroly a vnútorného auditu **Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka** a zároveň zohľadňuje príslušné právne predpisy Európskych spoločenstiev vzťahujúce sa na štrukturálne fondy, ako aj právne predpisy Slovenskej republiky a prijaté uznesenia vlády SR.

Vláda SR uznesením č. 1008/2003 schválila aktualizovanú Koncepciu systému finančného riadenia štrukturálnych fondov, ktorá podrobnejšie stanovuje systém finančného riadenia štrukturálnych fondov do úrovne programových dokumentov, pričom zohľadňuje špecifiká jednotlivých fondov, programových dokumentov, orgánov zúčastňujúcich sa riadenia a implementácie štrukturálnych fondov a konečných prijímateľov pomoci.

10.1 Subjekty zapojené do systému finančného riadenia a ich zodpovednosti

Do systému finančného riadenia SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka sú zapojené nasledovné subjekty:

- platobný orgán – odbor platobného orgánu pre štrukturálne fondy MF SR;
- riadiaci orgán – odbor štrukturálnej politiky Ministerstva pôdohospodárstva SR;
- sprostredkovateľské orgány pod riadiacim orgánom – Pôdohospodárska platobná agentúra;
- platobná jednotka – platobný útvar Pôdohospodárskej platobnej agentúry;
- konečný prijímateľ;
- orgán vydávajúci prehlásenia o ukončení pomoci zo štrukturálnych fondov – Najvyšší kontrolný úrad SR;
- sekcia kontrolná MF SR zodpovedná za koordináciu plánovania a výkonu minimálnej 5% kontroly celkových oprávnených výdavkov programu;
- odbor kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry SR;
- správy finančnej kontroly;
- centrálny kontaktný útvar OLAF pre SR – sekcia kontroly Úradu vlády SR;
- odbor vnútorného auditu Ministerstva pôdohospodárstva SR;
- útvar vnútorného auditu MF SR.

Hlavnou zásadou pri určení subjektov zapojených do riadenia prostriedkov štrukturálnych fondov je prísne oddelenie riadiacej a platobnej funkcie.

10.1.1 Platobný orgán

Platobným orgánom pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka je Ministerstvo financií SR - odbor platobného orgánu pre štrukturálne fondy.

Platobný orgán je zodpovedný predovšetkým za nasledovné úlohy:

- koordináciu prípravy všetkých pracovných a účtovných postupov súvisiacich s príjmom zálohovej platby, priebežných platieb a záverečnej platby od Európskej komisie a výkonu týchto činností;

- zostavenie a zaslanie žiadostí o priebežné platby na Európsku komisiu pre všetky programy financované zo štrukturálnych fondov;
- zostavenie a zaslanie žiadosti o záverečnú platbu na Európsku komisiu pre všetky programy financované zo štrukturálnych fondov;
- zostavenie, certifikáciu a predloženie výkazu výdavkov Európskej komisii na základe čiastkových výkazov výdavkov a mesačných zoznamov vykonaných platieb predložených platobnými jednotkami a overenia vybraných prehlásení o overení vypracovaných riadiacimi orgánmi alebo sprostredkovateľskými orgánmi pod riadiacim orgánom;
- pred certifikáciou získanie uistenia o postupoch riadiaceho orgánu, sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom a platobnej jednotky, že výkaz výdavkov zahŕňa výlučne oprávnené a aktuálne výdavky hrazené počas obdobia oprávnenosti (nariadenia Európskej komisie č. 2000/1685/ES a 2003/1145/ES stanovujúce podrobné pravidlá pre implementáciu nariadenia Rady č. 99/1260/ES týkajúce sa oprávnenosti výdavkov operácií spolufinancovaných zo štrukturálnych fondov), boli vykonané kontroly dodávok spolufinancovaných stavieb, tovarov a služieb, nárokovanie výdavky sú reálne, postupovalo sa v súlade s predpismi ES, existuje podporná dokumentácia, uchováva a dodržiava sa audit trail;
- príjem prostriedkov EÚ na osobitný mimorozpočtový účet MF SR;
- prevod finančných prostriedkov štrukturálnych fondov z osobitného mimorozpočtového účtu MF SR na príjmový účet príslušného ministerstva na základe súhrnnej žiadosti platobnej jednotky o platbu;
- zostavenie a predloženie odhadu čerpania očakávaných výdavkov pre príslušný a nasledujúci rok Európskej komisii na základe podkladov riadiacich orgánov každý rok do 30. apríla;
- vrátenie neoprávnené použitých alebo nevyužitých prostriedkov Európskej komisii, vrátane úrokov z omeškania;
- zhromažďovanie údajov do správy o zistených nezrovnalostiach a zaslanie podkladov Centrálnemu kontaktnému útvaru OLAF pre SR na Úrade vlády SR;
- zavedenie jednotného systému účtovníctva pre platobný orgán a platobné jednotky, vrátane dodávky jednotného informačného systému pre účtovníctvo pre platobné jednotky;
- vedenie účtovníctva, výkazníctvo a uschovávanie dokladov v súlade s právnymi predpismi ES a SR;
- vedenie knihy dlžníkov;
- účasť svojho zástupcu na výkone minimálnych 5% kontrolách organizovaných sekciou kontrolnou MF SR;
- účasť svojho zástupcu na výberových konaniach na projekty v úlohe pozorovateľa v prípade, že o výbere projektov rozhoduje výberová komisia zložená so zástupcov viacerých subjektov, resp. že o výbere nerozhoduje samotný riadiaci orgán alebo sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom.

10.1.2 Riadiaci orgán

Riadiacim orgánom pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka je Ministerstvo pôdohospodárstva SR - odbor štrukturálnej politiky.

Riadiaci orgán pre Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka vo vzťahu k finančnému riadeniu zabezpečuje:

- vytvorenie vhodného systému implementácie SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka;
- spolufinancovanie SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka zo štátneho rozpočtu;
- kontrolu vykonávania právomocí delegovaných na sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom;
- uzatvorenie zmluvy o delegovaní právomocí so sprostredkovateľským orgánom pod riadiacim orgánom a jej predloženie riadiacemu orgánu pre CSF a platobnému orgánu, vrátane prípadných dodatkov, pre informáciu;
- predloženie vnútorných postupov, vrátane ich akýchkoľvek zmien, platobnému orgánu;
- overovanie súladu SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka s národnými pravidlami SR a politikami ES v oblasti štátnej pomoci, verejného obstarávania, ochrany životného prostredia, rovnosti príležitostí a publicity;
- predkladanie správ o výsledku vnútorného auditu riadiaceho orgánu a správ o výsledku externého auditu riadiaceho orgánu platobnému orgánu.

10.1.3 Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom

Riadiaci orgán deleguje určité právomoci na sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom, avšak celková zodpovednosť za riadenie SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka zostáva na riadiacom orgáne.

Sprostredkovateľským orgánom pod riadiacim orgánom pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka je Pôdohospodárska platobná agentúra.

Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom pre Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka vo vzťahu k finančnému riadeniu zabezpečuje:

- predloženie vnútorných postupov, vrátane ich akýchkoľvek zmien, platobnému orgánu;
- uzatváranie zmlúv s konečnými prijímateľmi, vrátane stanovenia možných sankcií v prípade nesplnenia týchto podmienok, a pokiaľ je to potrebné, vydanie súhlasu so začatím práce;
- overenie spolufinancovania jednotlivých projektov zo zdrojov konečného prijímateľa a z ostatných národných zdrojov;
- formálnu kontrolu žiadostí konečných prijímateľov o platbu;
- kontrolu fyzickej realizácie vybraných projektov (kontrolu na mieste);
- predbežné overovanie reálnosti, oprávnenosti, správnosti, aktuálnosti a neprekrývania sa nárokováných výdavkov konečného prijímateľa;
- overovanie súladu žiadosti konečného prijímateľa o platbu so schémou štátnej pomoci, v prípade, že projekt je súčasťou schémy štátnej pomoci;
- overovanie, či nárokované výdavky konečného prijímateľa zodpovedajú finančným tabuľkám v zmluve s konečným prijímateľom;
- vypracovanie a zaslanie prehlásenia o overení platobnej jednotke;
- schvaľovanie a predloženie žiadostí konečných prijímateľov o platbu platobnej jednotke;
- vypracovanie a predloženie správy o zistenej nezrovnalosti platobnému orgánu v prípade jej zistenia na základe predbežnej kontroly;

- navrhovanie realokácie prostriedkov medzi opatreniami v rámci SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka a ich predkladanie riadiacemu orgánu pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka;
- vypracovanie a predkladanie odhadu očakávaných výdavkov platobnému orgánu do 30. marca príslušného roka;
- predkladanie správ o výsledku vnútorného auditu sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom a správ o výsledku externého auditu sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom platobnému orgánu;
- uchovávanie a dodržiavanie vnútorných postupov, vrátane audit trailu, na každej úrovni riadenia;
- uchovávanie všetkých podkladov vzťahujúcich sa na výdavky a kontrolu pomoci ES minimálne po dobu 5 rokov od zaplatenia záverečnej platby Európskou komisiou.

10.1.4 Platobná jednotka

Platobnou jednotkou pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka je platobný útvar Pôdohospodárskej platobnej agentúry.

Základnou úlohou platobnej jednotky je v súlade so zákonom NR SR č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov zabezpečiť prevod finančných prostriedkov EÚ a spolufinancovania zo štátneho rozpočtu z výdavkového účtu príslušného ministerstva, resp. rozpočtovej organizácie, na účet konečného prijímateľa na základe vykonania predbežnej finančnej kontroly v súlade so zákonom č. 502/2001 Z. z. o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Platobná jednotka vo vzťahu k finančnému riadeniu SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka zabezpečuje:

- predloženie vnútorných postupov vrátane ich akýchkoľvek zmien platobnému orgánu;
- vykonávanie predbežnej finančnej kontroly pred platbou v súlade s § 9 zákona č. 502/2001 Z. z. o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorá zahŕňa formálnu kontrolu dokumentov predložených riadiacim orgánom alebo sprostredkovateľským orgánom pod riadiacim orgánom, kontrolu súladu žiadostí s finančným plánom projektu a s rozpočtovým limitom pre danú prioritu a opatrenie;
- vystavenie žiadosti o realizáciu platby na Štátnu pokladnicu pre prevod prostriedkov EÚ konečným prijímateľom v súlade s § 55f zákona NR SR č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov najneskôr do 3 pracovných dní od ich pripísania na príjmovom účte;
- prevod prostriedkov na spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu konečným prijímateľom formou predfinancovania (v prípade konečných prijímateľov z verejného sektora) alebo refundácie;
- vyplnenie a predkladanie súhrnných žiadostí o platbu a čiastkových výkazov výdavkov platobnému orgánu;
- vedenie účtovníctva, výkazníctva a uschovávanie dokladov v súlade s právnymi predpismi ES a SR;
- vedenie čiastkovej knihy dlžníkov;
- predkladanie zoznamu vykonaných platieb zo svojho výdavkového účtu platobnému orgánu za príslušný mesiac v členení podľa zdrojov EÚ a národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu spolu kópiou výpisu z výdavkového účtu najneskôr do 5. dňa nasledujúceho mesiaca;
- vypracovanie a predloženie správy o zistenej nezrovnalosti platobnému orgánu v prípade jej

zistenia na základe predbežnej kontroly;

- predkladanie správ o výsledku vnútorného auditu platobnej jednotky a správ o výsledku externého auditu platobnej jednotky vykonaného Európskym dvorom audítorov alebo príslušným generálnym riaditeľstvom EK platobnému orgánu.

10.1.5 Orgán vydávajúci prehlásenie o ukončení pomoci zo štrukturálnych fondov

Najvyšší kontrolný úrad SR je v súlade s uznesením vlády SR č. 1030/2002 orgánom vydávajúcim prehlásenie o ukončení pomoci. Jeho zodpovednosťou je vypracovanie prehlásenia o ukončení pomoci pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, ktoré je nevyhnutnou podmienkou na predloženie žiadosti o záverečnú platbu z EK. Tento orgán je funkčne nezávislý od riadiaceho orgánu, sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom a od osôb vykonávajúcich certifikáciu v rámci platobného orgánu.

10.1.6 Sekcia kontrolná Ministerstva financií SR

Sekcia kontrolná Ministerstva financií SR je subjektom zodpovedným za koordináciu plánovania a výkonu kontroly vzoriek projektov (minimálnej 5 % kontroly celkových oprávnených výdavkov programu). Nižšie uvedené úlohy v rámci tejto sekcie zabezpečuje odbor finančnej kontroly prostriedkov ES.

Sekcia kontrolná Ministerstva financií SR je vo vzťahu k SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka zodpovedná najmä za:

- koordináciu plánovania a výkonu minimálnej 5% kontroly, ktorej výsledky zhromažďuje a predkladá platobnému orgánu;
- vypracovanie plánu minimálnych 5% kontrol celkových oprávnených výdavkov pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka na základe čiastkových plánov odboru kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry, a ich predkladanie platobnému orgánu a Európskej komisii;
- zabezpečenie minimálnej 5% kontroly celkových oprávnených výdavkov SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka pred ukončením pomoci v súlade s plánom minimálnych 5 % kontrol alebo z vlastnej iniciatívy prostredníctvom odboru finančnej kontroly prostriedkov ES, príslušnej správy finančnej kontroly a odboru kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry;
- rozhodovanie v správnom konaní vo veciach porušenia rozpočtovej disciplíny na základe vykonaných kontrol.

10.1.7 Odbor kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry

Kontrolným útvarom zabezpečujúcim vykonávanie minimálnej 5% kontroly celkových oprávnených výdavkov SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka je odbor kontroly v rámci Pôdohospodárskej platobnej agentúry.

Odbor kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry vykonáva minimálnu 5% kontrolu pred ukončením pomoci v súlade s plánom minimálnych 5% kontrol schváleným sekciou kontrolnou MF SR alebo z vlastnej iniciatívy. Odbor kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry zasiela správy o vykonaných kontrolách priebežne sekcii kontrolnej MF SR, ktorá tieto predkladá platobnému orgánu.

10.1.8 Správy finančnej kontroly

Správy finančnej kontroly sú rozpočtové organizácie MF SR so sídlom v Bratislave, Zvolene a Košiciach s pôsobnosťou v územných obvodoch v jednotlivých krajoch SR.

Správy finančnej kontroly vo vzťahu k SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka plnia najmä nasledovné úlohy:

- vykonávanie minimálnej 5% kontroly celkových oprávnených výdavkov SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka pred ukončením pomoci v súlade s plánom minimálnych 5% kontrol schváleným sekciou kontrolnou MF SR;
- ukladanie odvodov a penále za neoprávnené použitie alebo zadržanie prostriedkov EAGGF a štátneho rozpočtu v súlade so zákonom NR SR č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov;
- vymáhanie odvodov a penále za neoprávnené použitie alebo zadržanie prostriedkov EAGGF a štátneho rozpočtu v súlade so zákonom NR SR č. 440/2000 Z. z. o správach finančných kontrol v znení neskorších predpisov.

10.1.9 Centrálny kontaktný útvar OLAF pre SR

Úlohu Centrálného kontaktného útvaru OLAF pre SR plní sekcia kontroly Úradu vlády SR. Tento orgán je zodpovedný najmä za vypracovanie správy o nezrovnalostiach na základe podkladov od platobného orgánu a jej predkladanie OLAF-u v Európskej komisii.

10.1.10 Vnútný audit

Vnútný audit riadiaceho orgánu vykonáva útvar vnútorného auditu Ministerstva pôdohospodárstva SR. Vnútný audit sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom a platobnej jednotky vykonáva odbor vnútorného auditu Pôdohospodárskej platobnej agentúry.

Vnútný audit platobného orgánu vykonáva útvar vnútorného auditu Ministerstva financií SR.

Vnútný audítor / útvar / odbor vnútorného auditu zodpovedajú najmä za nasledovné úlohy:

- zhromažďovanie a analyzovanie informácií vzťahujúcich sa k činnosti auditovaného subjektu so zameraním na dosiahnutie účelu a cieľa vnútorného auditu;
- vypracovanie ročného plánu svojej činnosti na základe objektívneho hodnotenia rizík vyplývajúcich z činnosti auditovaných subjektov s prihliadnutím na návrhy príslušného ministra a jeho zasielanie útvaru metodiky finančnej kontroly a vnútorného auditu MF SR;
- vykonávanie vnútorného auditu všetkých činností auditovaného subjektu, najmä tých, s ktorými sú vzhlľadom na ich charakter, rozsah a spôsob realizácie spojené riziká;
- vypracovanie správ o výsledku vnútorného auditu po vykonaní vnútorného auditu, ktorá obsahuje najmä predmet vnútorného auditu, nedostatky zistené vnútorným auditom a odporúčania pre auditovaný subjekt na nápravu zistených nedostatkov;
- odovzdanie správ o výsledku vnútorného auditu vedúcemu auditovaného subjektu a príslušnému ministrovi. Ak výsledok vnútorného auditu zakladá podozrenie z trestnej činnosti alebo ak jeho riešenie patrí do pôsobnosti orgánov príslušných podľa osobitných predpisov, odovzdá vnútorný audítor správu o výsledku vnútorného auditu aj orgánom činným v trestnom konaní alebo orgánom príslušným podľa osobitných predpisov.

10.2 Finančné toky

Platby finančných prostriedkov štrukturálnych fondov z Európskej komisie sú prevedené na osobitný účet Ministerstva financií SR v Štátnej pokladnici v rámci záväzku, ktorý bol prijatý Európskou komisiou. Certifikované žiadosti o priebežnú platbu a záverečnú platbu predkladá platobný orgán Európskej komisii na základe podkladov platobnej jednotky.

Úroky získané z prostriedkov ES na osobitnom účte MF SR prideli platobný orgán na ten istý účel pomoci.

Štátna pokladnica prevádza finančné prostriedky štrukturálnych fondov ES z osobitného účtu MF SR v Štátnej pokladnici na príjmový účet platobnej jednotky trikrát v mesiaci vo výške schválených platieb konečným prijímateľom na základe žiadosti platobného orgánu o realizáciu platby.

Platby prostriedkov EÚ konečným prijímateľom uskutočňuje Štátna pokladnica na základe žiadosti o realizáciu platieb platobnej jednotky z výdavkového účtu tohto orgánu súčasne alebo po prevode finančných prostriedkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie.

Platby v rámci národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu prevádza Štátna pokladnica z výdavkového účtu platobnej jednotky na účet konečných prijímateľov súčasne alebo pred prostriedkami EÚ na základe žiadosti o realizáciu platby platobnej jednotky. Žiadosť o realizáciu platby pre prevod prostriedkov na spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu z výdavkového účtu Pôdohospodárskej platobnej agentúry musí byť vystavená súčasne so žiadosťou o realizáciu platby pre prevod prostriedkov ES pre konečných prijímateľov zo súkromného sektora. Pre konečných prijímateľov z verejného sektora platí systém predfinancovania z prostriedkov určených na spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu.

10.3 Používanie eúr

Používanie eúr vychádza z nariadenia Európskej komisie č. 2000/643/ES o opatreniach pre používanie eúr pre účely štrukturálnych fondov.

Finančný plán SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka je uvedený v EUR.

Zmluvy s konečným prijímateľom sa uzatvárajú v SKK.

Platobný orgán obdrží prostriedky EÚ na osobitný účet Ministerstva financií SR pre daný program vedený v SKK. Prevody z tohto účtu na účet platobnej jednotky pre zdroje EÚ sa uskutočňujú v SKK.

Pri konverzii finančných prostriedkov z EUR na SKK sa použije kurz NBS platný v deň pripísania prostriedkov EÚ na osobitný účet MF SR.

Žiadosti o priebežnú a záverečnú platbu z EK sa musia predkladať na EK v EUR.

Výkaz výdavkov dokladajúci príslušnú žiadosť o priebežnú a záverečnú platbu z EK musí byť vypracovaný v EUR.

Oprávnené výdavky, ktoré už boli uhradené konečnými prijímateľmi a ktoré sa pri príprave výkazu výdavkov prepočítavajú z SKK na EUR, sa prepočítajú výmenným kurzom Európskej centrálnej banky platným v predposledný pracovný deň EK v mesiaci predchádzajúcemu mesiac, počas ktorého bola transakcia (t. j. prevod prostriedkov EÚ na účet konečného prijímateľa) zaúčtovaná na platobnej jednotke.

Kurzové rozdiely vznikajúce rozdielom medzi kurzom Európskej centrálnej banky a NBS sú výdavkom ($ECB \text{ kurz EUR/SKK} > NBS \text{ kurz EUR/SKK}$) alebo príjmom ($NBS \text{ kurz EUR/SKK} > ECB \text{ kurz EUR/SKK}$) štátneho rozpočtu. Kurzové rozdiely účtuje platobný orgán.

10.4 Kontrola

V súlade so zákonom č. 502/2001 Z. z. o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov Ministerstvo financií SR ako ústredný orgán štátnej správy pre finančnú kontrolu a vnútorný audit metodicky usmerňuje a koordinuje výkon finančnej kontroly vo verejnej správe vrátane kontroly prostriedkov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu poskytnutých Slovenskej republike na základe medzinárodných zmlúv.

Vykonávanie finančnej kontroly štrukturálnych fondov vychádza z legislatívy Slovenskej republiky a legislatívy ES. Zároveň zohľadňuje poznatky získané z prístupu jednotlivých členských štátov EÚ k riešeniu problematiky finančnej kontroly a odporúčenia jednotlivých generálnych riaditeľstiev Európskej komisie.

10.4.1 Kontrola fyzickej realizácie projektu

Kontrolu fyzickej realizácie projektu v súlade s čl. 4 nariadenia Komisie č. 2001/438/ES uskutočňuje:

1. konečný prijímateľ

Konečný prijímateľ je povinný pred prevodom prostriedkov dodávateľovi vykonať vecnú a formálnu kontrolu každého účtovného dokladu.

2. sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom

Za výkon kontroly fyzickej realizácie projektu je zodpovedný sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom. Riadiaci orgán sa musí presvedčiť, či sprostredkovateľský orgán tieto kontroly v potrebnom rozsahu vykonáva.

10.4.2 Minimálna 5% kontrola celkových oprávnených výdavkov

Za zabezpečenie minimálnej 5% kontroly celkových oprávnených výdavkov príslušného programového dokumentu pred ukončením pomoci zodpovedá sekcia kontrolná MF SR.

Minimálnu 5% kontrolu štrukturálnych fondov uskutočňuje sekcia kontrolná MF SR prostredníctvom odboru finančnej kontroly prostriedkov ES, odboru kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry a územne príslušných správ finančnej kontroly.

Útvary vykonávajúci minimálnu 5% kontrolu operácií a projektov musí byť organizačne oddelený od riadiaceho orgánu, sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom, platobnej jednotky a výkonu platieb na platobnom orgáne.

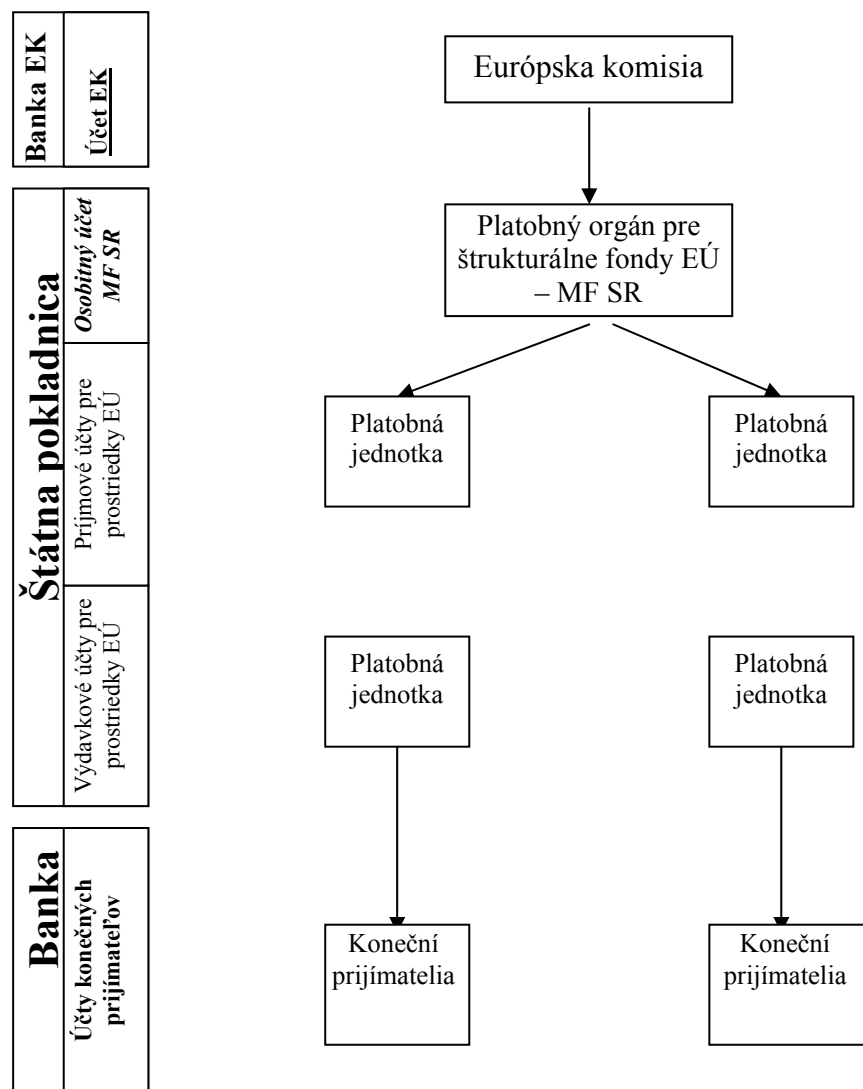
Kontroly sa organizujú a koordinujú takým spôsobom, aby bolo zabezpečené rovnomerné rozloženie kontrol v celom období čerpaní prostriedkov. Vykonanie analýzy rizík a následný výber vzoriek zabezpečuje sekcia kontrolná MF SR pri zostavovaní plánu kontrol na príslušné obdobie a na základe informácií získaných aj od odboru kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry a správ finančnej kontroly.

10.4.3 Prehlásenie o ukončení pomoci

Najvyšší kontrolný úrad SR je orgánom vydávajúcim prehlásenie o ukončení pomoci. Jeho zodpovednosťou je vypracovanie prehlásenia o ukončení pomoci pre SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, ktoré je nevyhnutnou podmienkou na predloženie žiadosti o záverečnú platbu z EK.

Zásady vypracovania prehlásenia o ukončení programu vychádzajú z článkov 15, 16 a 17 nariadenia Komisie č. 2001/438/ES.

Finančné toky EAGGF

Finančné toky národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu

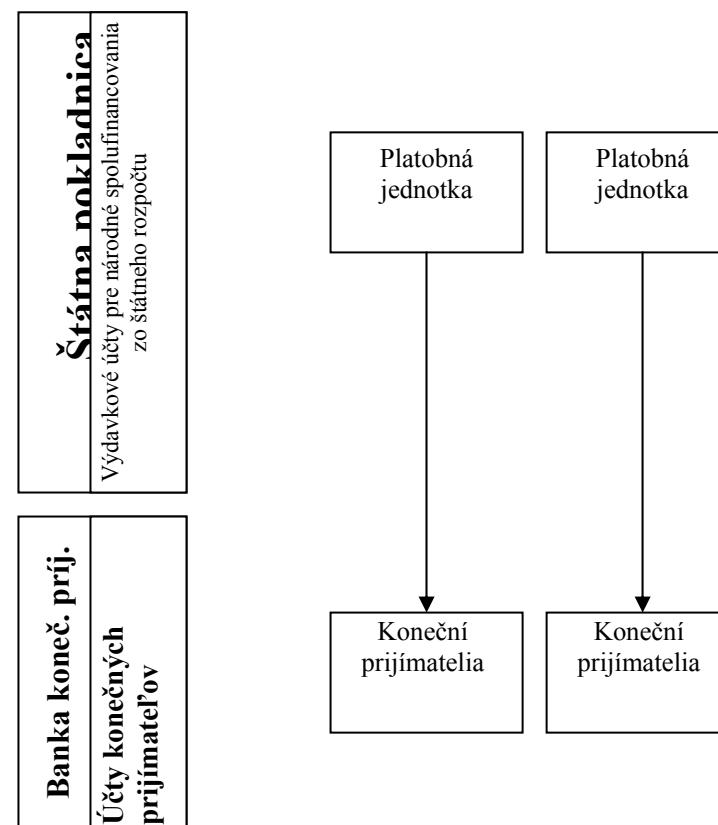
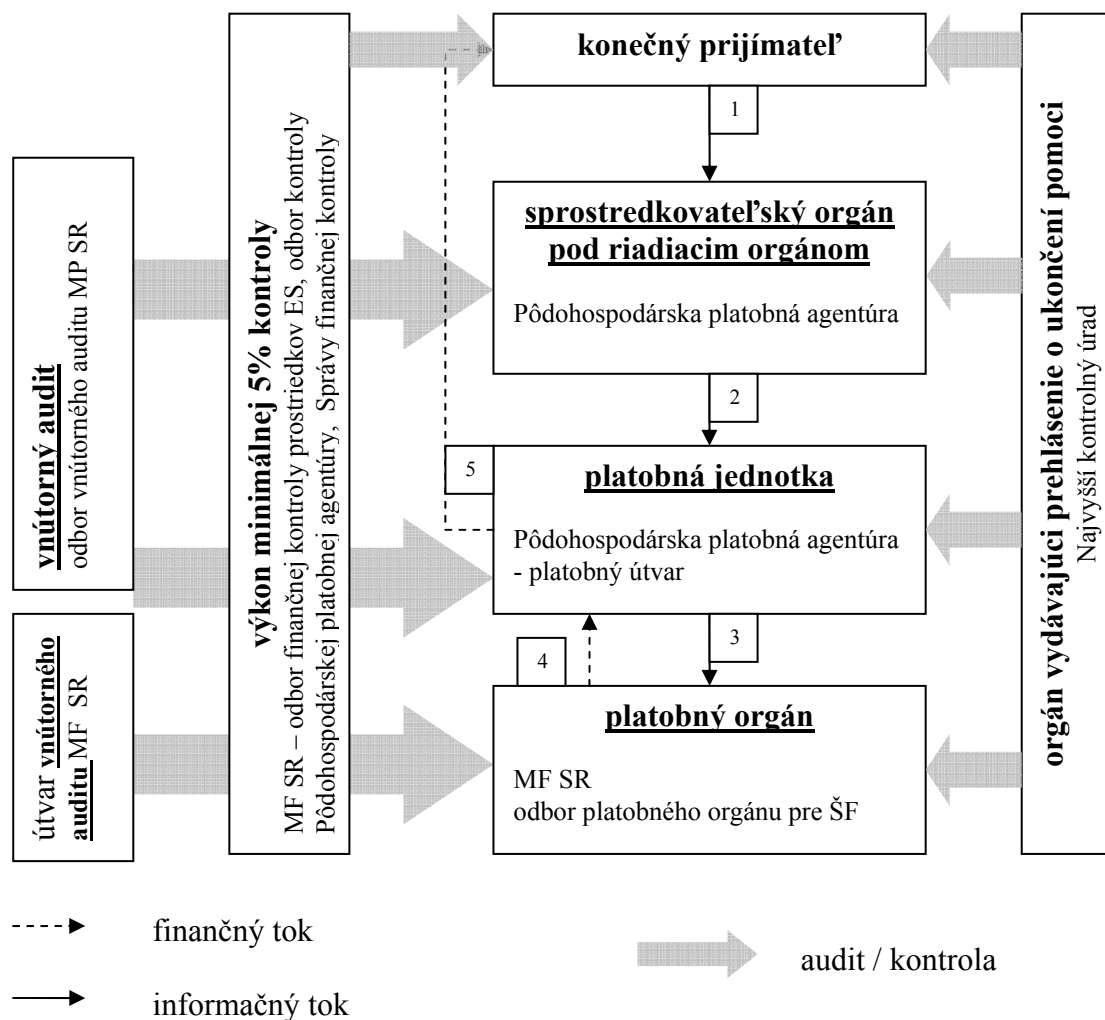

Schéma obehu informačných a finančných tokov SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

1. Žiadosť konečného prijímateľa o platbu
2. Prehlásenie o overení od sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom
3. Súhrnná žiadosť o platbu
4. Platba prostriedkov EAGGF z účtu platobného orgánu
5. Platba prostriedkov EAGGF a štátneho rozpočtu konečným prijímateľom pomoci

11. MONITOROVANIE PROGRAMU

Návrh ukazovateľov SOP vychádza z potreby monitorovania a hodnotenia účinnosti definovaných priorit, opatrení a podopatrení. Monitorovanie sa vykoná vo vzťahu k ukazovateľom uvedeným v SOP pri rešpektovaní metodík vydaných EK.

Zber údajov o implementácii programu bude vykonávaný prostredníctvom elektronického zberu údajov, na čo bude vytvorený IT monitorovací systém pre štrukturálne fondy.

Monitorovacie ukazovatele budú zahrňovať:

- a) finančné ukazovatele používané na monitorovanie vstupov;
- b) ukazovatele na špecifikovanie ekonomickej situácie;
- c) ukazovatele špecifické pre jednotlivé opatrenia a určené na sledovanie výstupov

Ukazovatele na splnenie cieľov SOP:

Vstupy:

- celkový rozpočet,
- celková výška záväzkov,
- celková výška vyplatených záväzkov.

Výstupy:

- znižovanie výrobných nákladov,
- zvýšenie kvality výrobkov,
- zlepšovanie životných podmienok zvierat (animal welfare),
- znižovanie negatívnych dopadov poľnohospodárstva na životné prostredie,
- rozsah zásahov vykonaných v lesnom hospodárstve,
- zlepšenie úrovne v chove a spracovaní rýb,
- integrovaný rozvoj vidieka,
- optimálne priestorové a funkčné usporiadanie pozemkov v rámci polyfunkčnej štruktúry spoločných zariadení a opatrení,
- rozvoj trhu s pôdou,
- diverzifikácia poľnohospodárskych činností,
- rozšírenie rekreačných kapacít na vidieku,
- odborná vzdelávacia činnosť.

Dopady:

- konkurencieschopnosť,
- životaschopnosť,
- pracovné miesta,
- kvalita a sortiment výrobkov,
- úroveň služieb,
- infraštruktúra,
- návštevnosť oblasti,
- ochrana životného prostredia a biodiverzity,
- vzdelanostná úroveň,
- príjmy na vidieku.

Podrobné stanovenie ukazovateľov bude uvedené v Programovom doplnku.

12. MONITOROVACÍ VÝBOR (MV)

Monitorovanie SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka bude vykonávať riadiaci orgán pod dohľadom monitorovacieho výboru. Hlavným cieľom monitorovania je zabezpečiť hodnotenie vývoja s využitím fyzických a finančných ukazovateľov.

Monitorovací výbor bude zriadený v súlade s článkom 35 nariadenia Rady (ES) č. 1260/99. Monitorovací výbor bude dohliadať na prácu riadiaceho orgánu pre SOP. Členstvo vo výbore zahŕňa sociálnych partnerov, zástupcov štátnej správy, samosprávy, odborných združení a zväzov, mimovládnych organizácií. Z dôvodu možných úprav v dôsledku vykonávania programu nie sú členovia MV v tomto dokumente bližšie špecifikovaní. Účasť jednotlivých sektorov bude vyvážená. Monitorovaciemu výboru bude predsedáť predstaviteľ riadiaceho orgánu. Európska komisia sa bude zúčastňovať zasadnutí v pozícii poradcu.

Hlavné úlohy MV sú ustanovené v článku 35 všeobecného nariadenia o štrukturálnych fondoch EÚ a v prípade rybného hospodárstva v nariadení (ES) č. 366/2001. Okrem hlavných úloh MV pripravuje návrhy pre riadiaci orgán týkajúce sa efektívneho a cieleného využívania štrukturálnych fondov EÚ.

Hlavnou úlohou MV je pravidelný dohľad a vyhodnocovanie vykonávania operačných programov. Ďalšie úlohy MV predovšetkým zahŕňajú:

- potvrdenie alebo zmena programového doplnku vrátane fyzických a finančných ukazovateľov používaných na monitorovanie pomoci. Akúkoľvek ďalšiu zmenu musí schváliť MV;
- prerokovanie a schvaľovanie kritérií výberu činností financovaných v rámci každého opatrenia do šiestich mesiacov od schválenia pomoci;
- pravidelné vyhodnocovanie vývoja smerujúceho k dosahovaniu špecifických cieľov pomoci;
- vyhodnotenie výsledkov na základe poskytnutej pomoci, a to najmä dosiahnutie cieľov stanovených v rámci hodnotenia ex-post jednotlivých opatrení;
- prerokovanie a schvaľovanie ročných implementačných správ a záverečnej implementačnej správy zasielaných Európskej komisii;
- prerokovanie a schvaľovanie každého návrhu na zmenu nariadenia ES týkajúceho sa príspevku z fondov;
- predkladanie návrhov na zmenu alebo preskúmanie pomoci riadiacemu orgánu;
- schvaľovanie prerozdelenia finančnej pomoci medzi jednotlivými opatreniami v rámci operačného programu a následné informovanie Európskej komisie o tomto prerozdelení (do jedného mesiaca).

Úlohy MV budú podrobnejšie definované v jeho štatúte, ktorý sa schváli na prvom zasadnutí výboru.

Sekretariátom monitorovacieho výboru bude odbor štrukturálnej politiky, ktorý bude zodpovedný za prípravu dokumentácie týkajúcej sa monitorovania, správ, agendy a zápisov zo zasadnutí.

13. HODNOTENIE EX-ANTE A EX-POST

Rovnako ako monitorovanie, tak aj hodnotenie je nevyhnutnou súčasťou realizácie SOP. Hodnotenie zvyšuje priehľadnosť a sledovateľnosť vykonávania programu a prispieva k jeho lepšiemu využitiu. Cieľom hodnotenia je posúdiť, či podpora z verejných zdrojov prispela k naplneniu cieľov stanovených v programe a analyzovať dosiahnuté štrukturálne efekty. Hodnotenie bude vykonané v súlade s nariadením 1260/99.

V prípade SOP P-RV bude vzhľadom na skrátené programovacie obdobie vykonané len hodnotenie ex-ante a ex-post.

Hodnotenie ex-ante (predbežné)

Účelom predbežného hodnotenia je overiť vhodnosť navrhovaných stratégií, priorít a opatrení vrátane finančných alokácií, a to v rámci prípravy SOP a Programového doplnku.

Hodnotenie ex-post (následné)

Následné hodnotenie posudzuje výsledky a dopady SOP. Riadiaci orgán v spolupráci s EK zabezpečuje následné hodnotenie, ktoré musia vykonať nezávislí hodnotitelia. Toto hodnotenie musí byť dokončené do troch rokov po skončení programovacieho obdobia.

14. SÚLAD S POLITIKAMI SPOLOČENSTVA

SOP je vypracovaný v súlade s nariadením 1257/1999 o podpore rozvoja vidieka z EAGGF a jeho vykonávacími predpismi a v prípade sektoru rybného hospodárstva s nariadením 1263/1999 o finančnom nástroji pre rybné hospodárstvo a v súlade s nariadením 2792/1999, nariadením 366/2001, nariadením 2369/2002, nariadením 2371/2002 a spoločnou rybárskou politikou.

V súlade s článkom 12 nariadenia 1260/1999 SOP podporuje len tie činnosti, ktoré sú v súlade so Zmluvou o založení ES, s nástrojmi prijatými v jej rámci a s politikami Spoločenstva vrátane pravidiel hospodárskej súťaže, verejného obstarávania, ochrany a zlepšovania životného prostredia a o odstraňovaní nerovností a zabezpečovaní rovnakých príležitostí mužov a žien.

Všetky podniknuté činnosti musia byť predovšetkým v súlade so smernicou o biotopoch(92/43/ES) a smernicou o vtákoch(79/409/ES) a ak je to uplatniteľné, aj so smernicou o hodnotení dopadov na životné prostredie (85/337/EHS zmenená a doplnená smernicou 97/11/ES). Okrem toho všetky vykonávané činnosti sa musia vykonávať podľa slovenskej legislatívy týkajúcej sa životného prostredia. Ak sa uplatniteľná environmentálna legislatíva Spoločenstva ešte netransponovala do národnej legislatívy, sú priamo uplatniteľné smernice EÚ, a to až pokiaľ sa netransponujú do národnej legislatívy.

Štrukturálne zásahy v rámci Operačného programu pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka týkajúce sa sektoru rybného hospodárstva a predovšetkým akvakultúry a spracovania a marketingu musia byť v súlade s cieľmi spoločnej rybárskej politiky.

Tieto zásahy podliehajú predovšetkým špecifickým požiadavkám a ustanoveniam ustanoveným v nariadení Rady (ES) 1263/1999 a č. 2792/1999, naposledy zmenenom a doplnenom nariadením Rady (ES) č. 2369/2002 z 20. decembra 2002.

Tieto ustanovenia sa musia dodržať dokonca aj vo výnimočnom prípade činnosti v rámci rybného hospodárstva financovaného z iného fondu.

Zásahy týkajúce sa ochrany vodných zdrojov, akvakultúry, spracovania a marketingu a vnútrozemského rybného hospodárstva by mali mať trvalo udržateľný ekonomický efekt. Plánované štrukturálne činnosti by mali poskytovať dostatočnú záruku technickej a ekonomickej životaschopnosti a predovšetkým by sa mali vyhnúť riziku tvorby nadprodukcie.

15. VÄZBA NA ĎALŠIE PLÁNY V OBLASTI ROZVOJI VIDIEKA

Pre čerpanie prostriedkov z garančnej sekcie EAGGF je spracovaný Plán rozvoja vidieka SR, v rámci ktorého budú podporované opatrenia vyplývajúce z nariadenia Rady (ES) č.1257/1999 a zo Zmluvy o pristúpení:

- Znevýhodnené oblasti a oblasti s ekologickými obmedzeniami (podľa čl. 13,14,15,16,17,18,19,20,21),
- Agroenvironmentálna podpora (podľa č.22,23,24),

- Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy (podľa č.31),
- Podpora zakladania odbytových organizácií výrobcov,
- Podpora polosamozásobiteľských fariem,
- Podpora na splnenie noriem Spoločenstva,
- Príplatky k priamym platbám,
- Technická pomoc.

Predmetné opatrenia budú realizované horizontálne v rámci daných podmienok a dopĺňajú opatrenia sektorového operačného programu.

V rámci plánu rozvoja vidieka budú v oblastiach cieľa 2 (Bratislavský kraj) realizované niektoré opatrenia SOP (Investície do poľnohospodárskych podnikov, Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov, Lesné hospodárstvo, Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí, Vzdelávanie).

Opatrenie Renovácia a obnova obcí bude realizované v rámci jednotného programového dokumentu pre Cieľ 2 - z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF).

Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka EAGGF – usmerňovacia sekcia	Plán rozvoja vidieka SR EAGGF – garančná sekcia
Pre cieľ 1 ▪ Investície do poľnohospodárskych podnikov ▪ Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov ▪ Lesné hospodárstvo ▪ Rybné hospodárstvo (spolufinancované cez FIFG) ▪ Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí, ▪ Vzdelávanie ▪ Technická pomoc	Horizontálne ▪ Znevýhodnené oblasti ▪ Agroenvironmentálna podpora ▪ Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy ▪ Podpora zakladania odbytových organizácií výrobcov ▪ Podpora na splnenie noriem Spoločenstva ▪ Podpora polosamozásobiteľských fariem ▪ Príplatky k priamym platbám ▪ Technická pomoc Pre cieľ 2 ▪ Investície do poľnohospodárskych podnikov ▪ Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov ▪ Lesné hospodárstvo ▪ Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí ▪ Vzdelávanie

Jednotný programový dokument ERDF
pre cieľ 2 ▪ Renovácia a rozvoj obcí a zachovanie dedičstva vidieka

Zabránenie prekrývania podpôr aktivít v rámci SOP P-RV (podopatrenie „Diverzifikácia poľnohospodárskych činností“) a SOP Priemysel a služby (opatrenie „Podpora podnikateľských aktivít cestovného ruchu“) je zabezpečené rozdielnymi príjemcami podpory v týchto opatreniach. V SOP P-RV v rámci podopatrenia „Diverzifikácia poľnohospodárskych činností“ sú to

Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky

poľnohospodárske a lesnícke podnikateľské subjekty, ktorých podiel ročných tržieb z poľnohospodárskej prvovýroby na celkových tržbách z podnikania predstavuje minimálne 30%, v SOP PaS v rámci opatrenia „Podpora podnikateľských aktivít cestovného ruchu“ sú to podnikateľské subjekty, združenia cestovného ruchu na miestnej a regionálnej úrovni, ad hoc partnerstvá podnikateľských a nepodnikateľských subjektov. Pri rokovaní s riadiacim orgánom pre SOP PaS bolo dohodnuté, že nebudú prijímať žiadosti poľnohospodárskych a lesníckych subjektov.

Koordinácia podporovaných aktivít v rámci SOP P-RV v opatrení „Diverzifikácia poľnohospodárskych činností“ a v rámci SOP Základná infraštruktúra v opatrení „Renovácia a rozvoj obcí a zachovanie dedičstva vidieka“ a ich vzájomné prepojenie bude zabezpečené konaním príslušného obecného úradu, ktorý v rámci schválenej územno-plánovacej dokumentácie a rozvojového plánu obce vydá požadované stavebné povolenia za predpokladu, že budú v súlade s týmito dokumentmi.

V oblasti vzdelávania bude SOP P-RV podporovať vzdelávacie činnosti zamerané na subjekty poľnohospodárskej a lesníckej prvovýroby a subjekty pôsobiace v oblasti spracovania a marketingu výrobkov z oboch odvetví. Cieľom je zvýšiť úroveň odborného vzdelania v rámci sektora, pričom vzdelávanie podporované v rámci ESF je možné charakterizovať ako vzdelávanie pracovnej sily vo všeobecnosti za účelom zvýšenia jej zamestnateľnosti.

16. ŠTÁTNA POMOC

SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka bude vykonávať riadiaci orgán z usmerňovacej sekcie EAGGF, FIG a ostatných finančných inštitúcií, ako sú národné zdroje v súlade s ustanoveniami Zmluvy o ES a nástrojmi uplatňovanými v rámci politik ES v oblasti hospodárskej súťaže.

Za účelom splnenia záväzku vyplývajúceho zo Zmluvy o pristúpení sa Slovenská republika zaviazala prijať vykonávacie predpisy v oblasti poskytovania štátnej pomoci schválenej Asociačným výborom 22. novembra 2001 pod číslom 6/2001 a uverejnené v Zbierke zákonov SR 18. apríla 2002 pod číslom 186/2001 Z.z., čím nadobudli účinnosť na území SR. Vykonávacie predpisy zabezpečujú priame uplatňovanie legislatívy EÚ v oblasti štátnej pomoci.

V rámci štrukturálnych fondov sa poskytovanie štátnej pomoci bude uskutočňovať podľa ustanovení tzv. spoločných usmernení, menovite podľa nariadenia Rady (ES) č. 1260/1999 z 21. júna 1999, ktorým sa ustanovujú všeobecné pravidlá o štrukturálnych fondoch (ďalej uvádzané ako „všeobecné usmernenie“). Článok 12 tohto nariadenia konštatuje, že činnosti financované zo štrukturálnych fondov EÚ musia byť v súlade s ustanoveniami Zmluvy o ES a byť kompatibilné s jej prijatými nástrojmi, ako aj s politikami a činnosťami Spoločenstva vrátane pravidiel hospodárskej súťaže v EÚ. V článku 18 tohto nariadenia je ustanovená výslovná požiadavka súladu s určitými článkami Zmluvy o ES, ktoré sa týkajú poskytovania štátnej pomoci.

Článok 51 nariadenia Rady (ES) č. 1257/1999 znie:

1. Ak nie je v tejto hlave ustanovené odlišne, články 87 až 89 zmluvy¹ sa vzťahujú na štátnu pomoc poskytovanú členskými štátmi pre opatrenia na rozvoj vidieka.

Články 87 až 89 zmluvy sa však nevzťahujú na finančné príspevky členských štátov na opatrenia, ktoré sú predmetom podpory Spoločenstva v rámci článku 36 zmluvy v súlade s opatreniami tohto nariadenia.

2. Investičná pomoc pre poľnohospodárske podniky nesmie presiahnuť percentuálnu výšku ustanovenú v článku 7.

Tento zákaz sa nevzťahuje na pomoc pre nasledovné investície:

¹ Zmluva o založení Európskeho spoločenstva

- investície, ktoré sú prevažne vo verejnom záujme a týkajú sa konverzie tradičného charakteru krajiny vyplývajúcej z poľnohospodárskych a lesníckych činností alebo premiestnenia hospodárskych budov,
 - investície súvisiace s ochranou a zlepšovaním životného prostredia,
 - investície na zlepšenie hygienických podmienok v podnikoch živočíšnej výroby a životných podmienok zvierat.
3. Štátna pomoc sa nesmie poskytnúť poľnohospodárom ako kompenzácia prírodných nevýhod v znevýhodnených oblastiach, ak nie sú splnené podmienky článkov 14 a 15.
4. Štátna pomoc sa nesmie poskytnúť poľnohospodárom, ktorých agroenvironmentálne záväzky nespĺňajú podmienky ustanovené v článku 22 až 24. Ďalšiu pomoc, ktorá prevyšuje maximálne čiastky ustanovené podľa článku 24(2) možno poskytnúť, ak je náležite opodstatnená v zmysle odseku 1 daného článku. Vo výnimočných a náležite zdôvodnených prípadoch je možné v súlade s článkom 23(1) upustiť od požiadavky minimálnej doby trvania týchto záväzkov.

Článok 52 nariadenia Rady (ES) č.1257/1999 znie:

Členské štáty sú povinné informovať Komisiu a vyžiadať si jej súhlas v súlade s ustanoveniami tohto nariadenia ako súčasť programovania podľa článku 40, ak plánujú poskytovať štátnu pomoc v rámci článku 36 zmluvy vo forme doplnkového financovania opatrení na rozvoj vidieka. Na takto oznámenú štátnu pomoc sa nevzťahujú ustanovenia prvej vety článku 88(3) zmluvy.

V súlade s článkami 9(m), 18.2(b) a 19.3(b) nariadenia (ES) č. 1260/1999 SOP obsahuje súhrnný opis plánovaných opatrení, ktorými sa majú vykonať priority SOP vrátane informácií potrebných na kontrolu súladu so štátnou pomocou podľa článku 87 zmluvy. Za účelom splnenia požiadaviek horeuvedeného nariadenia riadiaci orgán vypracuje zoznam štátnej pomoci podľa jednotlivých opatrení, a to vo formáte predpísanom Komisiiu.

Schému štátnej pomoci týkajúca sa činností financovaných z FIGG v rámci tohto programu upravujú ustanovenia článku 19(2) nariadenia Rady (ES) č. 2369/2002 z 20. decembra 2002.

Pri opatreniach, na ktoré sa poskytuje podpora Spoločenstva v rámci tohto programu, nebude existovať žiadna ďalšia paralelná podpora z národných zdrojov. Opatrenia tohto programu vrátane podopatrení ako 1.1. Investície do poľnohospodárskych podnikov, 1.2. Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov, 2.1. Lesné hospodárstvo, 2.2. Rybné hospodárstvo, 2.3.1 Pozemkové úpravy, 2.4. Vzdelávanie, 2.5. Technická pomoc sú v súlade s príslušnými pokynmi Spoločenstva pre štátnu pomoc v relevantných sektoroch alebo sa ako štátna pomoc nekvalifikujú. V prípade podopatrenia 2.3.2. Diverzifikácia poľnohospodárskych činností bude každá štátna pomoc poskytnutá podľa tohto podopatrenia v súlade s nariadením 70/2001 o uplatňovaní článkov 87 a 88 Zmluvy o ES v prípade štátnej pomoci pre malé a stredné podniky.

17 PRIPOMIENKY HODNOTENIA EX-ANTE A SOCIÁLNYCH PARTNEROV

Táto časť obsahuje stručné zhrnutie pripomienok k SOP.

17.1 Hodnotenie ex-ante

Hodnotenie ex-ante vypracoval tím nezávislých odborníkov z Írska a Slovenska v rámci projektu PHARE. Názov firmy je EURATA ((European Union Rural & Agriculture Temporary Association) Agriconsulting Europe SA – rámcový kontraktor pre projekty v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka. Táto firma má bohaté skúsenosti z programovania, hodnotenia a monitorovania podobných projektov v krajinách strednej Európy i v západných štátoch a zamestnáva erudovaných a schopných odborníkov. Adresa firmy je nasledovná: 36, Avenue de Tervuren, B-1040, Brussels, Belgium. E-mail: eurata@agriconsultingeurope.be.

Nasledovný opis hodnotenia ex-ante sa vzťahuje na konečnú verziu tohto hodnotenia SOP P-RV, ktorý riadiaci orgán predložil v júli 2003. Táto verzia predložená Európskej komisii 24. júla 2003 predstavuje zároveň poslednú verziu hodnotenia ex-ante. Slovo „hodnotiteľ“ sa používa pri odkaze na hodnotiteľský tím vykonávajúci hodnotenie ex-ante.

Opis hodnotenia ex-ante sa orientuje na závery a odporúčania, ktoré sú obsiahnuté v správe, a to najmä v súvislosti s odôvodnením stratégie a vybraných opatrení a v súvislosti s konzistentnosťou cieľov a priorít. Opis zahŕňa maticu, ktorá poukazuje na to, ktoré pripomienky z prvého pracovného návrhu hodnotenia ex-ante sa zohľadnili v súčasnom SOP.

Súčasnú hodnotenie ex-ante sa zameriava na šesť otázok:

1. analýzu predchádzajúcich hodnotení
2. analýzu súčasnej situácie
3. posúdenie zdôvodnenia a celkovej konzistentnosti stratégie
4. kvantifikáciu cieľov
5. hodnotenie očakávaných sociálno-ekonomických dopadov a zdôvodnenie politiky a alokácie finančných zdrojov
6. kvalitu štruktúr potrebných na vykonávanie a monitorovanie programu.

Zdôvodnenie stratégie, priorít a cieľov

Hodnotiteľ **prišiel k záveru**, že *analýza súčasnej situácie podporuje výber priorít a opatrení v SOP*. Analýza súčasnej situácie je štruktúrovaná okolo analýzy otázok rozvoja poľnohospodárstva, zamestnanosti a problematiky rovnakých príležitostí a životného prostredia. Všetky zistenia sú zhrnuté v analýze SWOT. Hodnotiteľ použil analýzu SWOT na zhrnutie potrieb rozvoja. Ide o:

- potrebu „zlepšenia konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a rybného hospodárstva atď.“
- potrebu „podporiť vyvázenejší model rozvoja medzi vidiekom a mestskými oblasťami“
- potrebu „činností na podporu vidieka“
- potrebu „činností, v dôsledku ktorých ľudia nadobudnú odbornosť, vytvorí sa sociálny a kultúrny kapitál a pod.“

V hodnotení ex-ante hodnotiteľ porovnal tieto rozvojové potreby s cieľmi, prioritami a opatreniami návrhu SOP. Hlavným **záverom** je, že *vybrané priority a opatrenia sú relevantné. Zodpovedajú definovaným potrebám a sú v súlade s cieľmi SOP*.

Priority a opatrenia veľmi dobre riešia rozvojové potreby definované v analýze SWOT okrem „potreby rozvoja finančných systémov na splnenie požiadaviek na úver zo strany poľnohospodárskych a iných podnikov na vidieku“ a „potreby investovania do výskumu a rozvoja nových potravinárskych výrobkov a trhov“.

Potreba rozvoja finančných systémov a splnenia úverových požiadaviek poľnohospodárov je dôležitá z hľadiska čerpania pomoci. Mnoho poľnohospodárov má problém s poskytnutím prijateľných záruk na pôžičky na podielové financovanie. Hodnotiteľ preto **odporúča**, aby *platobná agentúra zvážila poskytovanie predbežných platieb grantovej pomoci s cieľom podporiť poľnohospodárov a zlepšiť úroveň čerpania*.

Hodnotiteľ ďalej **odporúča** *väčšiu zacielenosť investícií v opatrení č. 1 a ďalšie preskúmanie prepojení medzi navrhovanými činnosťami v opatrení č. 1 a ostatnými zásahmi za účelom povzbudenia poľnohospodárov používať nové poľnohospodárske metódy*.

Konzistentnosť cieľov a politik

Hodnotiteľ vypracoval správu o konzistentnosti medzi cieľmi Národného rozvojového plánu (NDP), cieľmi a prioritami SOP a o vnútornej konzistentnosti cieľov, priorít a opatrení SOP. Hodnotiteľ **prišiel k záveru**, že *existuje vysoký stupeň konzistentnosti medzi cieľmi SOP a cieľmi NDP*, keďže niektoré opatrenia majú priamy dopad na aspoň jeden z cieľov NDP a niektoré opatrenia majú

nepriamy dopad na aspoň jeden z cieľov NDP. Hodnotiteľ ďalej **konštatuje**, že *existuje jasné a priame prepojenie celkových a špecifických cieľov SOP a priorit a cieľov*, aj keď definícia troch globálnych cieľov pre jednu prioritu je trochu neobvyklá.

Hodnotiteľ porovnáva národné intervencie zásadného významu pre úspech SOP, napr. evidencia pozemkového vlastníctva a nárokov a zakladanie odbytových organizácií. Zároveň hodnotiteľ uvádza prípady, kedy sa národné intervencie môžu s programom prekrývať. Toto zahŕňa nákup výkonnej mechanizácie a technológií, investície do agroturistiky a diverzifikácie činností a pod.

Hodnotiteľ porovnáva súvislosť medzi cieľmi SOP a cieľmi politiky EÚ. Táto analýza **uvádza**, že *tri ciele SOP vykazujú strednú až vysokú úroveň súvislosti s väčšinou oblastí politiky EÚ*. Priority a ciele SOP sú v súlade s politikami EÚ z hľadiska takým otázkam, akými sú napr. ochrana životného prostredia, znižovanie rozdielov medzi regiónmi, zamestnanosť a zlepšenie HDP. Menej zjavná je už súvislosť s podporou rovnakých príležitostí mužov a žien a sociálna inklúzia.

Hodnotiteľ ďalej zdôrazňuje, že je dôležitý ďalší program na riešenie problematiky rozvoja vidieka ako je diverzifikácia, ak sa majú dosiahnuť významné dopady. Malo by sa však zabrániť potenciálnemu prekrývaniu programov.

Kvantifikácia cieľov

V súčasnej verzii správy SOP sa definovali ukazovatele pre všetky ciele programu a plánované úlohy sa stanovili pre väčšinu ukazovateľov. Avšak hodnotiteľ **odporúča**, aby sa uskutočnilo ďalšie dopracovanie ukazovateľov a plánovaných úloh s cieľom zlepšiť monitorovanie a hodnotenie dopadov programu. Hodnotiteľ **odporúča**, aby sa používali merateľnejšie ukazovatele spolu s kvalitatívnymi ukazovateľmi. Na podporu tohto procesu hodnotiteľ zahrnul do hodnotenia ex-ante zoznam možných hlavných ukazovateľov.

Alokácia zdrojov

Hodnotiteľ konštatuje, že finančná alokácia je primeraná a alokácia medzi prioritami a opatreniami zdôvodnená na základe rozvojových potrieb a schopnosti čerpať fondy. Avšak v budúcnosti by mohlo byť relevantné zvýšiť alokácie pre opatrenie č. 7¹ a 1. Finančné riadenie sa javí byť efektívne definované podľa národných postupov.

Legislatíva

Hodnotiteľ má pochybnosti, či je prijatá národná legislatíva súvisiaca s programom a či je v súlade s pravidlami Spoločenstva. Avšak hodnotiteľ uvádza, že administratívny systém je schopný zabezpečiť kompatibilitu s politikami Spoločenstva, ale táto otázka sa musí čo najskôr vyjasniť.

Dole uvedená tabuľka sumarizuje pripomienky hodnotiteľov k prvému návrhu SOP, úpravy v súčasnom návrhu SOP a závery a odporúčania v aktualizovanej verzii hodnotenia ex-ante. Tabuľka tiež zahŕňa stĺpec vykazujúci, ktoré odporúčania z aktualizovanej verzie hodnotenia ex-ante boli zapracované do konečnej verzie SOP.

Tabuľka: odporúčania ex-ante

	Odporúčania hodnotenia ex-ante	Zapracované do konečnej verzie SOP (áno/nie)
Analýza súčasnej situácie	• Odporučilo sa prepracovať analýzu SWOT • Navrhlo sa zlepšiť analýzu súčasnej situácie vrátane	

¹ Toto opatrenie bolo presunuté do OP Základná infraštruktúra.

	zmien vo vidieckych oblastiach s cieľom overiť potrebu zásahov. • Odporučilo sa zlepšiť analýzu toho, ako sa zmenila situácia a ako sa bude vyvíjať bez zásahov. • Bol potrebný opis faktorov, ktoré spôsobovali zmenu a ktorý by mal byť zahrnutý do SOP.	ÁNO
Posúdenie zdôvodnenia a celkovej konzistentnosti stratégie	<i>Štruktúra, prezentácia cieľov a vnútorná súvislosť</i> • Odporučilo sa zahrnúť precíznejšie predstavenie zdôvodnenia stratégie • Celkové a špecifické ciele by mali byť definované pre program, priority a opatrenia metódou SMART. Navrhnuté činnosti by mali byť jasne definované. • Zdôvodnenie výberu prioritných oblastí by sa mohol posilniť syntézou zdôvodnenia opatrení. <i>Relevantnosť navrhovaných činností</i> • zvýšiť podporu finančných systémov na splnenie úverových potrieb poľnohospodárov. • odporúča sa, aby platobný orgán zvažil poskytovanie predbežných platieb grantovej pomoci. • navrhlo sa viac zacieliť investície v opatrení č 1. • mohlo by sa preskúmať prepojenie činností opatrenia č. 1 s ostatnými národnými programami. <i>Relevantnosť a konzistentnosť s národnou politikou a politikou EÚ</i> • priority a ciele SOP sú v súlade s politikou EÚ v oblasti ochrany životného prostredia, znižovania rozdielov medzi regiónmi, zvyšovania HDG. Avšak súlad s vytváraním rovnakých príležitostí medzi mužmi a ženami a sociálna inklúzia je menej zjavná. Odporúča sa túto skutočnosť v programe objasniť. • potrebné sú iné národné zásahy s cieľom dosiahnuť významný dopad napr. v oblasti diverzifikácie vidieka. Avšak, malo by sa zabrániť možnému prekryvaniu programov. Preto sa navrhuje zahrnúť do SOP určité ustanovenia, ktorými sa prekryvanie vylúči.	ÁNO
Kvantifikácia cieľov	• Pre program sa musia definovať celkové a špecifické ciele a pre všetky opatrenia by sa mali definovať operačné ciele. • Pre všetky ciele by sa mali definovať výstupové, výsledkové a dopadové ukazovatele. • Plánovaný cieľ by sa mal definovať pre všetky ukazovatele. • Potrebné je dopracovanie výsledkových ukazovateľov napr. pre opatrenie 1, 7a a 3b (pozri správu ex-ante na strane 87). • Používajte hlavné ukazovatele opísané v bode 4.7 správy ex-ante. • Mali by sa preskúmať predpoklady, ktoré podchyťávajú odhady na definovanie plánovaných	ÁNO

	cieľov. • Mal by sa vypracovať a vykonávať elektronické sledovanie projektov a systém na sledovanie vývoja. • Mali by sa zozbierať východiskové informácie na overenie ukazovateľov dopadu.	
Sociálno-ekonomické dopady a zdôvodnenie politiky a alokácie finančných zdrojov	• Mala by sa rozvíjať kapacita riadiaceho orgánu za účelom organizovania nových iniciatív.	ÁNO
Kvalita vykonávacích a monitorovacích štruktúr	• Je potrebné zvážiť štruktúry, ktoré budú nápomocné pri vypracovávaní vysokokvalitných žiadostí. • Malo by sa jasne zadať členstvo v monitorovacom výbore. • Pochybnosť, či sa prijala legislatíva podchycujúca program. • Vyjasnenie si vyžaduje hodnotiaci proces pri všetkých opatreniach.	ÁNO

17.2 Konzultačný proces so sociálno-ekonomickými partnermi

V súlade s článkom 8 nariadenia Rady (ES) č. 1260/1999, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o štrukturálnych fondoch bola pri riadiacom orgáne zriadená pracovná skupina s cieľom zabezpečiť partnerstvo v priebehu vypracovávaní sektorového operačného programu „Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“. Túto skupinu tvorí reprezentatívna vzorka sociálno-ekonomických partnerov. Okrem zástupcov štátnej správy boli do pracovnej skupiny nominovaní zástupcovia Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory, profesijných združení (Združenie vlastníkov pôdy a agropodnikateľov, Združenie poľnohospodárov a agropodnikateľov Slovenska, Združenie chovateľov rýb), zástupcovia podnikateľského sektora (Slovryb, s.r.o.), neziskových organizácií (Grémium tretieho sektora, Vidiecky parlament, Daphne), Združenie miest a obcí Slovenska a ostatné inštitúcie (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, poradenská firma PIAS, Slovenská agentúra životného prostredia, Slovenský vodohospodársky podnik). V rokoch 2002-2003 sa uskutočnili dve zasadnutia pracovnej skupiny, na ktorých sa prerokovali podporné rámce nariadenia Rady (ES) č. 1257/1999 a č. 1263/1999, rôzne priority a opatrenia, oprávnené investície a koneční príjemcovia pomoci. Základný návrh priorit, opatrení a oprávnených investícií, ktorý bol prerokovaný v pracovnej skupine, sa vypracoval na základe výsledkov ankety zorganizovanej riadiacim orgánom v regiónoch Slovenska. Anketa bola organizovaná prostredníctvom 36 regionálnych odborov Ministerstva pôdohospodárstva SR, ktoré oslovili miestne ekonomické, samosprávne a neziskové organizácie.

Návrhy SOP boli pravidelne konzultované so sociálno-ekonomickými partnermi aj mimo pracovnej skupiny a ich pripomienky a návrhy boli zapracované do SOP, ak to príslušná legislatíva umožňovala.

Po tom, ako sa návrh SOP uverejnil na internetovej stránke Ministerstva pôdohospodárstva SR, subjekty, ktoré neboli členmi pracovnej skupiny, taktiež predkladali svoje návrhy na úpravu, napr. Slovenské združenie chovateľov včiel, Slovenské združenie mlynárov, Združenie poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR, Zväz chovateľov hydiny na Slovensku, Mlyny a pekáre Krupina. Riadiaci orgán taktiež uskutočnil rokovania s týmito subjektami, kde ich návrhy prerokoval. Horeuvedené činnosti spĺňajú zásady partnerstva v priebehu vypracovávaní základného programového dokumentu, ktorý stanovuje Rámec podpory spoločenstva pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v období rokov 2004-2006.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora navrhla zaradiť podniky poľnohospodárskych služieb medzi konečných príjemcov pomoci. Nebolo možné zahrnúť ich do konečných príjemcov pomoci v rámci opatrenia č. 1 (Investície do poľnohospodárskych podnikov), ale boli zaradené do

opatrenia č. 2 (Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych výrobkov). Ostatné požiadavky zahŕňali úpravu kritéria ekonomickej životaschopnosti „celková zadlženosť“ na 80% (požiadavka bola prijatá) a zaradenie podnikov zaoberajúcich sa tzv. druhotným spracovaním do opatrenia č. 2 (požiadavka bola zamietnutá, pretože táto oblasť nie je zahrnutá v prílohe I k Zmluve o ES). Združenie miest a obcí Slovenska požadovalo ponechať opatrenie č. 7 (Obnova a rozvoj obcí a zachovanie kultúrneho dedičstva), pričom by sa finančná alokácia nezmenila. Toto opatrenie bolo presunuté do OP „Základná infraštruktúra“ v dôsledku prerozdelenia finančných prostriedkov medzi rôznymi operačnými programami. Slovenské združenie chovateľov včiel navrhovalo v rámci diverzifikačného opatrenia podporiť vytváranie rodinných včelích fariem a udržanie plošného pokrytia slovenského vidieka včelami. Toto návrh sa neprijal, keďže menované činnosti nie nemali diverzifikačný charakter.

ZOZNAM SKRATIEK

CEFTA	- Central European Free Trade Agreement (Dohoda o voľnom obchode medzi krajinami strednej Európy)
CSF	- Community Support Framework (Rámec podpory spoločenstva)
EAGGF	- European Agricultural Guarantee and Guidance Fund – Európsky poľnohospodársky záručný a usmerňovací fond
ECB	- European Central Bank (Európska centrálna banka)
EK	- Európska komisia
ERDF	- European Regional Development Fund (Európsky fond regionálneho rozvoja)
ES	- Európske spoločenstvo
EÚ	- Európska únia
FIFG	- Financial Instrument for Fisheries Guidance (Finančný nástroj pre usmerňovanie rybného hospodárstva)
FNM	- Fond národného majetku
HDP	- hrubý domáci produkt
IPPC	- Integrated pollution prevention and control (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia)
LH	- lesné hospodárstvo
MF SR	- Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MP SR	- Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky
NBS	- Národná banka Slovenska
NRP/NDP	- národný rozvojový plán/National Development Plan
NR SR	- Národná rada Slovenskej republiky
NUTS	- Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (Nomenklatúra štatistických územných jednotiek)
OLAF	- the European Anti-Fraud Office (Európsky úrad boja proti podvodom)
OP	- operačný program
PPA	- Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV	- plán rozvoja vidieka
RO MP SR	- regionálne odbory Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky
SAPARD	- Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Špeciálny predvstupový program pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka)
SOP PaS	- Sektorový operačný program „Priemysel a služby“
SOP P-RV	- sektorový operačný program „Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“
SWOT	- strengths, weaknesses, opportunities, threats (silné stránky, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia)
ŠFOZ PPF	- Štátny fond na ochranu a zveľaďovanie poľnohospodárskeho pôdneho fondu
ŠFTR	- Štátny fond trhovej regulácie
ŠPFPP	- Štátny podporný fond poľnohospodárstva a potravinárstva
ŠÚ SR	- Štatistický úrad Slovenskej republiky
TTP	- trvalé trávnaté porasty
VÚEPP	- Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

PRÍLOHY

Príloha 1 - Predvstupové programy v rezorte pôdohospodárstva

Príloha 2 - Minimálne normy v oblasti životného prostredia, hygieny
a životných podmienok zvierat

Príloha 1

PREDVSTUPOVÉ PROGRAMY V REZORTE PÔDOHOSPODÁRSTVA:**1. PHARE**

Realizované a pripravované PHARE projekty v sektore pôdohospodárstva SR

PHARE projekty sú v rámci MP SR administrované odborom zahraničných vzťahov. Implementačnou agentúrou je CFCU (Centrálne finančná a kontrakčná jednotka Úradu vlády SR). V rámci sektora boli realizované a sú pripravované nasledovné projekty:

1. PHARE projekty v období 1994-1998

Názov a číslo programu	Prislúchajúce finančné memorandum	Alokácia finančných prostriedkov z EÚ (ECU)	Kontrahované finančné prostriedky (ECU)	Stav realizácie programu
SR 94 02 Poľnohospodárstvo a registrácia pôdy	1994	2.009.102	1.990.057	zrealizovaný
SR 95 13 Poľnohospodárstvo	1995	1.624.345	1.574.466	zrealizovaný
SR 97 06 Rozvoj pôdohospodárskeho sektora	1997	3.999.888	3.994.736	zrealizovaný
SR 98 07 Inštitucionálna podpora poľnohospodárskeho sektora	1998	4.300.000	4.276 000	zrealizovaný
Spolu			11.835 259	

2. PHARE projekty v rámci Finančného memoranda 1999

SR 9909

Názov	PHARE		Národné spolufinancovanie	Štádium projektu
	Alokované (MEUR)	Vyplatené (MEUR)*		
SR 99 / IB/AG/01 – Twinning Príprava na implementáciu Spoločnej Poľnohospodárskej politiky EÚ	0.780	0.445	0	Ukončený v októbri 2002
SR 99/IB/AG/02 – Twinning Harmonizácia legislatívy označovania, registrácie a identifikácie zvierat	0.320	0.247	0	Ukončený 25. októbra 2002

SR 99 / IB/AG/03 – Twinning Harmonizácia legislatívy v oblasti kvality mlieka a založenie Národného referenčného laboratória	0,280	0.251	0	Ukončený
SR9909 – Technická pomoc pre SPP (Rozvoj informačných systémov v poľnohospodárstve)	0.240	0.143	0	Ukončený
SR9909 – Technická pomoc pre identifikáciu zvierat	0.130	0.104	0	Ukončený
Dodávka techniky pre identifikáciu zvierat	1.250	0.543	0,5	Časť spolufinancovanie – prebieha dodávka v techniky, bude ukončená do konca roka 2002
Dodávka techniky pre laboratória na kontrolu kvality mlieka	1.000	0.802	1,0	Časť spolufinancovanie – prebieha dodávka v techniky, bude ukončená do konca roka 2002
SPOLU	4.000	2.553	1,5	

3. PHARE projekty v rámci Finančného memoranda 2000

SK 0005 – Posilnenie hraničných kontrolných bodov

Názov	PHARE		Národné spolufinancovanie	Štádium projektu
	Alokované (MEUR)	Vyplatené (MEUR)	Alokované (MEUR)	
Technická pomoc pre posilnenie hraničných kontrolných bodov	0.120	0.120	0	Ukončený
Dodávka laboratórnej techniky	0.480 +0.172 (realokácia) = 0.652	0	0.161	Tender organizovaný CFCU sa bude konať 5. novembra 2002
Dodávka techniky pre informačné siete	0.400	0	0.150+0.043 realokácia	Tender organizovaný CFCU sa bude konať 5. novembra 2002
SPOLU	1.172	0.120	0.354	

4. Phare projekty v rámci Finančného memoranda 2001

SR 01/OT/02

Názov	PHARE		Národné spolufinancovanie	Štádium projektu
	Alokované (MEUR)	Vyplatené (MEUR)	Alokované (MEUR)	
Twinning Podpora trhového dozoru – ochrana spotrebiteľa	0.35	0	0	Covenant schválený ECD 9. októbra 2002
Dodávka techniky	0.85	0	0.238	Tender organizovaný CFCU sa konal 21. októbra, 2002
SPOLU	1.2	0	0.238	

5. Spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu SR k 30. septembru 2002

Program	Celkový príspevok spolufinancovania EURO	K 30. 9. 2002			
		Plánované	%	Vyplatené	%
SR 9909	1 500 000	1 500 000	100.00	361 468	24,09
SK 0005	311 000	0.00	0.00	0.00	0.00
+ realokácia	43 000				
SR 0104.01	238 000	0.00	0.00	0.00	0.00
SPOLU	2 092 000	1 500 000		361 468	

6. Twinning light (PHARE 2001)

- nový nástroj EK pre riešenie problémov budovania inštitúcií a harmonizácie legislatívy, limitovaný dĺžkou trvania projektu (3 mesiace) a finančnou čiastkou poskytovanou na projekt (do 150 000 EUR)

MP SR predložilo Úradu vlády SR 3 twinning light projekty:

1. Predvstupová pomoc pri rozvoji trhu s pôdou. Projekt bol schválený Úradom vlády SR a postúpený na schválenie Európskej komisii v Bruseli. EK projekt zamietla.
2. Aplikácia Mechanizmov EÚ v Spoločnej organizácii trhu s cukrom
3. Označovanie, registrácia a identifikácia oviec, kôz a ošípaných. Tieto dva projekty boli predkladané dodatočne na základe výzvy ÚV SR a zatiaľ neboli doručené EK do Bruselu.

2. FOND ROZVOJA VIDIEKA

Dňa 22. decembra 2000 bolo medzi Delegáciou Európskej komisie v SR a Ministerstvom pôdohospodárstva SR podpísané Memorandum o porozumení. Predmetom Memoranda bolo združiť finančné prostriedky Európskej únie a Slovenskej republiky na plnenie všeobecne prospešných cieľov a použiť ich v súlade so všeobecnými cieľmi programu SAPARD. Ide predovšetkým o podporu multifunkčného poľnohospodárstva, udržanie ekologicky a sociálne opodstatnenej miery poľnohospodárskeho využitia domácich produkčných faktorov na regionálnej úrovni a zároveň o podporu alternatívnych ekonomických aktivít, potrebných na udržanie vidieckej zamestnanosti a funkčnosti vidieckych osídlení.

Fond rozvoja vidieka bol vytvorený v rámci programu PHARE. Zmluvné strany sa dohodli využiť ho v rámci Špeciálneho prípravného programu PHARE pre Slovensko – “Pilotný projekt pre rozvoj vidieka”. V Memorande o porozumení bolo zakotvené, že združené prostriedky budú použité v okresoch Rimavská Sobota, Detva a Topoľčany. Európska únia sa zaviazala podieľať sa na financovaní programu vo výške 550.000 Euro a slovenská strana vo výške 24,886.000,- Sk.

Ministerstvo pôdohospodárstva SR a Delegácia EK v SR ako zakladatelia Fondu rozvoja vidieka zriadili jeho správnu radu, v ktorej v roku 2001 pracujú 3 zástupcovia MP SR, po jednom zástupcovi z okresov Rimavská Sobota, Detva a Topoľčany, Agentúry pre rozvoj vidieka v Nitre, Vidieckeho parlamentu, Delegácie EK v SR, MF SR, MVaRR SR, Úradu vlády SR a Centrálnnej finančnej a kontraktačnej jednotky PHARE.

V roku 2001 sa uskutočnilo 7 zasadnutí správnej rady Fondu rozvoja vidieka, na ktorých boli zriadené výkonné okresné partnerské skupiny jednotlivých okresov a monitorovací výbor Fondu rozvoja vidieka. Schválené boli regionálne operačné plány pre rozvoj vidieka a vykonávacie predpisy Fondu, predstavujúce základný dokument pre poskytovanie podpôr. Podporovateľné investície musia byť v súlade s opatreniami schváleného Plánu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR: č.1 (Investície do poľnohospodárskych podnikov), č.2 (Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych a rybných výrobkov), č.4 (Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore), č.5 (Lesné hospodárstvo), č.8 (Rozvoj

ľudských zdrojov) a č.9 (Technická pomoc).

V súlade so zásadami pre nakladanie s finančnými prostriedkami Európskej únie boli zriadené dva účty Fondu rozvoja vidieka, na ktorých boli oddelene uložené finančné prostriedky, poskytnuté Ministerstvom pôdohospodárstva SR a Európskou komisiou. Na týchto účtoch boli sústredené finančné prostriedky vo výške 48,327.000,- Sk.

Na základe rozhodnutia správnej rady uskutočnili výkonné okresné partnerské skupiny regionálnu propagáciu možností podpory z Fondu rozvoja vidieka a správnej rade Fondu rozvoja vidieka v júni až auguste 2001 predložili 62 projektov. Projekty prerokovala správna rada Fondu rozvoja vidieka v troch kolách (02.07.2001, 01.08.2001 a 03.10.2001) a schválila 31 projektov, na ktoré sa po odpočítaní rozpočtovaných prostriedkov na správu Fondu rozvoja vidieka, kontrolu a monitorovanie realizácie projektov pridelila čiastka 44,648.887,- Sk (priemer 1,44 mil. Sk na projekt).

Prehľad o pridelených finančných prostriedkov podľa jednotlivých opatrení:

Opatrenie č. 1	3,589.880,- Sk	8,0%
Opatrenie č. 2	3,150.000,- Sk	7,1%
Opatrenie č. 4a	10,002.000,- Sk	22,4%
Opatrenie č. 4b	24,808.817,- Sk	55,6%
Opatrenie č.8	570.300,- Sk	1,3%
Opatrenie č. 9	2,527.890,- Sk	5,6%
Spolu:	44,648.887,- Sk	100,0%

Prehľad o pridelených finančných prostriedkov podľa jednotlivých okresov:

Topoľčany	16,502.000,- Sk	36,9%
Detva	11,505.997,- Sk	25,8%
Rimavská Sobota	16,640.890,- Sk	37,3%
Spolu:	44,648.887,- Sk	100,0%

Prijímateľmi podpory sú 2 poľnohospodárske družstvá (6,5% z celkového počtu schválených projektov), 3 obchodné spoločnosti (9,7%), 2 súkromne hospodáriaci roľníci (6,5%), 18 obcí (58,0%), 5 neziskových organizácií (16,1%) a 1 štátna príspevková organizácia (3,2%).

S jednotlivými subjektmi, ktorých projekty schválila správna rada Fondu rozvoja vidieka sa do 15. októbra 2001 uzatvorili zmluvy. Následne sa uskutočnilo verejné obstarávanie zadávania prác, nákupu výrobkov a materiálu, pri ktorých musia byť dodržané zásady DIS MANUAL PHARE – F 3. Finančné prostriedky budú príjmom podpory poskytnuté až po predložení faktúr (50% preukázaných nákladov pri projektoch, vytvárajúcich príjmy, resp. 100% preukázaných nákladov pri projektoch, nevytvárajúcich príjmy).

Prínosom projektu, simulujúceho procesy, ktoré sa budú realizovať v rámci implementácie programu SAPARD, bolo získať praktické skúsenosti z prípravy a realizácie projektovania.

Ukazuje sa, že bude potrebné väčšiu pozornosť venovať širokej informovanosti verejnosti o možnostiach a podmienkach pre získanie podpory z programu SAPARD a zabezpečiť tiež potrebné vzdelávacie aktivity, zamerané na prípravu podnikateľských zámerov a celkové spracovanie žiadostí o podporu.

3. SAPARD

Informácia o vykonávaní programu SAPARD,

Nariadeniami Rady (ES) č. 1268/1999, Komisie (ES) č 2759/1999, Komisie (ES) č. 2222/2000 sú stanovené pre kandidátske krajiny **4 podmienky**, ktoré bolo potrebné splniť, aby mohla byť v krajine realizovaná finančná podpora z programu SAPARD :

1. Vypracovanie Plánu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR (*d'alej PRVaP SR*) a vyhlásenie programu SAPARD pre Slovensko zo strany EK
 - PRVaP SR schválila vláda SR dňa 17.11.1999
 - EK prerokovala a schválila plán vo Výbore pre poľnohospodárske štruktúry a rozvoj vidieka (tzv. STAR výbor EK) dňa 24.10.2000 a svojím rozhodnutím č. C(2000)3327 zo dňa 17.11.2000 vyhlásila program SAPARD pre SR
 - Pomoc je poskytovaná v rámci **9 opatrení** (*zvýraznené opatrenia, ktoré boli akreditované ako prvé*) :
 - Opatrenie č. 1 – Investície do poľnohospodárskych podnikov** (ovce, hydina, ovocie a zelenina)
 - Opatrenie č. 2 – Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych a rybích výrobkov** (priemysel spracovania mlieka a mliečnych výrobkov, mäsa, hydiny, ovocia a zeleniny a hotových jedál , rýb a rybích výrobkov)
 - Opatrenie č. 3 – Podpora zakladania odbytových organizácií výrobcov**
 - Opatrenie č.4a – Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore pre neinfraštruktúrne investície**
 - 4b – Diverzifikačné činnosti - infraštruktúrne investície**
 - Opatrenie č. 5 – Lesné hospodárstvo**
 - Opatrenie č. 6 – Poľnohospodárske postupy smerujúce k ochrane životného prostredia a krajiny**
 - Opatrenie č. 7 – Pozemkové úpravy**
 - Opatrenie č. 8 – Rozvoj ľudských zdrojov**
 - Opatrenie č. 9 - Technická pomoc**
2. Podpísanie viacročnej finančnej dohody (*d'alej VFD, MAFA-angl.*) medzi Európskym spoločenstvom a Slovenskou republikou na roky 2000 – 2006 a príslušných ročných finančných dohôd (*d'alej RFD, AFA-angl.*)
 - VFD podpísaná 26.03.2001 v Bruseli
 - RFD 2000 podpísaná 26.03.2001 vo výške 18,6 mil. EUR
 - RFD 2001 podpísaná 11.09.2002 vo výške 18,98 mil. EUR
 - RFD 2002 podpísaná 26. 06.2003 vo výške 19,5 mil. EUR
 - RFD 2003 podpísaná 11.12.2003 vo výške 19,69 mil. EUR
3. Vytvorenie inštitucionálneho a administratívneho rámca pre program SAPARD v súlade s VFD, konkrétne :
 - riadiaceho orgánu (MP SR, sekcia EI ŠPaRV)
 - kompetentného orgánu (Národný fond, MF SR)
 - certifikačného orgánu (Najvyšší kontrolný úrad)
 - Monitorovacieho výboru pre program SAPARD (zloženie zástupcov na princípe partnerstva – orgány štátnej správy, ZMOS, III. sektor, SPPK, ...)
4. Delegovanie riadenia programu pre SR na základe akreditovanej platobnej agentúry:
 - uskutočnenie auditu a auditorská správa Deloitte/Touches o pripravenosti AS na akreditáciu (24.09.2001)
 - akreditačná previerka Národného fondu v AS (júl – október 2001)
 - udelenie národnej akreditácie Agentúre SAPARD zo strany Národného fondu (10.12.2001)
 - spoločná prezentácia Národného fondu , Agentúry SAPARD a Certifikačného orgánu (NKÚ) pred zástupcami EK v Bruseli (17.-18.12.2001)
 - akreditačná previerka audítorov EK v AS, NF a NKÚ v dňoch 28.01 – 1.02.2002 (kontrola administratívnych , účtovných, platobných a kontrolných postupov, informačných technológií, metodických postupov, personálneho a finančného zabezpečenia AS na ústredí a regionálnych pracoviskách)

- dopracovanie požiadaviek EK do akreditačných materiálov AS a zaslanie materiálov dňa 28.02.2002 na DG AGRI
- rozhodnutie Komisie č.299/2002 (15.04.2002) o pridelení riadenia pomoci z programu SAPARD slovenským inštitúciám a potvrdenie akreditácie na 5 opatrení PRPaV SR (opatrenia č. 1, 2, 4a, 5, 7).

V pravidelnej správe EK o pokroku Slovenska v prístupovom procese (9.10.2002) bolo v kapitole 7 – Poľnohospodárstvo konštatované, že od poslednej pravidelnej správy Komisie (rok 2001) bol v oblasti rozvoja vidieka a lesníctva dosiahnutý významný pokrok akreditáciou slovenskej Agentúry SAPARD, čo bolo potvrdené Komisiou v apríli 2002. Komisia udelila AS riadenie piatich z deviatich opatrení programu SAPARD.

5. Aktivity 2002

V rámci efektívneho vykonávania programu SAPARD vznikli nové požiadavky na úpravy programu. Vzhľadom na procedurálne postupy platné podľa nariadenia rady ES 1268/1999, bolo potrebné v spolupráci s Európskou komisiou vypracovať upravené znenie programu SAPARD. Dňa 22.10.2002 Monitorovací výbor programu SAPARD navrhované zmeny schválil. Následne sa dňa 18. novembra 2002 uskutočnilo zasadnutie STAR (výbor pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka), kde boli navrhnuté zmeny programu jednohlasne odsúhlasené. Na STAR výbore dňa 18.11.2002 boli predložené viaceré požiadavky na zmenu Plánu.

Hlavnou súčasťou zmien bolo novo koncipované opatrenie týkajúceho sa *agro-environmentálnych postupov* (opatrenie č.6 - *Poľnohospodárske výrobné postupy smerujúce k ochrane životného prostredia*). Európska komisia kladie veľký význam ochrane životného prostredia, pre všetky kandidátske krajiny Európska komisia vypracovala nové metodické pokyny a z toho vyplynula aj povinnosť pripraviť nové znenie opatrenia.

Ďalšou súčasťou balíka zmien bolo opatrenie č. 8 *Rozvoj ľudských zdrojov*. Podobne ako pri predchádzajúcom opatrení Európska komisia nesúhlasila so schválenou verziou opatrenia, metodicky usmernila kandidátske krajiny podľa existujúcich poznatkov z implementácie. Opatrenie bolo prepracované a spresnené v súlade s požiadavkami Európskej komisie a požiadavkami agentúry SAPARD

Opatrenie č.9 *Technická pomoc* sa prispôbilo novému metodickému usmerneniu Európskej komisie pre kandidátske krajiny, ktoré bolo distribuované neskôr ako bolo schválené pôvodné znenie programu SAPARD. Opatrenie je vypracované v plnom súlade s navrhovaným znením metodického pokynu. Upravené bolo opatrenie č.4b *Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore*, ide o podporu pre oblasť verejných investícií, podpory obnovy vidieckej infraštruktúry. Opatrenie bolo rozšírené takto v súvislosti so záplavami, kde EK ponúkla možnosti pomoci. Vzhľadom na rozsah škôd na Slovensku sa využila táto forma pomoci.

Zmeny pre opatrenie č.7 *Pozemkové úpravy* boli schválené bez pripomienok, išlo o požiadavku zmeny beneficianta.. Ministerstvo pôdohospodárstva v prvej etape projekty pozemkových úprav zafinancuje a následne ich agentúra SAPARD prepláti.

Požiadavka zmeny celkovej výšky financovania jednotlivých opatrení v rámci celkového rozpočtu programu SAPARD bola akceptovaná. Zmena finančnej tabuľky vyplynula z požiadavky, aby sa presunuli financie do tých opatrení, ktoré už boli akreditované.

6. Stav implementácie programu SAPARD

Po udelení rozhodnutia EK č. 299/2002 o pridelení riadenia pomoci z programu SAPARD vydala Agentúra SAPARD Metodické pokyny pre žiadateľov o finančnú pomoc z programu SAPARD na akreditované opatrenia (www@mpsr.sk, www@SAPARD.sk), CD a brožúry, ktoré boli distribuované na RO MP SR a Regionálne pracoviská AS (30.04.2002).

Do 25.11.2002 sa vypracovalo a zverejnilo 7 dodatkov k metodickým pokynom, ktoré reagovali najmä na zmeny v Pláne rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR, závery Monitorovacieho

výboru pre program SAPARD a STAR výboru EK, resp. na zistenia z praxe. Zmeny sa premietli do zmien vo formulároch žiadostí o poskytnutie finančnej pomoci z programu SAPARD (3 dodatky). Dodatky č. 4 (rozšírenie alokácie a zjemnenie kritérií ekonomickej životaschopnosti) a č. 5 (riešenie problematiky záložného práva, posudzovania zlúčených, resp. rozdelených spoločností a zjednodušenie posudzovania schopnosti splácať svoje záväzky) by mali prispieť k zvýšenej absorpcii finančných prostriedkov programu SAPARD.

Prijímanie žiadostí v rámci neziskového opatrenia č. 7 - Pozemkové úpravy bolo pozastavené z dôvodu návrhu zmeny v Pláne rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR týkajúcej sa určenia nového beneficienta z okresných úradov na MP SR v súvislosti s nevytvorením špecializovanej štátnej správy, a tým nadväzujúceho financovania projektov.

Agentúra SAPARD uverejnila doteraz výzvy na predkladanie projektov v rámci 4 výberových kôl (30.06.2002, 31.08.2002, 30.09.2002 a k 30.11.2002). Od júna 2002 prijala do 25.11.2002 na posudzovanie 80 žiadostí v celkovej výške uznateľných nákladov 924 273 tis. Sk (21 208 tis. EUR), z toho 461 387 tis. Sk (10 586 tis. EUR) tvoria zdroje z programu SAPARD (verejné výdavky hradené z EÚ a SR) , čo predstavuje 43 % z disponibilných verejných výdavkov akreditovaných opatrení stanovených v Ročnej finančnej dohode na rok 2000 . Vyradených bolo 6 projektov vo výške 35 729 tis. Sk (255 tis. EUR).Schválených bolo 26 projektov v celkovej výške 259 600 tis. Sk (5 957 tis. EUR), z čoho verejné finančné prostriedky z programu SAPARD sú 125 737 tis. Sk (2 884 tis. EUR), čo je nakontrahovaných 13 % z disponibilných verejných zdrojov programu. So žiadateľmi, ktorých projekty boli schválené, uzatvorila AS zmluvy a prebieha realizácia projektov. Priemerná výška schváleného projektu predstavuje 9 985 tis. Sk (229 tis. EUR). Začiatkom novembra 2002 bola z programu SAPARD realizovaná prvá platba pre ukončený projekt na opatrenie č.5 – investície do lesného hospodárstva (P. Ovseník, lesná technika v LUC k.ú. Veľké Rovné) vo výške 1 700 tis. Sk z celkovej výšky uznateľných nákladov 3 419 tis. Sk.

Príloha 2

MINIMÁLNE POŽIADAVKY VO VZŤAHU K ŽIVOTNÉMU PROSTREDIU, HYGIENE A ŽIVOTNÝM PODMIENKAM ZVIERAT (ANIMAL WELFARE).

- Medzi všeobecné kritériá spôsobilosti prijatia projektov patrí plnenie minimálnych noriem týkajúcich sa životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat.
- Plnenie minimálnych požiadaviek čo sa týka životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat je v Slovenskej republike vyžadované prostredníctvom mnohých právnych predpisov.

Súpis základných noriem, ktorými sú vyžadované minimálne požiadavky životného prostredia, hygieny a životných podmienok zvierat je uvedený v tabuľke. Jednotlivé zákony obsahujú o. i. činnosť a pôsobnosť príslušných orgánov (štátna správa a kontrolné inštitúcie) v oblasti porušenia ustanovení a výšku sankčných postihov.

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Oblasť	Legislatíva SR	Popis obsahu legislatívy	Príslušné orgány	Sankcie (max. pokuta príslušného štátneho orgánu)
Ochrana prírody a krajiny	Zákon č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny	Účelom tohto zákona je prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, utvárať podmienky na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, 1) záchranu prírodného dedičstva, 2) charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie a udržanie ekologickej stability	Ministerstvo životného prostredia SR Slovenská inšpekcia životného prostredia Krajské a okresné odbory životného prostredia Obce	- 1 000 000 Sk
Ochrana poľnohospodárskeho pôdneho fondu	Zákon č. 307/1992 o ochrane PPF v znení zákona č. 83/2000	Poľnohospodársky pôdny fond je nezastupiteľnou zložkou životného prostredia a nenahraditeľným prírodným zdrojom. Každý je povinný chrániť jeho prirodzené funkcie a vyhnúť sa konaniu, ktoré by viedlo k jeho zhoršeniu.	Ministerstvo pôdohospodárstva SR Krajské a okresné odbory PPLH	- 1 000 000 Sk
Ochrana vôd	Zákon č. 184/2002 o vodách (vodný zákon)	Tento zákon vytvára podmienky pre všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a podzemných vôd a na ich účelné a hospodárne využívanie. Tento zákon upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osôb k povrchovým vodám, podzemným vodám a nehnuteľnostiam, ktoré s nimi súvisia, pri ochrane, účelnom a hospodárnom využívaní, oprávnenia a povinnosti orgánov štátnej vodnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností podľa tohto zákona.	Ministerstvo životného prostredia SR Ministerstvo pôdohospodárstva SR Krajské a okresné odbory životného prostredia	- 1 000 000 Sk
Ochrana ovzdušia	Zákon č. 478/2002 o ovzduší	Zákon upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a pri obmedzovaní príčin a zmierňovaní následkov znečisťovania ovzdušia, ciele v kvalite vonkajšieho ovzdušia, pôsobnosť orgánov štátnej	Ministerstvo životného prostredia SR Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR Inšpekcia Krajské a okresné odbory životného prostredia Obce	- 10 000 000 Sk

		správy ochrany ovzdušia a obcí a zodpovednosť za porušenie povinností na úseku ochrany ovzdušia.		
Tvorba odpadov	Zákon č. 223/2001 o odpadoch v znení zákona č. 393/2002	Tento zákon upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, zodpovednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva a zriadenie Recyklačného fondu.	Ministerstvo životného prostredia SR, Krajské a okresné odbory životného prostredia	- 500 000 Sk

Výživa rastlín , agrochemické skúšanie pôd	Zákon č. 136/2000 o hnojivách	Tento zákon ustanovuje a) podmienky na uvádzanie hnojív, pestovateľských substrátov a pôdnych pomocných látok na úpravu vlastností pôdy do obehu, b) registráciu hnojív, c) podmienky skladovania a používania hnojív, d) podmienky na agrochemické skúšanie poľnohospodárskych pôd a zisťovanie pôdnych vlastností lesných pozemkov, e) pôsobnosť orgánov štátnej odbornej kontroly nad dodržiavaním povinností ustanovených týmto zákonom.	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP)	- 100 000 Sk
Fytosanitárna kontrola, Prípravky na ochranu rastlín	Zákon č. 285/1995 o rastlinolekárskej starostlivosti v znení zákona č. 471/2001	(1) Účelom tohto zákona je ustanoviť podmienky rastlinolekárskej starostlivosti tak, aby sa neohrozovalo zdravie a život ľudí a zvierat, životné prostredie, zdravotný stav rastlín a nepriaznivo neovplyvnila kvalita a zdravotná nezávadnosť rastlinných produktov. (2) Na dosiahnutie účelu uvedeného v odseku 1 tento zákon upravuje a) povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri vykonávaní rastlinolekárskej starostlivosti, b) pravidlá na výkon rastlinolekárskej starostlivosti, c) podmienky registrácie prípravkov na ochranu rastlín a ich uvádzanie do obehu, d) podmienky kontroly účinných látok a prípravkov na ochranu rastlín.	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Krajské a okresné odbory PPLH, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP) Lesnícky výskumný ústav Ministerstvo zdravotníctva SR, Krajské a okresné úrady (hygienik)	- 1 000 000 Sk - 500 000 Sk
Poľnohospodárske chemikálie (všeobecne)	Zákon č. 163/2001 o chemických látkach a chemických prípravkoch	Tento zákon ustanovuje podmienky oznamovania, klasifikácie, testovania, označovania, balenia, dovozu a vývozu chemických látok a chemických prípravkov z hľadiska ochrany života a zdravia ľudí a životného prostredia pri voľnom pohybe chemických látok a chemických prípravkov, práva a povinnosti podnikateľa, ako aj pôsobnosť orgánov štátnej správy, kontrolu a dohľad nad dodržiavaním tohto zákona.	Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP)	- 3 000 000 Sk
Kvalita osív	Zákon č. 291/1996 o odrodách a osivách v znení zákona č. 470/2002	Tento zákon upravuje a) práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri šľachtení a registrácii odrôd a klonov poľnohospodárskych plodín a lesných drevín a pri výrobe a uvádzaní osív a sadív (ďalej len "množitel'ský materiál") poľnohospodárskych plodín	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP)	- 1 000 000 Sk

		a lesných drevín do obehu, b) pravidiel výkonu štátnej odbornej kontroly a skúšania osív, odrôd a klonov poľnohospodárskych plodín a lesných drevín. (2) Tento zákon sa nevzťahuje na množiteľský materiál odrôd a klonov poľnohospodárskych plodín a lesných drevín, ktoré sú určené na výskumné účely alebo na pokusné účely alebo na šľachtenie nových odrôd, alebo na zachovanie biologickej rôznorodosti rastlín.		
Kaly z čistiarní odpadových vôd používané na poľnohospodárske pôdy	Zákon č. 188/2003 o aplikácia čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov na pôdu	Tento zákon upravuje podmienky využívania čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov aplikovaných do pôdy tak, aby sa vylúčil ich škodlivý vplyv na vlastnosti pôdy, rastliny, vodu, zdravie ľudí a zvierat, povinnosti producenta a odberateľa čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov výkon štátnej odbornej kontroly pri používaní čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov sankcie za porušenie tohto zákona	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP)	- 100 000 Sk

HYGIENA

Oblasť	Legislatíva SR	Popis obsahu legislatívy	Príslušné orgány	Sankcie
Potraviny (všeobecne)	Zákon č. 152/1995 o potravinách v znení neskorších predpisov Potravinový kódex	Tento zákon ustanovuje podmienky výroby potravín a ostatných požívatín, manipuláciu s nimi a ich uvádzanie do obehu v záujme podpory a ochrany zdravia ľudí a ochrany spotrebiteľa na trhu potravín, ako aj úlohy a organizáciu potravinového dozoru nad ich dodržiavaním (ďalej len "potravinový dozor").	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Orgány ochrany zdravia, Orgány veterinárnej správy, SPPI, skúšobné a certifikačné orgány	- 1 000 000 Sk

CHOV ZVIERAT A ŽIVOTNÉ PODMIENKY ZVIERAT

Oblasť	Legislatíva SR	Popis obsahu legislatívy	Príslušné orgány	Sankcie
Chov a životné podmienky zvierat (všeobecne)	Zákon č. 488/2002 o veterinárnej starostlivosti	Tento zákon ustanovuje a) veterinárne požiadavky na zdravie zvierat a násadových vajec (ďalej len „živé zvieratá“), na spermu, embryá a vajíčka zvierat (ďalej len „zárodočné produkty“) z hľadiska zdravia zvierat a na ochranu zvierat, veterinárne požiadavky na produkty živočíšneho pôvodu v záujme ochrany zdravia zvierat, veterinárne požiadavky na živé zvieratá, ako aj na produkty živočíšneho pôvodu vrátane vedľajších živočíšnych produktov v záujme ochrany zdravia ľudí, práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb vo veterinárnej oblasti, ako aj odborné veterinárne činnosti a podmienky ich vykonávania, organizáciu, pôsobnosť a právomoci orgánov vykonávajúcich štátnu správu vo veterinárnej oblasti, sankcie za porušenie povinností ustanovených týmto zákonom.	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Orgány veterinárnej správy,	- 5 000 000 Sk
Kvalita krmív	Zákon č. 184/1993 o krmivách	Účelom tohto zákona je vytvoriť podmienky na zachovanie a zlepšovanie úžitkovosti chovaných zvierat, zdravia a akosti výrobkov z ich chovu používaním vhodných krmív, ako aj na ochranu zdravia ľudí a životného prostredia pred zdravotnou závadnosťou a inými nepriaznivými účinkami používaných krmív. Na dosiahnutie účelu uvedeného v odseku 1 tento zákon upravuje a) práva a povinnosti fyzických a právnických osôb, ktoré krmivo uvádzajú do obehu (ďalej len "dodávateľ"), b) pravidlá výkonu štátnej odbornej kontroly krmív.	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP)	- 500 000 Sk

Poznámka: Uvádzané základné zákony sú doplnené príslušnými vykonávacími predpismi. Špecifické hodnoty alebo úrovne vrátane tých, ktoré sa týkajú správnej poľnohospodárskej praxe sú obsiahnuté v príslušných horeuvedených zákonoch.

Pokiaľ ide o záväzky ustanovené v nitrátovej smernici, tie sú v súčasnosti zahrnuté v nasledovných právnych predpisoch:

- zákon o vodách č. 184/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov;
- nariadenie vlády SR č. 249/2003, ktorým sa ustanovujú citlivé a zraniteľné oblasti;
- návrh vyhlášky MPSR, ktorým sa ustanovuje program poľnohospodárskych činností v zraniteľných oblastiach.